

Ministerie van Economische Zaken

Inpassingsplan Windpark De Drentse Monden en Oostermoer

Inpassingsplan 'Windpark De Drentse Monden en Oostermoer' In de gemeenten Aa en Hunze, Borger-Odoorn, Stadskanaal en Vlagtwedde

Rapportnummer: 212x01173.082618_12

IMRO-IDN-nr: NL.IMRO.0000.EZip15WDMOM-3001

Datum: 19 september 2016

Contactpersoon opdrachtgever: Ministerie van EZ

De heer A. Bruin

Mevrouw I. Post

Projectteam BRO: Wanda Blommensteijn, Eveline Kramer

Concept: maart 2015, juni 2015

Voorontwerp: september 2015

Ontwerp: februari 2016

Vaststelling: 22 september 2016

Onherroepelijk:

Trefwoorden: Inpassingsplan, windenergie

Bron foto kaft: BRO, abstract

Beknopte inhoud: Inpassingsplan waarmee de plaatsing van windturbines in de gemeenten Aa en Hunze, Borger-Odoorn, Stadskanaal en Vlagtwedde mogelijk wordt gemaakt.

BRO
Hoofdvestiging
Bosscheweg 107
5282 WV Boxtel
T +31 (0)411 850 400
F +31 (0)411 850 401
E info@bro.nl

Inhoudsopgave

Inpassingsplan "Windpark De Drentse Monden en Oostermoer" (vastgesteld)

Vaststellingsbesluit

Toelichting

Bijlagen bij toelichting (separaat)

Regels

Bijlage bij regels

Verbeeldingen

Besluit tot vaststelling van het inpassingsplan "Windpark De Drentse Monden en Oostermoer"

De minister van Economische Zaken en de minister van Infrastructuur en Milieu;

OVERWEGENDE

dat het ten behoeve van de aanleg van windpark De Drentse Monden en Oostermoer inclusief netaansluiting en bijbehorende (nuts)voorzieningen in de gemeenten Aa en Hunze, Borger-Odoorn, Stadskanaal en Vlagtwedde noodzakelijk is een planologische regeling als bedoeld in de Wet ruimtelijke ordening (hierna: Wro) te treffen;

dat deze planologische regeling, gelet op artikel 9b van de Elektriciteitswet 1998 (E-wet 1998), wordt vormgegeven in de vorm van een inpassingsplan als bedoeld in artikel 3.28 Wro;

dat, gelet op artikel 9b van de Elektriciteitswet 1998, artikel 3.35 Wro van toepassing is;

dat op dit besluit de Crisis- en herstelwet (hierna: Chw) van toepassing is, gelet op artikel 1.1, lid 1 onder a van de Chw en artikel 1.2 van Bijlage I van de Chw;

dat het realiseren van windenergie op land essentieel is voor het behalen van de doelstelling voor de opwekking van duurzame energie zoals vastgelegd in het op 6 september 2013 ondertekende Nationaal Energieakkoord, te weten een toename van het aandeel van hernieuwbare energieopwekking naar 14% in 2020 (deze doelstelling komt voort uit de Europese richtlijn voor hernieuwbare energie) en een verdere stijging van dit aandeel naar 16% in 2023;

dat met het realiseren van de aanleg van de windturbines invulling wordt gegeven aan de op 28 maart 2014 vastgestelde Structuurvisie Windenergie op Land, waarin 6.000 MW aan ruimte voor windenergie op land, te realiseren in 2020, ruimtelijk in te passen, door grootschalige windprojecten te concentreren in 11 gebieden die daarvoor het meest geschikt zijn, waaronder de locatie waar windpark De Drentse Monden en Oostermoer is voorzien;

dat provinciale staten van Drenthe en Groningen en de gemeenteraden van Aa en Hunze, Borger-Odoorn, Stadskanaal, Vlagtwedde, Pekela, Veendam, Menterwolde, Hoogezand - Sappemeer, Emmen, Tynaarlo, Assen en Haren op grond van artikel 3.28, eerste lid, van de Wro, zijn gehoord over het voornemen tot vaststelling van een inpassingsplan;

dat omtrent het voornemen overleg als bedoeld in artikel 3.1.1 van het Besluit ruimtelijke ordening (hierna: Bro) is gepleegd met de besturen van de provincies Drenthe en Groningen, de besturen van de gemeenten Aa en Hunze, Borger-Odoorn, Stadskanaal, Vlagtwedde, Pekela, Veendam, Menterwolde, Hoogezand - Sappemeer, Emmen, Tynaarlo, Assen en Haren, het waterschap Hunze en Aa's en de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed.

dat het gelet op het bepaalde in artikel 6.12, eerste lid en tweede lid, van de Wro in samenhang met artikel 6.2.1a van het Bro niet verplicht is een exploitatieplan vast te stellen;

dat met het oog op de financiële uitvoerbaarheid van het inpassingsplan mede op grond van artikel 6.4a van de Wro een overeenkomst is gesloten met Duurzame Energieproductie Exploërmond B.V., Raedthuys Windenergie B.V. en Windpark Oostermoer Exploitatie B.V. omtrent het verhaal van kosten van grondexploitatie, planschade daaronder begrepen;

dat bij de vaststelling gebruik is gemaakt van de ondergrond met de bestandsnaam NL.IMRO.0000.EZip15WDMOM-3001.dxf;

dat het ontwerp van het onderhavige besluit met bijbehorende regels en bijlagen en daarop betrekking hebbende stukken, als vervat in het GML-bestand NL.IMRO.0000.EZip15WDMOM-2002 van 4 maart 2016 tot en met 20 april 2016 voor een ieder ter inzage heeft gelezen;

dat gedurende deze termijn 2759 zienswijzen zijn ingediend, waarvan 286 uniek;

dat een aantal van deze zienswijzen aanleiding heeft gegeven de regels, de verbeelding van en de toelichting bij het inpassingsplan aan te passen, ten opzichte van het ontwerp daarvan, van welke aanpassingen in de bijlage bij dit besluit een overzicht wordt gegeven;

onder verwijzing naar het Milieueffectrapport windpark De Drentse Monden en Oostermoer d.d. 8 september 2015, het Toetsingsadvies over het milieueffectrapport van de Commissie voor de milieueffectrapportage d.d. 9 juni 2016, de antwoordnota vooroverlegreacties inpassingsplan windpark De Drentse Monden en Oostermoer d.d. 19 februari 2016, de toelichting bij het inpassingsplan, waarin een motivering van het te nemen besluit, alsmede een uitgebreide beschrijving van het inpassingsplan en de hieraan ten grondslag liggende onderzoeken, zijn opgenomen, het Rapport van Agentschap Telecom d.d. 19 september 2016 (Verstoring van het elektromagnetische milieu ter plaatse van de LOFAR kern door het windturbinepark Drentse Monden en Oostermoer) en het convenant (Co-existentie windpark De Drentse Monden en Oostermoer en de Lofar radiotelescoop van Astron, d.d. 19 september 2016).

GELET OP

het bepaalde in de artikelen 3.28 en 3.35 van de Wro en artikel 9b van de E-wet 1998;

BESLUITEN

Artikel 1

De geometrisch bepaalde planobjecten als vervat in het GML-bestand NL.IMRO.0000.EZip15WDMOM-3001, met de bijbehorende regels worden vastgesteld en vormen het inpassingsplan "Windpark De Drentse Monden en Oostermoer".

Artikel 2

Er wordt geen exploitatieplan als bedoeld in artikel 6.12 van de Wro vastgesteld.

22-09-2016
dhr. H.G.J. Kamp
Minister van Economische Zaken

22-09-2016
mw. drs. M.M. Schultz van Haegen
Minister van Infrastructuur en Milieu

Bijlage: Staat van wijzigingen

(zowel naar aanleiding van de zienswijzen als ambtshalve wijzigingen) behorende bij de vaststelling van het inpassingsplan Windpark De Drentse Monden en Oostermoer

REGELS

Artikel 1

1.1: 'NL.IMRO.0000.EZip15WDMOM-2002' gewijzigd in 'NL.IMRO.0000.EZip15WDMOM-3001'.

1.2: verwijderd: 'en de daarbij behorende bijlagen'.

1.6: toegevoegd: **1.6 bebouwingspercentage** een in de regels of op de verbeelding aangegeven percentage, dat de grootte van het bestemmingsvlak aangeeft dat maximaal mag worden bebouwd.

1.6 t/m 1.11: omgenummerd tot **1.7 t/m 1.12**

1.13: toegevoegd: **1.13 gondel** de behuizing van de rotoras, generator of tandwielkast van een windturbine.

1.12 t/m 1.26: omgenummerd tot **1.14 t/m 1.28**

1.13: 'bouwwerken' gewijzigd in 'bouwwerk', toegevoegd na 'bij een cluster': 'of lijnopstelling'.

1.17: toegevoegd na 'transformatorhuisjes': '-of stations'.

1.18: gewijzigd in 'licht dat wordt gebruikt in de luchtvaart en die de aanwezigheid van een obstakel aangeeft.'

Artikel 3

3.2.b: toegevoegd: na 'bedraagt het': 'op de verbeelding'.

Artikel 4

Artikel 4: 'Bedrijf – Windturbinepark' gewijzigd in 'Bedrijf – Windturbinepark Voorlopig'

4.1: 'Bestemmingsbeschrijving' gewijzigd in 'Voorlopige bestemming'

4.1: toegevoegd: subtitel: '4.1.1 Bestemmingsomschrijving'

4.1: 'Bedrijf - Windturbinepark' gewijzigd in 'Bedrijf – Windturbinepark Voorlopig'

4.1.b en c: 10.2 gewijzigd in 9.2.

4.1: toegevoegd: subtitel: '4.1.2 Bouwregels'

4.2: toegevoegd: **4.2 Specifieke gebruiksregels**

Het windturbinepark mag enkel in gebruik worden genomen en gehouden indien wordt voldaan aan het Reductie Vereiste als bedoeld in artikel 2 van het Convenant Co-existentie Windpark De Drentse Monden en Oostermoer en de LOFAR radiotelescoop van Astron van 19 september 2016, bijgevoegd als bijlage 1, inbegrepen eventuele wijzigingen overeengekomen na deze datum.

4.2: bouwregels verplaatst naar het sublid '4.1.2 Bouwregels'

4.2: subtitel '4.2.1 Windturbinepark' aangepast naar subsubtitel 'a. Windturbines'

4.2: subtitel '4.2.2 Overige bouwwerken' aangepast naar subsubtitel 'b. Overige bouwwerken'

4.2.1.d: 'bouwhoogte' gewijzigd in 'ashoogte'

4.2.2.a: artikel 4.2.1 en 10.2 gewijzigd in 4.1.2.a en 9.2

4.3 Specifieke bouwregels: bepaling geheel geschrapt

Toegevoegd: **4.3 Geldigheidstermijn van de voorlopige bestemming**

De voorlopige bestemming als bedoeld in 4.1 geldt 30 jaar vanaf de datum van inwerking-treding van het plan.

Toegevoegd: **4.4 Definitieve bestemming**

4.4.1 Bestemmingsomschrijving

Na het verstrijken van de termijn als bedoeld in 4.3, gelden de voor 'Bedrijf - Windturbinepark Voorlopig' aangewezen gronden weer de bestemmingen zoals voor die gronden zijn neergelegd in de onderliggende bestemmingsplannen dan wel beheersverordeningen.

Artikel 5

5.1: geschrapt: 'Hierbij geldt specifiek dat, indien twee alternatieve tracés aangegeven zijn, er slechts 1 tracé gerealiseerd mag worden.'

Artikel 9

Artikel 9: artikel geheel geschrapt

Artikelen 10 t/m 13

Artikelen 10 t/m 13: omgenummerd tot 9 t/m 12

Artikel 10

10.3: toegevoegd: na 'kabels en leidingen': ', alsmede water en waterberging'.

Artikel 11

Artikel 11: artikel geheel geschrapt

Toegevoegd:

10.1 Verhouding met bestemmingsplannen

Voor zover de enkelbestemmingen Bedrijf - Nutsvoorziening en Bedrijf - Windturbinepark Voorlopig, als bedoeld in artikelen 3 en 4 van dit plan samenvallen met de bestemmingen uit de onderliggende bestemmingsplannen dan wel beheersverordeningen, komen de enkelbestemmingen uit die bestemmingsplannen dan wel beheersverordeningen te vervallen;

- a. voor zover de dubbelbestemmingen Leiding - Kabeltracé, Waarde - Archeologie 1 en Waarde - Archeologie 2, als bedoeld in artikelen 5 t/m 7 van dit plan, alsmede de aanduidingen Veiligheidszone - windturbine, Overige zone - parkinfrastructuur, Overige zone - weg en Overige zone - woning in de sfeer van het windpark als bedoeld in artikel 9 samenvallen met de bestemmingen uit de onderliggende bestemmingsplannen dan wel beheersverordeningen, prevaleert de dubbelbestemming respectievelijk aanduiding als bedoeld in dit plan;
- b. in aanvulling op het bepaalde onder b geldt dat de onderliggende bestemmingen op basis van het vigerende bestemmingsplan en/of de (sub)besluitgebieden op basis van de vigerende beheersverordening van kracht blijven voor zover zij niet strijdig zijn met de dubbelbestemmingen als bedoeld in artikelen 5 t/m 7 en/of de aanduidingen als bedoeld in artikel 9;
- c. voor zover dit inpassingsplan de bestemmingsplannen, beheersverordeningen en omgevingsvergunningen voor strijdig gebruik als bedoeld in artikel 2.12 Wabo niet wijzigt, blijven de regels uit genoemde bestemmingsplannen, beheersverordeningen en omgevingsvergunningen onverkort van toepassing.

10.2 Bevoegdheid vaststellen bestemmingsplan / inpassingsplan

- a. Gemeenteraden van de gemeenten Aa en Hunze, Borger-Odoorn, Stadskanaal en Vlagtwedde en Provinciale Staten van de provincies Drenthe en Groningen zijn na tien jaar na vaststelling van dit inpassingsplan bevoegd een bestemmingsplan, respectievelijk een inpassingsplan, vast te stellen voor de gronden waarop dit inpassingsplan betrekking heeft;
- b. in afwijking van het eerste lid kunnen voornoemde gemeenteraden en Provinciale Staten voor de gronden waarop dit plan betrekking heeft, een bestemmingsplan respectievelijk

- een inpassingsplan vaststellen onmiddellijk na vaststelling van dit plan, indien daarin geen afbreuk wordt gedaan aan de uitvoerbaarheid van dit plan;
- c. in afwijking van het bepaalde in de onderdelen a en b van dit artikel zijn de gemeenteraden van de gemeenten Aa en Hunze en Borger-Odoorn, alsmede de Provinciale Staten van de provincie Drenthe, voor de duur van de in artikel 7o, tweede lid, van het Besluit uitvoering Crisis- en herstelwet, zoals gewijzigd bij het Besluit van 8 juli 2016 tot wijziging en aanvulling van het Besluit uitvoering Crisis- en herstelwet en van bijlage II bij de Crisis- en herstelwet (Besluit uitvoering Crisis- en herstelwet elfde tranche, Stb 2016, 276) bedoelde termijn van 30 jaar niet bevoegd de voor de exacte locaties van de windturbines in het plan opgenomen voorlopige bestemming te wijzigen.

VERBEELDING

Op de verbeelding is de lijn van vijf windturbines ten zuiden van het lintdorp Drouwenermond geschrapt. Daarnaast zijn op verschillende plaatsen het kabeltracé en/of de onderhoudswegen verplaatst, teneinde de omwonenden zoveel mogelijk te ontzien. Tevens is er een zone verwijderd die abusievelijk over een woning liep. Op sommige locaties is de opstelplaats van de turbine aangepast. Ook is er een definitieve keuze gemaakt voor een kabeltracé, waardoor alle alternatieve tracés geschrapt zijn.

Aan de oostzijde van turbine DEE-1.2 (de tweede turbine aan de westzijde van de meest zuidelijk gelegen lijnopstelling, is de schuifruimte ingeperkt. Ten slotte is de bestemming Bedrijf – Windturbinepark aangepast naar Bedrijf – Windturbinepark Voorlopig en is het id-nummer in de stempel op de verbeelding aangepast aan de status van het plan.

TOELICHTING

In de plantoelichting zijn tekstuele verbeteringen doorgevoerd. De wijzigingen op de plankaart en de regels hebben hun doorwerking in de plantoelichting gekregen. Verder zijn de volgende zaken verwerkt:

- voorlopige bestemming op basis van artikel 7o van het Besluit uitvoering Crisis en herstelwet;
- verduidelijking voorgeschiedenis;
- verbeterde aansluiting op regels voor wat betreft beschrijving gelijkvormigheid per lijnopstelling van de ashoogte, rotordiameter en de uiterlijke verschijningsvorm;
- alternatief kabeltracé geschrapt;
- obstakelverlichting en toevoeging verlichtingsplan;
- verbeterde onderbouwing afwijking SvWOL;
- herijking toekomstvisie gemeente Aa en Hunze;
- toetsingsadvies Commissie m.e.r. van 9 juni 2016;
- verbeterde aansluiting bij systematiek Activiteitenbesluit en -regeling;
- verbeterde aansluiting bij het MER voor wat betreft hoogspanningsverbinding en straalpaden;
- verwerken van de aangepaste infrastructuur om de bestaande bomen zoveel mogelijk te ontzien;
- afstand tot beschermd dorpsgezicht Annerveenschekanaal/Eexterveenschekanaal;
- aangepaste waterparagraaf in overleg met het waterschap Hunze en Aa's;
- aangepaste onderbouwing LOFAR;
- nadere toelichting op geschrapte lijnopstelling van 5 turbines bij Drouwenermond.

Toelichting

Inhoudsopgave	pagina
1. INLEIDING	5
1.1 Achtergronden	5
1.2 Nut en noodzaak/doelstelling	5
1.3 Het inpassingsplan en de Rijkscoördinatieregeling	7
1.4 Leeswijzer	9
2. PROJECTBESCHRIJVING	10
2.1 Procesbeschrijving	10
2.2 Projectbeschrijving	13
2.3 Ligging en begrenzing plangebied inpassingsplan	19
3. HUIDIGE SITUATIE PLANGEBIED	20
3.1 Huidige bestemmingsplannen en het inpassingsplan	20
3.2 Huidige situatie plangebied	21
4. BELEID	24
4.1 Inleiding	24
4.2 Rijksbeleid	24
4.3 Provinciaal beleid	29
4.4 Gemeentelijk beleid	33
4.4.1 Gemeente Aa en Hunze	33
4.4.2 Gemeente Borger-Odoorn	34
4.4.3 Gemeenten Stadskanaal en Vlagtwedde	34
4.5 Conclusies en randvoorwaarden	35
5. MER	36
5.1 M.e.r-procedure	36
5.2 Afweging alternatieven MER	38
5.2.1 Locatiealternatieven	39
5.2.2 Inrichtingsalternatieven windpark	43
5.2.3 Onderzochte alternatieven MER	46
5.3 Voorkeursalternatief	48
5.4 Het voorkeursalternatief en de vertaling in het inpassingsplan	50

6.TOETS MILIEU- EN WAARDENASPECTEN	52
6.1 Inleiding	53
6.2 Geluid	54
6.2.1 Toetsingskader	54
6.2.2 Onderzoek	54
6.2.3 Conclusie en vertaling naar bestemmingsregeling	55
6.3 Slagschaduw	56
6.3.1 Toetsingskader	56
6.3.2 Onderzoek	56
6.3.3 Conclusie en vertaling naar bestemmingsregeling	57
6.4 Externe veiligheid	58
6.4.1 Toetsingskader	58
6.4.2 Onderzoek	59
6.4.3 Conclusie en vertaling naar bestemmingsregeling	61
6.5 Ecologie	62
6.5.1 Toetsingskader	62
6.5.2 Onderzoek	63
6.5.3 Conclusie en vertaling naar bestemmingsregeling	67
6.6 Archeologie en cultuurhistorie	68
6.6.1 Toetsingskader	68
6.6.2 Onderzoek	70
6.6.3 Conclusie en vertaling naar bestemmingsregeling	71
6.7 Landschap	72
6.7.1 Toetsingskader	72
6.7.2 Onderzoek	73
6.7.3 Conclusie en vertaling naar bestemmingsregeling	76
6.8 Water	76
6.8.1 Toetsingskader	76
6.8.2 Onderzoek	76
6.8.3 Conclusie en vertaling naar bestemmingsregeling	77
6.9 Bodem	77
6.9.1 Toetsingskader	77
6.9.2 Onderzoek	77
6.10 Luchtvaart	78
6.10.1 Toetsingskader	78
6.10.2 Onderzoek	79
6.10.3 Conclusie en vertaling naar bestemmingsregeling	79
6.11 Radar	79
6.11.1 Toetsingskader	79
6.11.2 Onderzoek	80
6.11.3 Conclusie en vertaling naar bestemmingsregeling	80
6.12 Straalpaden	81
6.12.1 Toetsingskader	81

6.12.2 Onderzoek	81
6.12.3 Conclusie en vertaling naar bestemmingsregeling	82
6.13 LOFAR	82
6.13.1 Toetsingskader	82
6.13.2 Onderzoek	83
6.13.3 Conclusie en vertaling naar bestemmingsregeling	84
6.14 Gezondheid	84
6.15 Flexibiliteit	85
7. JURIDISCHE PLANBESCHRIJVING	86
7.1 Algemeen	86
7.2 Toelichting en opzet inpassingsplan	86
7.3 Planvorm	88
7.3.1 Algemeen	88
7.3.2 Planregeling	89
7.3.3 Verbeelding	91
7.3.4 Bestemmingsregeling: artikelsgewijze toelichting	91
8. UITVOERBAARHEID	95
8.1 Kostenverhaal	95
8.2 Financiële uitvoerbaarheid	96
8.3 Maatschappelijke uitvoerbaarheid	96
9. OVERLEG	99
9.1 Resultaten overlegprocedure	99
9.2 Resultaten zienswijzen	100

SEPARATE BIJLAGEN

Bijlage 1: Ruimtelijke onderbouwing transformatorstation in Gasselte

Bijlage 2: Ruimtelijke onderbouwing transformatorstation in
Musselkanaal

Bijlage 3: Verlichtingsplan

Bijlage 4: Nota van Antwoord Vooroverleg

Bijlage 5: Afweging van ontwerp naar definitief inpassingsplan

Bijlage 6: Nota van Antwoord Zienswijzen

Bijlage 7: LOFAR

1. INLEIDING

1.1 Achtergronden

Een drietal initiatiefnemers, Duurzame Energieproductie Exloërmond BV, Raedthuys Windenergie BV en Windpark Oostermoer Exploitatie B.V. zijn voornemens een windpark met alle bijbehorende civiele en elektrische voorzieningen te realiseren en te exploiteren in de gemeenten Aa en Hunze, Borger-Odoorn, Stadskanaal en Vlagtwedde.

Het windpark wordt gerealiseerd in de Drentse Veenkoloniën en bestaat uit twee deelgebieden. Het deelgebied De Drentse Monden in de gemeente Borger-Odoorn en deelgebied Oostermoer in de gemeente Aa en Hunze. De locaties worden gezamenlijk aangeduid als het project 'Windpark De Drentse Monden en Oostermoer'.

Het initiatief is gericht op het realiseren van windpark met een omvang van circa 150 MW. De windturbines en de daarbij behorende voorzieningen kunnen niet gerealiseerd worden binnen de vigerende bestemmingsplannen van de gemeente Aa en Hunze en Borger-Odoorn. Op grond van de Elektriciteitswet 1998 is het Rijk (de Minister van Economische Zaken en de Minister van Infrastructuur en Milieu) voor windparken met een geïnstalleerd vermogen van 100 MW of meer (zoals ook dit windpark) het bevoegd gezag om een inpassingsplan op te stellen¹. Het voorliggende inpassingsplan voorziet in een planologische regeling ten behoeve van het windpark.

1.2 Nut en noodzaak/doelstelling

Internationaal en nationaal beleid

De uitstoot van broeikasgassen als gevolg van de energieconsumptie kan worden beperkt door energiebesparing en door (grootschalige) inzet van duurzame energiebronnen. Een dergelijke omschakeling in de Nederlandse elektriciteitsvoorziening betekent een forse inspanning. Nederland heeft voor wat betreft de doelstelling op het gebied van duurzame energie aansluiting gezocht bij de taakstelling die in Europees verband is geformuleerd. Deze EU-taakstelling voor duurzame energie bedraagt voor Nederland 14% van het energiegebruik in 2020.

---

¹ Een inpassingsplan heeft dezelfde juridische status als een bestemmingsplan, maar wordt in dit geval vastgesteld door het Rijk.

De Nederlandse regering heeft met het Nationaal Energieakkoord de Europese taakstelling voor Nederland verhoogd naar 16% in het jaar 2023. In 2023 moet dus 16% van het totale jaarlijkse energieverbruik afkomstig zijn uit duurzame energiebronnen.

Voor de Rijksoverheid is windenergie één van de belangrijkste bronnen van duurzame energie, aangezien Nederland rijk is aan wind en vanwege de klimatologische en geomorfologische kenmerken relatief minder dan andere landen gebruik kan maken van andere bronnen van duurzame energie zoals zonne-energie en waterkracht.

Windenergie op land speelt een belangrijke rol bij het behalen van de doelstellingen op korte termijn, omdat deze categorie vergeleken met andere duurzame opties relatief kosteneffectief is en door de relatief hoge capaciteit ook significant kan bijdragen aan het realiseren van de duurzame energie-doelstelling. De geschikte gebieden voor grootschalige windenergie zijn door het Rijk na overleg met de provincies vastgelegd in een structuurvisie (Structuurvisie Windenergie op Land). Het doel van de structuurvisie is om ruimte te reserveren zodat tenminste 6.000 MW windenergie op land voor 2020 kan worden gerealiseerd. In de structuurvisie zijn locaties aangewezen voor de grootschalige opwekking van windenergie (meer dan 100 MW aan opgesteld vermogen). Het projectgebied in de Drentse Veenkoloniën is een van deze locaties. Daarnaast hebben provincies gebieden voor windparken kleiner dan 100 MW ruimtelijk vastgesteld. Met de gebieden uit de Structuurvisie Windenergie op Land en de provinciale gebieden wordt tezamen de opgave van 6000 MW gerealiseerd. Hierover zijn bestuurlijke afspraken gemaakt tussen Rijk en IPO, welke ook zijn opgenomen in de voornoemde structuurvisie.

Windpark De Drentse Monden en Oostermoer

Het doel van het initiatief is de realisatie van een windpark bestaande uit 45 windturbines. De initiatiefnemers willen met de realisatie van het windpark De Drentse Monden en Oostermoer, naast het versterken van hun bedrijven en de regionale economie, een bijdrage leveren aan de doelstelling om in Nederland meer duurzame energie te produceren. Het initiatief sluit aan bij de doelen van het nationale en internationale milieubeleid dat gericht is op het toepassen van duurzame energie en het beperken van de uitstoot van broeikasgassen.

1.3 Het inpassingsplan en de Rijkscoördinatieregeling

Inpassingsplan algemeen

Op grond van artikel 3.28 van de Wet ruimtelijke ordening (Wro) heeft het Rijk de bevoegdheid om inpassingsplannen vast te stellen. Een inpassingsplan heeft dezelfde juridische status als een bestemmingsplan, maar wordt in dit geval vastgesteld door het Rijk (Minister van Economische Zaken en Minister van Infrastructuur en Milieu). In een inpassingsplan wordt de bestemming van de betrokken gronden bindend bepaald. De wettelijke procedure voor vaststelling van het inpassingsplan is gelijk aan de procedure voor de vaststelling van een bestemmingsplan.

De Rijkscoördinatieregeling (RCR)

Op grond van artikel 9b van de Elektriciteitswet 1998² is de Rijkscoördinatieregeling van de Wet ruimtelijke ordening³ van toepassing op windparken met een potentieel opgesteld vermogen van 100 MW of meer.

Bij het project Windpark De Drentse Monden en Oostermoer is sprake van drie verschillende initiatieven. Vanuit ruimtelijk perspectief is echter sprake van één windpark, nu er tussen turbines geografische samenhang bestaat⁴. De Rijkscoördinatieregeling is daarom van toepassing op dit project.

De Rijkscoördinatieregeling bestaat uit een ruimtelijke module en een uitvoeringsmodule. De ruimtelijke module heeft betrekking op het inpassingsplan. Omdat het Milieueffectrapport (MER⁵) is gekoppeld aan het inpassingsplan, zijn de ministers van Economische Zaken en Infrastructuur en Milieu ook gezamenlijk verantwoordelijk voor het planMER.

Het tweede onderdeel van de Rijkscoördinatieregeling is de uitvoeringsmodule. Deze houdt kort gezegd in dat alle (overige) voor een windpark benodigde besluiten gezamenlijk worden voorbereid, gecoördineerd en bekendgemaakt door de minister van Economische Zaken. Voor een grootschalig energieproject zijn veel besluiten nodig, zoals een omgevingsvergunning.

Het ministerie van Economische Zaken verzorgt de coördinatie van de besluiten. Voor de vergunningverlening voor het oprichten en bouwen van een inrichting is het college van burgemeester en wethouders het primair aangewezen bevoegd gezag. De Minister van Economische Zaken heeft de medewerking van de colleges van burgemeester en wethouders van de gemeenten Aa

² Artikel 9b, aanhef en onder a van de Elektriciteitswet 1998.

³ Artikel 3.35, 1^e lid van de Wet ruimtelijke ordening.

⁴ Dit standpunt is bevestigd in de uitspraak van Rechtbank Den Haag 3 februari 2016, C/09/500756 I KG ZA 15/1822 en ECLI:NL:GHDHA:2016:1229

⁵ Om de milieueffecten van een project in kaart te brengen, wordt bij het inpassingsplan een m.e.r.-procedure doorlopen. Zie voor meer informatie over het MER hoofdstuk 5 van deze plantoelichting.

en Hunze en Borger- Odoorn gevraagd. De colleges hebben niet besloten binnen de aangegeven termijnen. Om die reden hebben de ministers van Economische Zaken en van Infrastructuur en Milieu besloten de bevoegdheid omtrent de vergunningverlening over te nemen.

Het Rijk zorgt ervoor dat alle (ontwerp)besluiten tegelijkertijd ter inzage worden gelegd en is het Rijk het aanspreekpunt voor de zienswijzenprocedure. Deze besluiten worden op dezelfde manier voorbereid als het inpassingsplan: eerst wordt van alle besluiten een ontwerp gemaakt, waarop zienswijzen ingediend kunnen worden. Het inpassingsplan wordt in beginsel tegelijkertijd met de andere besluiten voorbereid en bekendgemaakt.

Bij de toepassing van de Rijkscoördinatieregeling worden de voor het project benodigde besluiten in één keer ter inzage gelegd. Dat geldt zowel voor de ontwerpbesluiten als de definitieve besluiten. Iedereen kan zienswijzen indienen op de ontwerpbesluiten. Tegen de vastgestelde besluiten kan door belanghebbenden die tegen een of meerdere ontwerpbesluiten een zienswijze hebben ingediend, rechtstreeks beroep worden ingesteld bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State.

Crisis- en herstelwet (Chw)

Gelet op het feit dat er sprake is van 'ontwikkeling en verwezenlijking van werken en gebieden krachtens afdeling 3.5 Wro' is afdeling 2 van de Crisis- en Herstelwet (Chw) van toepassing⁶. Op grond hiervan zijn er enkele procedurele wijzigingen van toepassing, met name in de beroepsprocedure (zie hoofdstuk 9). De belangrijkste hiervan zijn:

- dat de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State een termijn van 6 maanden na afloop van de beroepstermijn heeft voor het doen van een uitspraak op een beroep;
- dat een niet tot de centrale overheid behorende overheid (rechtspersoon die krachtens het publieksrecht is ingesteld of bestuursorgaan) niet tegen het inpassingsplan in beroep kan gaan;
- dat een beroepschrift niet-ontvankelijk is als het niet meteen de gronden van beroep bevat (het indienen van een pro forma beroepschrift is niet mogelijk).

Artikel 7o van het Besluit uitvoering Crisis- en herstelwet (zoals dat besluit is gewijzigd bij de elfde tranche, Stb. 2016, 276) voorziet voor het windpark Drentse Monden en Oostermoer in de mogelijkheid om een planregel in het inpassingsplan op te nemen op grond waarvan aan gronden voorlopige bestemmingen voor het bouwen en in werking hebben van een windturbine voor

---

⁶ Op grond van het bepaalde in artikel 1.1., eerste lid, onder a in samenhang met artikel 1.2 en 2.1 van bijlage I van de Crisis- en Herstelwet.

een termijn van tussen de vijftwintig en dertig jaar kunnen worden toegekend aan de exacte locaties van de windturbines. Er is gekozen voor een termijn van dertig jaar. Daarbij is de verwachte technische levensduur van het windpark in acht genomen.

1.4 Leeswijzer

Het volgende hoofdstuk omvat de beschrijving van de het project, de voorgeschiedenis en de ligging van het plangebied. Het derde hoofdstuk bevat de beschrijving van de huidige situatie.

Het vierde hoofdstuk geeft een korte beschrijving van het geldende beleid van de diverse betrokken overheden. Vanuit het beleid geldt een aantal randvoorwaarden die gevolgen hebben voor de planregeling van dit inpassingsplan. Deze worden in dit hoofdstuk beschreven.

Hoofdstuk 5 geeft een overzicht van de overwegingen in het MER, waarna hoofdstuk 6 een samenvatting geeft van de verrichte onderzoeken voor het voorkeursalternatief (VKA) in het MER. Daar waar een aanvullend onderzoek of nadere afweging is gemaakt die niet in het MER is opgenomen wordt dat in dit hoofdstuk aangegeven. Uit de diverse onderzoeken zijn randvoorwaarden naar voren gekomen die bij de planregeling zijn betrokken. Voor de aspecten waar dat aan de orde is, worden die randvoorwaarden in dit hoofdstuk besproken.

Het zevende hoofdstuk bevat de juridische toelichting, met een beschrijving en onderbouwing van de opbouw van de verbeelding (plankaart) en de regels. Aangegeven wordt hoe de randvoorwaarden uit het beleid en de onderzoeken zijn vertaald in de planregeling.

De uitvoerbaarheid is het onderwerp van hoofdstuk 8 en hoofdstuk 9 omvat een beschrijving van de formele juridische procedure.

2. PROJECTBESCHRIJVING

2.1 Procesbeschrijving

De initiatiefnemers bereiden sinds 2010⁷ de realisatie van het windpark De Drentse Monden en Oostermoer voor. Het initiatief is ontstaan vanuit de wens van agrarische ondernemers in het gebied om gezamenlijk een windpark te ontwikkelen en te exploiteren op een in de omgevingsvisie Drenthe⁸ aangegeven locatie. Bij de start van het project is uitgegaan van een opgesteld vermogen van 420 MW - 600 MW. Het vermogen van het windpark bedraagt uiteindelijk circa 150 MW. In deze paragraaf worden de stappen die tot op heden gezet zijn in vogelvlucht beschreven.

Start procedure

In juni 2011 is de procedure gestart voor een MER voor het windpark De Drentse Monden. Op 11 oktober 2011 is het initiatief ontstaan voor het windpark Oostermoer. De gezamenlijke initiatiefnemers hebben aan het coördinerend bevoegd gezag (de minister van Economische Zaken) verzocht een inpassingsplan op te stellen voor het initiatief om in de gemeenten Aa en Hunze en Borger-Odoorn een grootschalig windpark te realiseren. Sindsdien zijn beide projecten ook samen aangemerkt als één windpark waarop de Rijkscoördinatieprocedure van toepassing is.

Het bevoegde gezag had reeds een openbare kennisgeving gedaan van het voornemen De Drentse Monden in de Staatscourant van 23 juni 2011. Na het ontstaan van het initiatief voor Oostermoer zijn de beide plannen vanwege hun ruimtelijke samenhang in samenhang gezien. Voor Oostermoer in samenhang met De Drentse Monden is de openbare kennisgeving van het voornemen gedaan in de Staatscourant van 19 januari 2012.

Het uitgangspunt in dit stadium van de planvorming was het technisch beschikbare vermogen van 420 MW - 600 MW.

Notitie reikwijdte en detailniveau (NRD)

De concept Notities reikwijdte en detailniveau zijn de start van de m.e.r.-procedure en hebben ter inzage gelegen. Voor De Drentse Monden van 24 juni tot en met 4 augustus 2011 en voor Oostermoer in samenhang met De Drentse Monden van 20 januari tot en met 1 maart 2012. Tevens zijn door het bevoegd gezag de wettelijke adviseurs en de overheidsorganen, zoals gemeenten en provincie bij de voorbereiding van het plan betrokken. Ook is

⁷ Deelwindpark Duurzame Energie Exloërmond in 2009, deelwindpark Duurzame Energie Exloërmond/Raethuys in 2010 en deelwindpark Oostermoer in 2011 (DEE 2009, DEE/RH 2010, OM 2011).

⁸ Juni 2010

de Commissie voor de m.e.r. vrijwillig geraadpleegd. De adviezen van de Commissie zijn verschenen op 20 september 2011 en 29 maart 2012.

Uitgangspunt in de NRD dat is opgesteld voor het windpark De Drentse Monden en Oostermoer was het technische mogelijke vermogen van 420 MW voor de locatie. In het plan-MER is een viertal varianten beoordeeld (120 MW, 255 MW, 397MW en 420 MW). In de loop van de m.e.r.-procedure heeft de Minister van Economische Zaken aangegeven dat uitgangspunt voor het verdere proces van het windpark een onderzoekmodel is met een vermogen van 255 MW. De uiteindelijke alternatievenvergelijking in het MER heeft plaatsgevonden op basis van dit uitgangspunt. De Minister van Economische Zaken heeft voorts aangegeven dat binnen de afspraken Rijk - IPO over windenergie op land het windpark een omvang zal krijgen van minimaal 150 MW en maximaal 185,5 MW. Bij het vaststellen van het voorkeursalternatief voor het inpassingsplan is de omvang van het windpark vastgesteld op circa 150 MW.

Structuurvisie Windenergie op land

In de brief van 11 juni 2011 van de Minister van Infrastructuur en Milieu aan de Tweede Kamer is aangekondigd dat gewerkt zou gaan worden aan een structuurvisie voor wind op land, conform artikel 2.3, derde lid van de Wet ruimtelijke ordening. De Structuurvisie Windenergie op Land (SvWOL) is op 31 maart 2014 door het kabinet aan de Tweede Kamer aangeboden en vormt een nadere uitwerking van de kansrijke gebieden voor windenergie zoals geschetst in de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte. Het eerder opgestelde "Ruimtelijk perspectief wind op land" en de provinciale ruimtelijke reserveringen voor windenergie hebben hiervoor als basis gediend. In de SvWOL heeft het Rijk na overleg met de provincies en op basis van een MER 11 locaties opgenomen voor windparken groter dan 100 MW, waarvoor het Rijk ook bevoegd gezag is. De locatie van windpark De Drentse Monden en Oostermoer in de Drentse Veenkoloniën is er daar één van. In paragraaf 4.2 wordt nader ingegaan op de SvWOL.

Afspraken tussen Rijk en Interprovinciaal Overleg (IPO)

Op 22 januari 2013 zijn er door het Rijk met het IPO afspraken gemaakt over windenergie op land. De afspraken uit 2013 zijn op 27 januari 2014 herbevestigd en opgenomen in de SvWOL. De provincie Drenthe heeft in dit kader aangegeven 285,5 MW binnen de provincie te (laten) realiseren. Het windpark De Drentse Monden en Oostermoer maakt onderdeel uit van deze doelstelling.

Advies landschappelijke aspecten windpark

Het ministerie van Economische Zaken heeft de Rijkadviseur voor het landschap gevraagd om een advies te geven over de landschappelijke aspecten van de plaatsing van windturbines in de Drentse Veenkoloniën. Het voltallige

College van Rijksadviseurs heeft daarop een landschappelijke visie opgesteld⁹. Met betrekking tot de inrichtingsprincipes adviseert het College:

- De Veenkoloniën zijn een landschapstype dat zich leent voor de plaatsing van windturbines vanwege de combinatie van de rationele ontginningsstructuur, de landschappelijke schaal, agrarische monocultuur en achterblijvende economische condities.
- Een lijnvormig opstellingsprincipe parallel aan de linten heeft de voorkeur. Er zijn negen structuurlijnen die in aanmerking komen als ruimtelijke dragers voor windturbines. De meest zuidelijke ligt ten zuiden van Tweede Exloërmond en de meest noordelijke aan de noordzijde van het Gasselternijveense Bos.

Voor een nadere beschrijving van het advies wordt verwezen naar de paragraaf landschap (paragraaf 6.7).

Windpark De Drentse Monden en Oostermoer

In de brief van 7 januari 2014 van de Minister van Economische Zaken aan de Tweede Kamer wordt het kader voor de realisatie van het windpark aangegeven:

- Wet ruimtelijke ordening, in het bijzonder de RCR;
- Wet milieubeheer;
- Structuurvisie Windenergie op land;
- Afspraken Rijk-IPO over windenergie op land.

Het Rijk is in het najaar 2014 met de provincie Drenthe, de betrokken gemeenten en initiatiefnemers van het windpark een proces gestart om te komen tot een opstellingsvariant waarmee de procedure tot het vaststellen van het inpassingsplan kan worden gestart. Overeenkomstig de afspraken tussen Rijk en IPO over windenergie op land krijgt het windpark de Drentse Monden en Oostermoer een omvang van circa 150 MW. De Minister van Economische Zaken heeft in een brief van 3 februari 2015 aan betrokken partijen (initiatiefnemers, gemeenten, provincie Drenthe en ASTRON) een variant vastgesteld (VKA op grond van het MER) die het uitgangspunt vormt voor de procedure tot vaststelling van het inpassingsplan.

De Ministers van Economische Zaken en Infrastructuur en Milieu hebben op 14 mei 2015¹⁰ deze opstellingsvariant vastgelegd in het voorbereidingsbesluit voor windpark De Drentse Monden en Oostermoer.

Op basis van de zienswijzen die zijn ingediend naar aanleiding van het BRO-overleg en de ter inzagelegging van het ontwerp-inpassingsplan heeft een heroverweging plaatsgevonden, welke geresulteerd heeft in het besluit om de lijn van vijf windturbines ten zuiden van het lintdorp Drouwenermond niet plano-

⁹ Advies Windpark De Drentse Monden Oostermoer, 25 maart 2014, kenmerk RBM – 20140325.

¹⁰ Inwerkingtreding, datum besluit 1 mei 2015.

logisch mogelijk te maken. In het onderhavige inpassingsplan is deze lijn dan ook geschrappt. Voor een nadere beschrijving van de heroverweging wordt verwezen naar bijlage 5.

2.2 Projectbeschrijving

Het inpassingsplan voor het project 'Windpark De Drentse Monden en Oostermoer' maakt de realisatie van 45 windturbines mogelijk.

Naast de windturbines worden in dit inpassingsplan de bijbehorende inkoopstations, de elektrische infrastructuur en opstelplaatsen ten behoeve van aanleg en onderhoud gerealiseerd. De windturbines worden voor het onderhoud ontsloten via onderhoudswegen, deze wegen maken ook deel uit van het plangebied.

In deze paragraaf wordt het project beschreven. In de navolgende hoofdstukken wordt beschreven hoe tot deze locatie gekomen is. De beleidsmatige afwegingen zijn terug te vinden in hoofdstuk 4 en de afwegingen met betrekking tot het MER zijn terug te vinden in hoofdstuk 5.

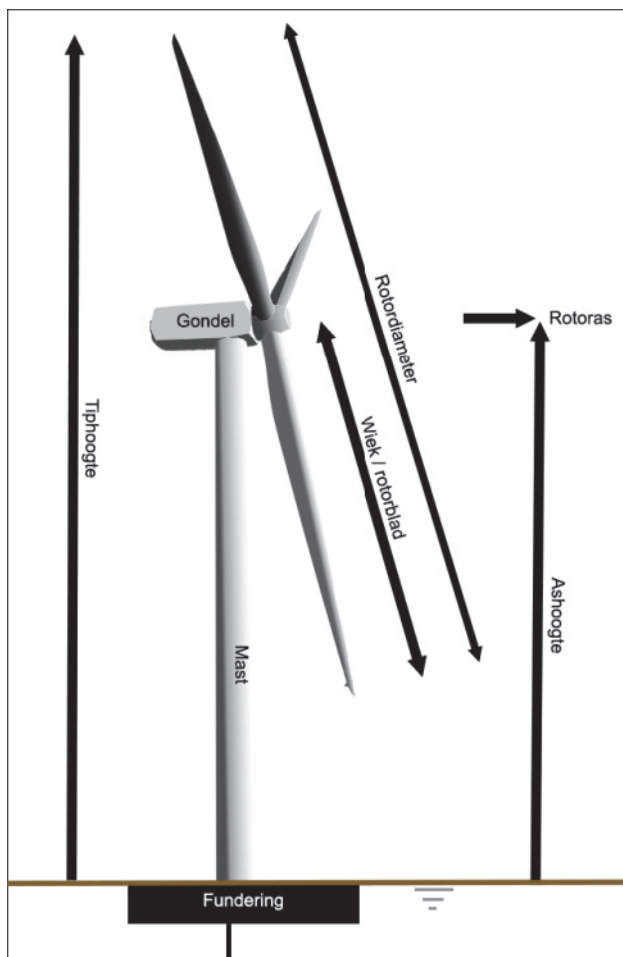
Windturbines

Een windturbine zet energie uit wind om in elektriciteit. Een windturbine wordt aangedreven via een generator door de draaiing van de rotorbladen. Een windturbine bestaat uit:

- Het fundament. Met het fundament is de windturbine verankerd aan de grond. Ook verlaat de kabel via dit fundament de windturbine. Deze kabel verbindt de windturbine met het transformatorstation.
- De mast. Onderin de mast ligt de transformator die de opgewekte elektriciteit naar het spanningsniveau van de kabel brengt.
- De gondel waarin zich de generator bevindt en waar de rotor aan wordt bevestigd. In de generator wordt de draaiing van de rotorbladen omgezet in elektriciteit.
- Drie rotorbladen.

De windturbines worden in lijnopstellingen geplaatst in het plangebied. De windturbines worden in principe op vaste plaatsen binnen deze lijnopstellingen gerealiseerd. Als bij de aanlegwerkzaamheden blijkt dat de windturbines niet op de exacte locatie gerealiseerd kunnen worden, mag het middelpunt van de windturbines naar beide zijden van de lijnopstelling maximaal 15 meter worden verplaatst. Deze marge is beoordeeld op zijn aanvaardbaarheid. Voor een deel van de windturbines is geen schuifruimte aan één of beide zijden moge-

lijk gemaakt, vanwege de ligging ten opzichte van woningen, waterleidingen, buisleidingen en straalpaden.

Figuur 2.1 Windturbine

Om per lijnopstelling dezelfde soort windturbines te krijgen dienen de rotordiameter, de ashoogte en de uiterlijke verschijningsvorm van alle windturbines binnen een lijnopstelling dezelfde te zijn. Tevens dient de draairichting van de rotorbladen van de windturbines gelijk te zijn.

Voor de windturbines wordt een minimale en een maximale ashoogte en rotordiameter van de wieken bepaald in dit inpassingsplan. De minimale ashoogte bedraagt 119 meter en de maximale ashoogte 145 meter. De minimale rotordiameter bedraagt 112 meter en de maximale rotordiameter bedraagt 131 meter.

De uiteindelijke keuze voor het type windturbine wordt op een later moment gemaakt, zodat optimaal gebruik kan worden gemaakt van de ontwikkelingen in de markt. De uiteindelijke keuze wordt door meerdere factoren bepaald. In het inpassingsplan wordt dan ook enkel een marge opgenomen waarbinnen de te realiseren turbines moeten blijven. Naar de mogelijke (milieu)effecten van deze marges is onderzoek gedaan in het MER, zodat deze effecten betrokken kunnen worden bij de vaststelling van dit inpassingsplan. Hiermee is geborgd dat omwonenden niet worden benadeeld door het uitstellen van de keuze voor een windturbine.

Onderhoudswegen

De windturbines zijn bereikbaar via de bestaande wegen en nieuw aan te leggen onderhoudswegen. Deze wegen zijn bestemd voor het bereiken van de turbines met zwaar materiaal voor de bouw en voor onderhoudswerkzaamheden na realisatie. De onderhoudswegen zijn 5 tot 7 meter breed.

De verkeersbewegingen ten behoeve van de aanleg van het windpark en de infrastructuur zullen tijdelijk zorgen voor een verhoging van de verkeersintensiteit op de (lokale) wegen. Na de bouw van de windturbines zal het verkeer voornamelijk bestaan uit busjes ten behoeve van reparatie en onderhoud van de turbine en bestaan uit dermate kleine aantallen (een busje per week maximaal) dat dit als verwaarloosbaar ten opzichte van de normale aantallen verkeersbewegingen in het gebied wordt gezien.

Opstelplaatsen

Bij elke windturbine wordt de mogelijkheid opgenomen om een (kraan)opstelplaats te realiseren. Deze opstelplaats bestaat uit verharding of uit halfverharding, waar tijdens werkzaamheden een opstelkraan kan staan. De opstelplaatsen zijn maximaal 5000 m² groot afhankelijk van het gekozen turbintype. Ze hebben deze afmeting, omdat gezien de hoogte van de windturbines de kranen die nodig zijn voor de bouw en onderhoud van de windturbines de ashoogte van de windturbine moeten kunnen bereiken.

De opstelplaatsen blijven na de installatie van de windturbines aanwezig. Fabrikanten en/of (her)verzekeraars garanderen dat de turbine een minimum aantal dagen per jaar technisch functioneert en vergoeden eventuele gemiste elektriciteitsproductie. Voorwaarde hiervoor is wel dat de windturbine altijd bereikbaar is met groot materieel, waarvoor de opstelplaatsen zijn bedoeld.

Inkoopstations en intern parkkabeltracé

Voor het transport van de opgewekte elektriciteit van de windturbines naar de inkoopstations zijn ondergrondse kabels nodig. Dit betreft kabels tussen de windturbines onderling en tussen de turbines en de inkoopstations.

In elke windturbine is een kleine transformator aanwezig voor het omzetten van de generatorspanning naar 10-20 kV. De turbines worden aangesloten via

een intern kabelnetwerk op de inkoopstation(s), van waaruit een of twee kabels naar het aansluitpunt op het landelijk elektriciteitsnet wordt aangelegd. Een inkoopstation is een klein gebouw dat meet- en schakelapparatuur bevat en is vergelijkbaar met een station dat wordt toegepast in woonwijken. In het plangebied worden maximaal 7 inkoopstations gerealiseerd. Een inkoopstation is maximaal 3,5 meter hoog en heeft een maximale oppervlakte van 50 m².

Aangezien de windturbine zelf al het benodigde spanningsniveau levert zijn geen nieuwe grote externe transformatoren nodig. Wel vindt er een uitbreiding plaats van drie bestaande transformatorstations: Gasselte, Musselkanaal en Stadskanaal. De uitbreiding van het transformatorstation Stadskanaal past in het geldende bestemmingsplan. Voor de locaties in Gasselte en Musselkanaal geldt dat de uitbreiding binnen de geldende bestemming, maar buiten het vastgelegde bouwvlak is geprojecteerd en dat de bouwhoogten niet aansluiten op hetgeen gerealiseerd gaat worden. Voor beide locaties is een ruimtelijke onderbouwing opgesteld (bijlage 1 en bijlage 2 bij dit inpassingsplan) waarin de afwijking van het bestemmingsplan is beschreven en waarin een onderbouwing van de milieuaspecten is opgenomen.

Extern kabeltracé

Het tracé van de benodigde ondergrondse kabels van de inkoopstations naar het hoogspanningsnet zal zoveel mogelijk de bestaande infrastructuur volgen, waarbij een zo kort mogelijk tracé wordt nagestreefd. In het ontwerp inpassingsplan waren twee kabeltracés opgenomen. Uit de tracés is een keuze gemaakt, waarbij eigendomsgrenzen, het bundelingsprincipe en de lengte van het tracé in acht genomen zijn. Het spanningsniveau van de kabels is geen hoogspanning, maar maximaal 20 kV. Dit is vergelijkbaar met de kabels die in woonwijken gebruikt worden. Nader onderzoek naar elektromagnetische velden is dan ook niet noodzakelijk.

Figuur 2.2. Globale ligging windpark De Drentse Monden en Oostermoer (bron: MER windpark De Drentse Monden en Oostermoer, Pondera Consult)

Woningen in de sfeer van de inrichting

In de directe nabijheid van het windpark zijn drie woningen en drie kavels met woonbestemming welke tot de sfeer van de inrichting moeten worden gerekend. De eigenaren van deze (toekomstige) woningen hebben, gelet op de door hen te verrichten taken, een zodanige betrokkenheid bij de inrichting dat deze woningen om die reden tot de sfeer van de inrichting moeten worden gerekend en niet getoetst hoeven te worden in het kader van het Activiteitenbesluit¹¹. De bewoners van de betreffende woningen houden visueel toezicht op de goede werking van de windturbines en zorgen ervoor dat onbevoegden niet in de directe omgeving van de turbines komen. Bovendien zijn de eigenaren van de woning(en) en kavels met een woonbestemming ook eigenaar van gronden waarop een windturbine wordt gerealiseerd en vaak ook deelnemende initiatiefnemer van het park. Zij hebben derhalve een direct belang bij de goede werking van de turbines. De initiatiefnemers hebben met de eigenaren van deze (toekomstige) woningen schriftelijke afspraken gemaakt over de door hen te verrichten taken.

Tijdelijke werken

Tijdens de bouwfase kunnen er tijdelijke aanpassingen aan het openbare wegennet rondom de turbines benodigd zijn. Deze aanpassingen kunnen nodig zijn voor het veilig uitvoeren van het transport van de benodigde turbine- en kraanonderdelen. Bijvoorbeeld tijdelijke verhardingen rondom scherpe bochten om de benodigde draaicirkel voor het transport mogelijk te maken. Deze tijdelijke werken zijn voor zover bekend ook opgenomen in dit inpassingsplan.

Aanlegwerkzaamheden

Tijdens de aanlegfase wordt voor iedere windturbine een fundament aangelegd. Een dergelijke fundering bestaat uit een aantal heipalen die de bodem in worden geheid met daarboven beton. Welke heipalen gebruikt worden verschilt per windturbinetype.

Bij de installatie van één windturbine dient rekening te worden gehouden met enkele tientallen bouwvoertuigen. Hieronder vallen vrachtwagens voor het vervoer van onderdelen en cementvoertuigen. In totaal worden circa 250 transportbewegingen verwacht voor de bouw van één windturbine. De benodigde hijskraan zal eenmalig naar de bouwplaats worden gebracht en omvat circa 100 voertuigbewegingen voor de installatie (worst case). De voertuigen zijn circa 40 meter lang, 4,5 meter breed en ongeveer 5 meter hoog. De verkeersbewegingen ten behoeve van de aanleg van het windpark en de infrastructuur zullen tijdelijk zorgen voor een verhoging van de verkeersintensiteit op de (lokale) wegen in en direct om het plangebied. Deze fase is echter van relatief korte duur waarbij eventueel tijdelijke aanpassingen aan de infrastruc-

---

¹¹ ECLI:NL:RVS:2012:BY3038

tuur voor goede doorstroming kunnen blijven zorgen. Het plangebied is daarnaast een zeer omvangrijk gebied, waardoor gefaseerd gebouwd zal worden.

2.3 Ligging en begrenzing plangebied inpassingsplan

Het plangebied voor de windturbines bevindt zich in de gemeenten Aa en Hunze en Borger-Odoorn. Een deel van het kabeltracé bevindt zich in de gemeenten Stadskanaal en Vlagtwedde. Het windpark wordt aan de noordoostzijde begrensd door de N33 en aan de oostzijde door de provinciegrens Drenthe – Groningen, Stadskanaal en Musselkanaal. In het zuiden vormt Valthermond de grens.

3. HUIDIGE SITUATIE PLANGEBIED

3.1 Huidige bestemmingsplannen en het inpassingsplan

Ter plaatse van het inpassingsplangebied vigeren de onderstaande bestemmingsplannen van de gemeenten Aa en Hunze, Borger-Odoorn en Stadskanaal. De huidige bestemmingsplannen staan de bouw van het windpark en de daarbij behorende voorzieningen niet toe.

Tabel 3.1 Vigerende bestemmingsplannen gemeente Aa en Hunze

Gemeente Aa en Hunze	
Bestemmingsplan	Vastgesteld/onherroepelijk
Beheersverordening ¹² Buitengebied	12-11-2013

De gemeente Aa en Hunze heeft de procedure gestart voor het bestemmingsplan buitengebied. Het ontwerpbestemmingsplan buitengebied heeft van 7 januari tot 17 februari 2016 ter inzage gelegen.

Tabel 3.2 Vigerende bestemmingsplannen gemeente Borger-Odoorn

Gemeente Borger-Odoorn	
Bestemmingsplan	Vastgesteld/onherroepelijk
Buitengebied Borger	23-04-1997/10-04-2001
Verplaatsing akkerbouwbedrijf Nieuw-Buinen	14-07-2011
Verplaatsing melkveebedrijf	14-07-2011
Perspectiefplan Boeren Nieuw- Buinen	21-06-2012
Drouwenermond	25-03-2010
Zuiderdiep 56 Drouwenermond	23-06-2011
Wijzigingsplan Zuiderdiep 115 Drouwenermond (vm school)	05-11-2012
Hoofdaardgastransportleiding	06-11-2008
Nieuw-Buinen/Buinerveen	26-06-1997/28-01-1997
Bedrijventerrein Nieuw-Buinen 'Drentse Poort' Herziening	29-09-1993/18-01-1994 12-11-2009
1 ^e Exloërmond (actualisatie bestemmingsplan 1 ^e Exloermond 1984 heeft als ontwerpbestemmingsplan t/m 27-05-2015 ter inzage gelegen)	12-04-1984/31-01-1985
Buitengebied Odoorn	12-09-1996/01-09-2000
Facet bestemmingsplan Lofar binnenste en buitenste ellipsen	30-09-2004/08-03-2005
2 ^e Exloërmond	09-05-1996/13-08-1996
Beheersverordening Buitengebied Borger-Odoorn	26-06-2013

¹² Dit is een juridisch alternatief voor een bestemmingsplan.

De gemeente Borger-Odoorn is gestart met een actualisatie van het bestemmingsplan Buitengebied.

Tabel 3.3 Vigerende bestemmingsplannen gemeente Stadskanaal

Gemeente Stadskanaal	
Bestemmingsplan	Vastgesteld/onherroepelijk
Stadskanaal Noord	26-11-2007 / 19-3-2009
Cereswijk en Dideldom	27-1-2014
Musselkanaal	29-10-2007/30-7-2009

Tabel 3.4 Vigerende bestemmingsplannen gemeente Vlagtwedde

Gemeente Vlagtwedde	
Bestemmingsplan	Vastgesteld/onherroepelijk
De Linten	18-12-2012
Bedrijvenpark Zuid Groningen	06-01-2010
Weg Veendam-Ter Apel	25-09-2012

Verhouding van dit inpassingsplan met huidige regelingen

De huidige bestemmingsregelingen staan de bouw van het beoogde windpark en de aanleg van de daarbij behorende voorzieningen niet toe. Daarom is het noodzakelijk dat een nieuwe juridisch-planologische regeling tot stand komt. Onderhavig inpassingsplan voorziet hierin. In hoofdstuk 7 wordt nader ingegaan op de verhouding van het inpassingsplan tot de huidige bestemmingsplannen.

3.2 Huidige situatie plangebied

Agrarisch gebied

De omgeving van het windpark bestaat voornamelijk uit landelijk gebied, grotendeels in de vorm van rationeel verkavelde landbouwgrond. De gronden zijn overwegend in gebruik voor akkerbouw, met name aardappelteelt en in beperkte mate als grasland.

Woningen

De woningen en boerderijen liggen van oorsprong bijna allemaal in lintvormige nederzettingen, langs de kanalen of het randveen. In de loop der jaren zijn deze linten verdicht en met kleine buurten uitgebreid. De van oudsher aanwezige structuur met wijken en kanalen zorgt ervoor dat de boerderijen en woningen allemaal aan de wegzijde (voormalig kanaal) gelegen zijn met de schuren en de tuinen aan de achterzijde. Het woonlint Nieuw-Buinen en Tweede Exloërmond ten westen van de Drentse Mondenweg zijn relatief het dichtst bevolkt, de woonlinten in de gemeente Borger Odoorn zoals Eerste

Exloërmond en Tweede Exloërmond ten oosten van de Drentse Mondenweg in de gemeente Aa en Hunze zoals Eexterveenschekanaal relatief het dunst.

Bedrijven

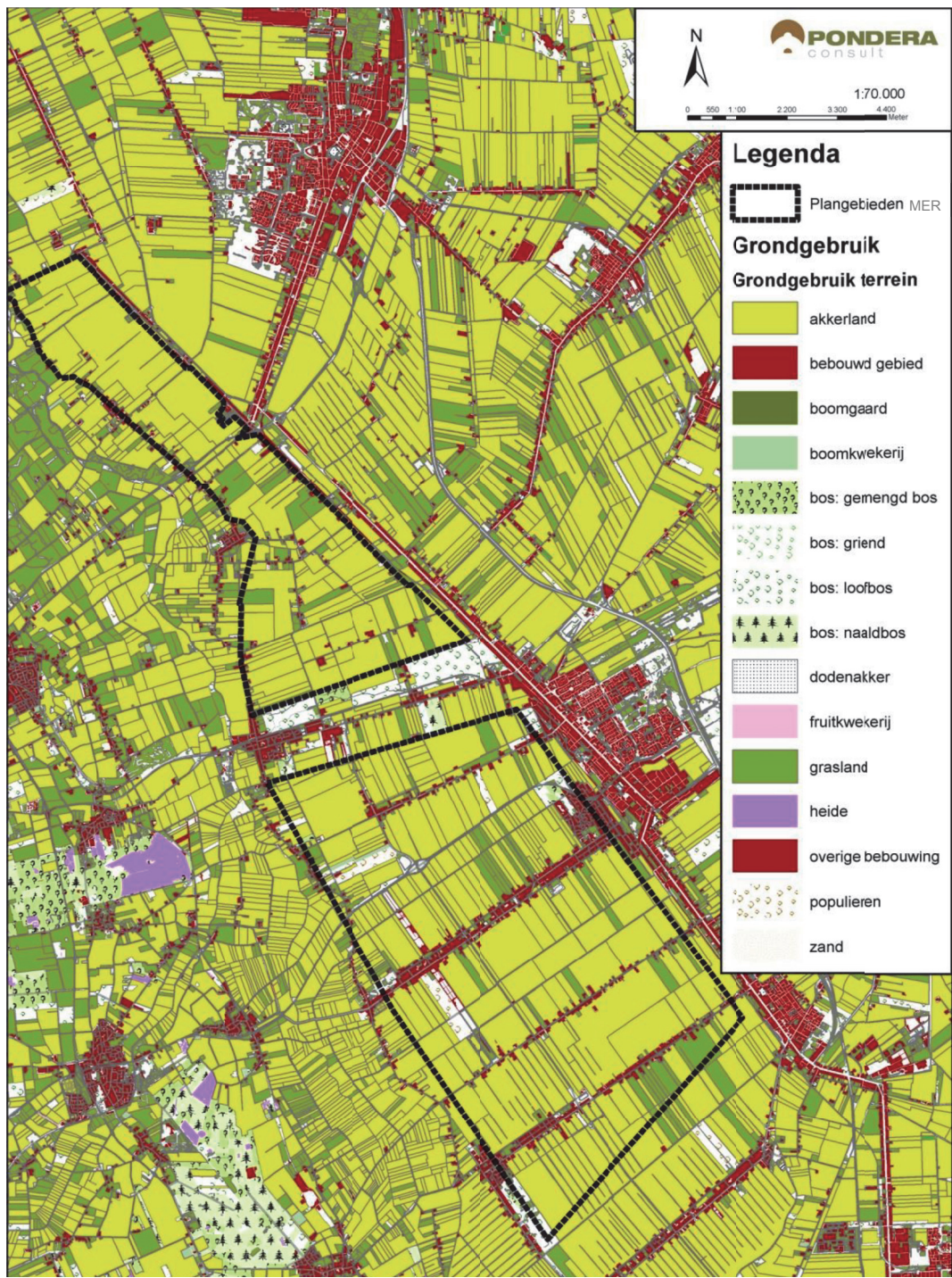
In het gebied zijn enkele industriële functies aanwezig. De grootste functie is de Avebe aardappelzetmeelfabriek. Dit is een grootschalig industrieel complex en belangrijk voor de verwerking van landbouwproducten in het gebied.

LOFAR

In de gemeente Borger-Odoorn bevindt zich het LOFAR-project. LOFAR is een radiotelescoop. Hierop wordt nader ingegaan in paragraaf 6.13.

Groen

Nabij de gemeentegrens van Aa en Hunze en Borger-Odoorn ligt het Bos van Kruit.

Figuur 3.1 Huidig ruimtegebruik (bron: Pondera)

4. BELEID

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt voor de ontwikkeling van een windpark aangegeven wat het Rijks-, provinciaal en gemeentelijk beleid is.

4.2 Rijksbeleid

Basis voor Rijksbeleid t.a.v. windenergie: Europese richtlijn 2009/28/EG

De Europese richtlijn 2009/28/EG verplicht Nederland om in 2020 14% van het totale bruto eindverbruik aan energie afkomstig te laten zijn uit hernieuwbare bronnen (oftewel duurzame energie). Deze Europese verplichting is de basis voor het Rijksbeleid ten aanzien van de opwekking en de toepassing van windenergie.

Energierapport

De ambities van de Nederlandse regering op het gebied van de opwekking en de toepassing van duurzame energie in Nederland zijn verwoord in het Energierapport transitie naar duurzaam (2016). In dit rapport concludeert de regering dat Nederland vanwege de windrijke ligging goede mogelijkheden heeft voor windenergie. Het technisch potentieel van windenergie is groot, maar vanwege de ruimtelijke inpassing is het aantal plekken, met name op land, beperkt. Bij wind op land wordt een opgesteld vermogen van 8 gigawatt als maximum inpasbaar potentieel beschouwd. De uitgangspunten voor windenergie zijn vastgelegd in de Structuurvisie Windenergie op land (SvWOL) (zie hierna).

Nationaal Energieakkoord

De wens om onze energievoorziening te verduurzamen leeft breed in de politiek en in de samenleving. Dit blijkt onder meer uit de brede steun voor de Tweede Kamermotie Verburg/Samson van 26 april 2011, gericht op de totstandkoming van een 'Nationaal Energietransitie Akkoord'. Het kabinet heeft dit onder meer vertaald in het streven om in internationaal verband in 2050 een volledig duurzame energievoorziening te realiseren. De maatschappelijke wens komt op vele manieren tot uitdrukking, zoals ook bij het initiatief Nederland Krijgt Nieuwe Energie, dat aandrang op de vorming van dit akkoord.

Tegen deze achtergrond heeft de Sociaal-Economische Raad (SER) de hand-schoen opgenomen voor de totstandkoming van een Nationaal Energieakkoord voor duurzame groei, door zijn platformfunctie hiervoor aan te bieden en het proces te faciliteren. Dit gebeurde in zijn advies 'Naar een Nationaal Energieakkoord voor duurzame groei' dat op 16 november 2012 werd vastgesteld. Uiteindelijk is het Nationaal Energieakkoord op 6 september 2013 door diverse partijen, waaronder ook de Rijksoverheid, ondertekend.

In dit Nationaal Energieakkoord voor duurzame groei wordt de basis voor een breed gedragen, robuust en toekomstbestendig energie- en klimaatbeleid gelegd. De Nederlandse regering heeft met het Nationaal Energieakkoord de Europese taakstelling voor Nederland verhoogd naar 16% in het jaar 2023. In 2023 moet dus 16% van het totale jaarlijkse energieverbruik afkomstig zijn uit duurzame energiebronnen. Rijk en provincies hebben een apart akkoord gesloten over het realiseren van 6.000 MW operationeel windvermogen in het jaar 2020 in de SvWOL (zie hierna).

Structuurvisie Infrastructuur & Ruimte

De Structuurvisie Infrastructuur & Ruimte (SVIR) (2012) bevat het ruimtelijk beleid van het Rijk. Het ruimtelijk Rijksbeleid voor (duurzame) energie beperkt zich tot grootschalige locaties voor windenergie op land en op zee, gelet op de grote invloed op de omgeving en de omvang van deze opgave. Rijk en provincies zorgen voor het ruimtelijk mogelijk maken van de doorgroei van windenergie op land tot minimaal 6.000 MW in 2020 zoals is aangegeven in het Energierapport.

Niet alle delen van Nederland zijn geschikt voor grootschalige winning van windenergie. Het Rijk heeft in de SVIR gebieden op land aangegeven die hiervoor kansrijk zijn op basis van de combinatie van landschappelijke en natuurlijke kenmerken, evenals de gemiddelde windsnelheid. Binnen deze gebieden heeft het Rijk in samenwerking met de provincies locaties voor grootschalige windenergie aangewezen. Hierbij zijn ook de bestaande provinciale concentratielocaties voor windenergie betrokken. Deze gebieden zijn nader uitgewerkt in de SvWOL.

Structuurvisie Windenergie op land

Per brief van 11 mei 2011 heeft de minister van Infrastructuur en Milieu toegezegd dat bij de voorbereiding van de Structuurvisie Windenergie op land het Rijk zich vooralsnog conformeert aan concrete locaties voor de grootschalige opwekking van windenergie zoals die door de provincies zijn aangewezen. In de Structuurvisie Windenergie op land (SvWOL), die op 31 maart 2014 door het kabinet aan de Tweede Kamer is aangeboden, heeft het rijk na over-

leg met de provincies 11 locaties aangewezen die geschikt zijn voor groot-schalige windenergieprojecten.

Locatiekeuze en plan-m.e.r. SvWOL

In de SVIR (zie hiervoor) zijn 'kansrijke gebieden' aangewezen voor groot-schalige windenergie (zie kaartbijlage 'Ruimte voor energievoorziening' bij het SVIR). Dit zijn gebieden waar het relatief vaak en hard waait, en die groot-schalige cultuurlandschappen bevatten alsook haven- en industriegebieden en grootschalige waterstaatswerken en andere hoofdinfrastructuur. Deze landschappen hebben merendeels ook een bevolkingsdichtheid die naar Nederlandse maatstaven laag is. In deze gebieden verhoudt de maatvoering van moderne grote windturbines zich gunstig tot de schaal van het landschap en wordt deze schaal niet 'gedegradeerd' tot bekrompen afmetingen.

Binnen de 'kansrijke gebieden' zoals gedefinieerd in de SVIR zijn in overleg met de provincies en rekening houdend met het provinciale beleid gebieden geselecteerd ten behoeve van de plan-m.e.r. voor de structuurvisie voor de SvWOL. Provincies hebben gebieden aangewezen op basis van hun ruimtelijke mogelijkheden. Met name de aanwezigheid en benutbaarheid van havens en industriegebieden, grote wateren, grootschalige cultuurlandschappen en/of infrastructuur (waaronder waterstaatswerken) zijn voor individuele provincies daarbij doorslaggevend geweest.

In de plan-m.e.r. voor de SvWOL zijn de betreffende gebieden vervolgens nader begrensd als gevolg van in wet- en regelgeving vastgelegde ruimtelijke beperkingen en eisen aan het plaatsen van windturbines. Deze vormen onderdeel van de 'harde zeef' die is toegepast. Per gebied is voor de verschillende alternatieven ('maximale opbrengst', 'natuur' en 'landschap en beleving') een globale inschatting gemaakt hoeveel opwekkingsvermogen er in de vorm van grote windturbines zou kunnen worden gerealiseerd. De gebieden zijn in de plan-m.e.r. vervolgens onderzocht op de kans op effecten op leefomgeving (geluid en slagschaduw), landschap, cultuurhistorie, archeologie, natuur, veiligheid, en ruimtegebruik, indien hier op grootschalige wijze windenergie zou worden opgewekt. Op basis van drie alternatieven is per gebied een kwalitatieve effectbeoordeling opgesteld. De functie van deze drie alternatieven was, als theoretische exercitie, alleen om inzicht te verkrijgen in de gebieden en zo de gevoeligheden en kansen van de gebieden goed in kaart te brengen. De onderzochte alternatieven dienen nadrukkelijk níet als keuzemogelijkheid voor de verdere planuitwerking.

Omdat een verschil bestaat tussen de 'kansrijke gebieden' in de SVIR en de nadere begrenzing van gebieden in de plan-m.e.r., is op advies van de Commissie voor de m.e.r. in het plan-m.e.r. in beeld gebracht welke mogelijkhe-

den voor grootschalige windenergie zijn gemist en welke milieuconsequenties deze nadere begrenzing heeft.

In algemene zin kan worden geconcludeerd dat voor het merendeel van de SVIR-gebieden de kans op negatieve effecten vergelijkbaar of groter is dan die van de onderzochte gebieden in de plan-m.e.r. De volledige analyse is terug te vinden in het plan-m.e.r. voor de SvWOL.

In de plan-m.e.r. is ook een gevoeligheidsanalyse uitgevoerd waarbij de invloed wordt beschreven van andere beleidsopgaven en ruimtelijke ontwikkelingen die reeds zijn vastgesteld maar zich in de uitwerkingsfase bevinden of waarvan op dit moment niet zeker is wanneer ze in de toekomst worden gerealiseerd, maar die mogelijk wel invloed hebben op de plan-m.e.r.-gebieden. Het gaat dan om bekende initiatieven voor windenergie, grootschalige ontwikkelingen of projecten uit het MIRT-projectenboek, in voorbereiding zijnde veranderingen in wet- of regelgeving (o.a. eisen luchtvaartveiligheid voor nieuw luchthavenbesluit ontwikkeling Lelystad Airport), en herstructurering van 'verouderde' windturbines.

Na de kwalitatieve effectbeoordeling en de gevoeligheidsanalyse in het plan-MER voor de SvWOL is nogmaals een globale inschatting gemaakt van hoeveel opwekkingsvermogen er in de vorm van grote windturbines zou kunnen worden gerealiseerd. Afhankelijk van de weging van deze milieueffecten ontstaat een groter of een kleiner inpasbaar opwekkingsvermogen; dit is met een bandbreedte weergegeven.

Uitgaande van de gebiedskenmerken, de effectbeoordeling, het doelbereik en de gevoeligheid voor nieuwe ontwikkelingen (waaronder andere beleidsopgaven) is uiteindelijk vastgesteld welke gebieden zich lenen voor het faciliteren van grootschalige windparken en derhalve ruimte bieden voor minimaal 100 MW aan opgesteld vermogen.

Gebiedskeuze Structuurvisie Windenergie op land

Op basis van de bestuurlijke afspraken tussen het kabinet en de provincies en de inhoudelijke informatie uit het plan-m.e.r. heeft het kabinet gekozen, welke gebieden in de structuurvisie worden opgenomen. De locatie van windpark De Drentse Monden en Oostermoer in de Drentse Veenkoloniën is één van de gebieden. De gebieden voor grootschalige windenergie liggen binnen de provinciale gebieden voor windenergie, en zijn, waar relevant, nader begrensd vanwege bestuurlijke afspraken rond lopende RCR-windenergieprojecten¹³, bestaande gebiedsprocessen ten behoeve van grootschalige windenergie en toekomstige beperkingen.

---

¹³ Windenergieprojecten die middels de Rijkscoördinatieprocedure worden gerealiseerd.

Ruimtelijk ontwerp in samenspraak

Vanwege de invloed van grootschalige windparken op het landschap en de leefomgeving is in de SvWOL de aanbeveling gedaan dat bij nieuwe windparken de betrokken overheden samen met de initiatiefnemers een samenhangend ruimtelijk ontwerp maken voor het gehele (deel)gebied. Bij het maken van dit ruimtelijke ontwerp zijn de onderstaande inrichtingsprincipes van belang.

- **Aansluiten bij het landschap**

Het verdient de voorkeur om bij de plaatsing aan te sluiten op grotere structuren zoals de grens tussen land en groot water, de hoofdverkevelingsrichting of de hoofdinfrastructuur. Soms kan een grootschalig windpark zelf een structuur aanbrengen in een gebied en op die manier een betekenis toevoegen aan het landschap, bijvoorbeeld in een groot water dat geen inwendige landschapsstructuur heeft. Voor haven- en industriegebieden kan een meer pragmatische plaatsing worden aangehouden. Andere punten van aandacht bij grootschalige plaatsing zijn de reeds aanwezige en eventueel te saneren windturbines en de tijdsplanning van de bouw van nieuwe grote windturbines.

- **Herkenbare interne orde**

Een goed herkenbare interne orde wordt door beschouwers van windparken hoger gewaardeerd dan een afwezige of slecht herkenbare interne orde. Hierbij zijn lijnopstellingen (ook als deze een kromming hebben) vanuit alle zicht hoeken over het algemeen goed herkenbaar. 3D-visualisatie is een belangrijk instrument om de impact op landschap en leefomgeving en de visuele relatie tussen opstellingen onderling inzichtelijk te maken.

- **Afstand tussen parken**

Om twee afzonderlijke windparken ook als zodanig te beleven, is een zekere afstand van windparken ten opzichte van elkaar nodig. Deze minimale afstand is afhankelijk van de grootte van de windparken en de openheid van het landschap, en verschilt per locatie.

Windpark De Drentse Monden en Oostermoer

In de SvWOL zijn voor de locatie Drentse Veenkoloniën een aantal aandachtspunten opgenomen. Onderstaand zijn deze aandachtspunten opgesomd en is per aandachtspunt aangegeven waar in de toelichting ingegaan wordt op deze aandachtspunten:

- Horizonbeslag en aantasting karakteristieke openheid (paragraaf 6.7).
- Geluidshinder en slagschaduw (paragraaf 6.2 en 6.3).
- Beschermde gezichten Annerveensche Kanaal en Eexterveensche Kanaal (paragraaf 6.6).
- Netinpassing (paragraaf 2.2).

- Vleermuizen (hoogste risicosoorten) (paragraaf 6.5).
- Ruimtelijk-visuele interferentie tussen opstellingen binnen het plangebied (plan-MER en paragraaf 6.7).
- LOFAR (paragraaf 6.13).
- Verstoring defensieradar en laagvliegroute Defensie (paragraaf 6.10);
- Externe veiligheid transportleidingen (paragraaf 6.4).
- Verdubbeling N33 (dit is een uitgangspunt bij de uitgevoerde onderzoeken met voor paragraaf 6.6).
- Verstoring apparatuur luchtverkeerleiding (paragraaf 6.10).

Het Rijk geeft door middel van dit inpassingsplan uitvoering aan de in de SvWOL gemaakte locatiekeuze voor het windpark De Drentse Monden en Oostermoer. Met de in de SvWOL aangewezen gebieden worden de gebieden vastgesteld welke het kabinet het meest geschikt acht voor de ontwikkeling van grootschalige windenergie. Daarbij geldt wel dat de gebiedsbegrenzing van de gebieden in de SvWOL niet op perceelniveau nauwkeurig is en alleen dient voor de beoordeling van RCR-meldingen.

Het inpassingsplan en de onderzochte alternatieven in het MER wijken af van de begrenzing van de locatie in het SvWOL. Dit is het gevolg van de ligging van de alternatieven ten opzichte van de laagvliegroute. De laagvliegroute is in het SvWOL als uitgangspunt voor de planontwikkeling aangegeven. De inpassing van de alternatieven heeft dusdanig plaatsgevonden dat er geen belemmeringen meer zijn voor de laagvliegroute. Het VKA wijkt om deze reden dus af van de gebiedsbepaling in het SvWOL. Met het VKA is het belang van de laagvliegroute beter geborgd.

Uit het MER blijkt dat ook met deze afwijking voldaan wordt aan de wet- en regelgeving en sprake is van een aanvaardbaar woon- en leefklimaat. Het project van de initiatiefnemers past daarmee in het rijksbeleid voor locaties voor het opwekken van windenergie en geeft daar invulling aan.

4.3 Provinciaal beleid

Omgevingsvisie en Omgevingsverordening Drenthe

In juni 2010 heeft de provincie Drenthe de provinciale Omgevingsvisie Drenthe vastgesteld en in januari 2011 de bijbehorende omgevingsverordening. Op 2 juli 2014 is de omgevingsvisie geactualiseerd. De Omgevingsvisie benoemt randvoorwaarden voor ruimtelijke ontwikkelingen in de provincie voor de komende jaren. In de Omgevingsvisie Drenthe en de provinciale Omgevingsverordening Drenthe zijn enkele voorwaarden en criteria opgenomen voor windenergieprojecten:

- Het vermogen van een windmolen dient ten minste 3 MW te bedragen.

- Solitaire windmolens zijn niet toegestaan. Molens dienen ten minste in een cluster van 5 te worden gerealiseerd.
- Windmolens worden in LOFAR-zone I uitgesloten en mogen in LOFAR-zone II het LOFAR-project niet hinderen.
- Er dient rekening te worden gehouden met laagvliegroutes.
- Er dient aan de natuur- en milieuwetgeving te worden voldaan (o.a. Natura 2000, rode lijstsoorten, geluid, veiligheid).
- De provinciale kernkwaliteiten dienen zoveel mogelijk behouden te blijven.

De provincie stimuleert, en vraagt initiatiefnemers,- te werken, met organisatievormen voor windenergieprojecten waarin ook bewoners (kunnen) participeren. De provincie ziet de ontwikkeling van windenergieprojecten door landbouwbedrijven als een kansrijke tweede tak voor deze sector.

In de actualisatie van de omgevingsvisie is de doelstelling van 285,5 MW opgesteld vermogen aan windenergie uit de afspraken tussen Rijk en IPO in de Omgevingsvisie opgenomen. Tevens wordt de 'Gebiedsvisie Windenergie Drenthe' onderdeel van de Omgevingsvisie (zie hierna).

Gebiedsvisie Windenergie Drenthe

Gedeputeerde Staten van de provincie Drenthe hebben samen met de colleges van de gemeenten Aa en Hunze, Borger-Odoorn, Coevorden en Emmen voor het in de Omgevingsvisie aangewezen zoekgebied voor windenergie een nadere uitwerking opgesteld in de vorm van een Gebiedsvisie Windenergie. De gebiedsvisie is op 23 juni 2013 door Provinciale Staten vastgesteld.

De provincie Drenthe heeft zich in het kader van de afspraken tussen Rijk en IPO over windenergie op land geconformeerd aan het ruimtelijk mogelijk maken en realiseren van 285,5 MW. Dit als bijdrage aan de doelstelling van 6000 MW windenergie op land voor 2020.

In de Gebiedsvisie Windenergie wordt aangegeven waar en hoe de doelstelling van 285,5 MW in het zoekgebied kan worden gerealiseerd. De locaties en gebieden die in aanmerking komen voor het plaatsen van windturbines worden nader begrensd. Ook worden de randvoorwaarden en ontwerpuitgangspunten beschreven waaronder plaatsing mogelijk is. De volgende locaties en gebieden worden aangewezen voor windparken (zie ook figuur 4.1):

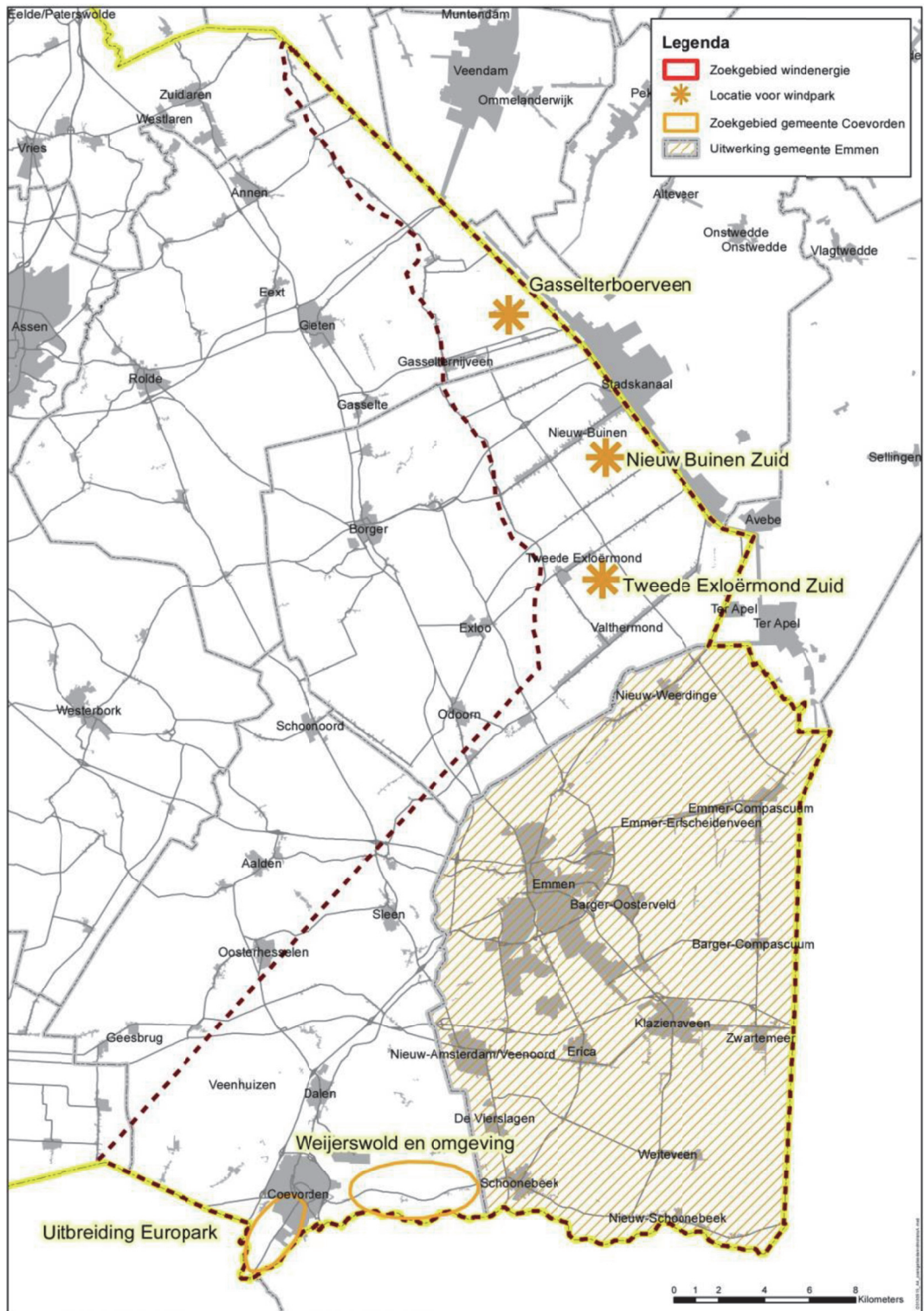
- Aa en Hunze: Gasselterboerveen;
- Borger-Odoorn: Nieuw Buinen-Zuid (grondgebied tussen 1e Exloërmond en Nieuw Buinen) en Tweede Exloërmond-Zuid;
- Emmen: vastleggen locaties Rundeveen en De Monden in Structuurvisie windenergie. De locatiekeuze in de gemeente Emmen is momenteel in ontwikkeling;
- Coevorden: zoekgebieden Weijerswold en Uitbreiding Europark.

In de visie zijn een aantal uitgangspunten opgenomen voor de windparken:

- De wettelijke normen voor geluidhinder, slagschaduw en veiligheid dienen minimaal aangehouden te worden;
- Waar mogelijk worden grotere afstanden tot de woonbebouwing aangehouden dan vereist op grond van de wettelijke milieunormen;
- Het moet voorkomen worden dat linten aan twee zijden van de bebouwing worden ingesloten door windturbines;
- Geen windturbines in het LOFAR-gebied;
- Onderzoek wordt uitgevoerd naar de emissie van laagfrequent geluid;
- Marktanalyseonderzoek naar de waardeontwikkeling van onroerende zaken wordt uitgevoerd;
- Windenergie is onderdeel van een integrale gebiedsontwikkeling. Een financiële bijdrage vanuit een windpark aan gebiedsontwikkeling is een voorwaarde voor het realiseren van een windpark;
- Betrokken partijen, waaronder omwonenden, worden betrokken bij het realisatieproces en de invulling van de gebiedsontwikkeling en kunnen financieel participeren in het windpark;
- Er is vanuit de ruimtelijke invalshoek een voorkeur voor windturbines met een zo groot mogelijk vermogen.

De Gebiedsvisie gaat uit van realisatie van een doelstelling van 285,5 MW.

In de Gebiedsvisie wordt ten slotte het volgende meegegeven: "De provincie Drenthe en de gemeenten Aa en Hunze en Borger-Odoorn willen dat de drie aangegeven locaties worden vastgelegd in de Rijkscoördinatie-regeling voor het windpark De Drentse Monden en Oostermoer." De drie bedoelde locaties liggen alle drie binnen het plangebied van het initiatief De Drentse Monden en Oostermoer.

Figuur 4.1. Visiekaart Gebiedsvisie Windenergie Drenthe

4.4 Gemeentelijk beleid

4.4.1 Gemeente Aa en Hunze

Toekomstvisie

Op 16 december 2009 is de 'Toekomstvisie 2020 Aa en Hunze Buitengewoon' vastgesteld door de gemeenteraad. In de toekomstvisie is opgenomen dat Aa en Hunze staat voor een duurzame ontwikkeling op alle fronten. Het uitgangspunt is een duurzame ontwikkeling die rekening houdt met de natuurlijke omgeving en het streven naar een hoger welvaartsniveau. De bestuurlijke aspecten van duurzaamheid zullen vastgelegd worden in gemeentelijk beleid. Met betrekking tot ontwikkelingen in het buitengebied wordt aangegeven dat verschillende functies om ruimte voor ontwikkeling vragen. Uitgangspunt voor de verdere ontwikkeling is de landschappelijke kwaliteit. De ambitie is een kwaliteitsontwikkeling in gang te zetten, waarbij elk nieuw project bijdraagt aan de ruimtelijke kwaliteit van de leefomgeving. Als basis gelden de gebiedskenmerken: open Veenkoloniën en de kleinschalige Hondsrug en het Drents Plateau.

Er heeft een herijking van de strategische toekomstvisie Gemeente Aa en Hunze voor 2015-2025 plaatsgevonden. In deze herijking is opgenomen dat het uitgangspunt is dat met betrekking tot windenergie wordt aangesloten bij de gebiedsvisie windenergie Drenthe.

Duurzaamheidsvisie

De gemeente Aa en Hunze heeft een duurzaamheidsvisie ontwikkeld (12 december 2011), waarvan duurzame energieambities een onderdeel vormen. Uit dit plan blijkt dat de gemeente inzet op energiebesparing, energieopwekking door biomassa en windenergie evenals toepassingen van zonne-energie en warmte-koudeopslag.

Met betrekking tot windenergie wordt in de visie aangegeven dat windenergie kansen biedt om de ambities met betrekking tot het verminderen van de uitstoot van CO₂ te realiseren, maar dat het plaatsen van (grote) windmolens ook de nodige bezwaren met zich mee brengt. Een keuze met betrekking tot windenergie zal in een later stadium gemaakt worden.

Gebiedsvisie windenergie

De gemeente Aa en Hunze heeft, in samenwerking met gemeenten Borger-Odoorn, Coevorden en Emmen en de provincie Drenthe meegewerkt aan het tot stand komen van de gebiedsvisie windenergie, waarin een aantal mogelijkheden is omschreven voor de ontwikkeling van windenergie in het gebied (zie provinciaal beleid).

4.4.2 Gemeente Borger-Odoorn

Toekomstvisie

Op 29 oktober 2009 is de Toekomstvisie Borger-Odoorn 'Hoe verder je kijkt, hoe meer je ziet' door de gemeenteraad vastgesteld. In deze visie wordt richting gegeven aan de gewenste ontwikkeling van de gemeente. Eén van de mogelijke kansen voor Borger-Odoorn is de klimaatverandering. Hierdoor stijgt de vraag naar alternatieve energiebronnen, waardoor andere vormen van bio-energie mogelijk zijn. In de landbouw op de veengebieden dient (bio-) energie te worden gestimuleerd. Windenergie wordt niet expliciet als optie genoemd.

Structuurvisie

De structuurvisie 'Borger-Odoorn Verbinding geeft perspectief' en het uitvoeringsprogramma zijn op 9 december 2010 door de gemeenteraad vastgesteld. In de structuurvisie is de strategische ruimtelijke visie op de ontwikkeling van het grondgebied van de gemeente Borger-Odoorn vastgesteld.

Met betrekking tot windenergie is aangegeven dat het Rijk en de provincie Drenthe een zoekgebied voor windenergie hebben aangewezen in de gemeente Borger-Odoorn. Dit gebied in de gemeente kenmerkt zich door de kernwaarde grootschalige openheid, zoals dat ook specifiek is opgenomen in de gemeentelijke Toekomstvisie. De gemeente heeft vanuit landschappelijke overwegingen dan ook bezwaren tegen de realisering van een grootschalig park met tussen de 80 en 200 windmolens. Ook wijst de gemeente op de mogelijke versterking van de bevolkingsdaling in het gebied als gevolg van een realisatie van dit project. De nadelen van een dergelijk grootschalig park zijn in de ogen van de gemeente dan ook groter dan de voordelen.

Gebiedsvisie windenergie

De gemeente Borger-Odoorn heeft, in samenwerking met gemeente Aa en Hunze en de provincie Drenthe meegewerkt aan het tot stand komen van de gebiedsvisie windenergie, waarin een aantal mogelijkheden is omschreven voor de ontwikkeling van windenergie in het gebied (zie provinciaal beleid). De gemeenteraad heeft niet ingestemd met deze visie.

4.4.3 Gemeenten Stadskanaal en Vlagtwedde

Een zeer beperkt deel van het kabeltracé is gelegen binnen de gemeenten Stadskanaal en Vlagtwedde. Gezien de beperkte aard en omvang van de ingreep, wordt niet nader ingegaan op het ruimtelijk beleid van deze twee gemeenten op het gebied van hernieuwbare energie.

4.5 Conclusies en randvoorwaarden

Het beoogde windpark De Drentse Monden en Oostermoer past binnen het Rijksbeleid en deels in het provinciale en gemeentelijke beleid voor windenergie. Op een aantal punten komt het niet overeen met de gebiedsvisie windenergie van de provincie Drenthe. De bepaling van de locatie en de invulling van het windpark is het gevolg van een langdurig proces waarbij de provincie Drenthe vanaf het begin nauw betrokken is geweest. In paragraaf 2.1 'voorgeschiedenis' is dit proces beschreven. In het bestuurlijke proces heeft een afweging van de duurzaamheids-, economische en ruimtelijke aspecten plaatsgevonden.

Het Rijk is zich ervan bewust dat het windpark niet past binnen het gemeentelijke beleid en op onderdelen afwijkt van het provinciale beleid. Bij de vaststelling van dit inpassingsplan heeft het Rijk ook voornoemd beleid betrokken, maar is vanwege verschillende argumenten daarvan afgeweken. Daarbij heeft in ieder geval een belangrijke rol gespeeld de noodzaak om met windenergie bij te dragen aan de doelstelling om in 2020 14% van het energieverbruik duurzaam op te wekken. Met de gekozen opstelling van windturbines zijn alle belangen afgewogen en is binnen de wettelijke kaders, de Structuurvisie Windenergie op land en doelstelling van 14% duurzame energie in 2020 zoveel als mogelijk rekening gehouden met verschillende belangen waaronder de gebiedsvisie windenergie van de provincie Drenthe, de leefomgeving, LOFAR, de business case van de initiatiefnemers en het draagvlakonderzoek van de gemeenten.

5. MER

5.1 M.e.r-procedure

Verplichting tot het doorlopen van een m.e.r.

Om de milieueffecten van een project in kaart te brengen, wordt een m.e.r.-procedure doorlopen. De m.e.r.-procedure heeft tot doel het milieubelang een volwaardige plaats te geven in de besluitvorming over activiteiten met mogelijk nadelige gevolgen voor het milieu. In het kader van de m.e.r.-procedure is een milieueffectrapport (MER) opgesteld: 'MER windpark De Drentse Monden en Oostermoer'. Het MER beschrijft welke milieueffecten te verwachten zijn als gevolg van de realisatie van een windpark in dit gebied. De m.e.r.-procedure is wettelijk geregeld in de Wet milieubeheer.

De Wet milieubeheer en het Besluit milieueffectrapportage maken onderscheid in:

- een m.e.r.-plicht voor plannen (planMER);
- een mer-(beoordelings)plicht voor projecten (projectMER).

Een milieueffectrapportage staat niet op zichzelf, maar is een hulpmiddel bij de besluitvorming over een plan of project. Een planMER is gekoppeld aan de besluiten (plannen) van de overheid die een kader scheppen voor een mer-(beoordelings)plichtige activiteit. Een MER is tevens aan de orde indien voor een project een zogenaamde passende beoordeling is vereist op grond van de Natuurbeschermingswet 1998.

Een projectMER is gekoppeld aan de besluiten (plannen of vergunningen) die de uitvoering van mer-(beoordelings)plichtige activiteiten direct mogelijk maken. Het oprichten van een windpark van meer dan 10 windturbines, of met een vermogen van meer dan circa 15 MW is genoemd in de bijlage van het Besluit m.e.r., onderdeel D. Op de activiteiten in deze zogeheten D-lijst is geen directe project-m.e.r.-plicht van toepassing maar geldt de mer-beoordelingsplicht.

Initiatiefnemers hebben ervoor gekozen om niet eerst een m.e.r.-beoordelingsprocedure te doorlopen maar direct vrijwillig een project-m.e.r.-procedure te doorlopen. Deze keuze is genomen vanwege de toegevoegde waarde aan het proces om, vanuit milieuoogpunt, te komen tot een optimale invulling van de locatie. Daarnaast is deze keuze mede ingegeven door het feit dat op het project reeds een planMER-plicht van toepassing is. De reden daarvoor is dat het inpassingsplan een plan vormt dat een kader schept voor

of vooruit loopt op een m.e.r.-beoordelingsplichtig besluit, te weten de omgevingsvergunning voor het windpark en omdat er een passende beoordeling is opgesteld in het kader van de Natuurbeschermingswet.

Combinatieprocedure plan- en project-m.e.r.

Indien voor een activiteit tegelijkertijd een besluit en een plan worden voorbereid, uitsluitend met het oog op de inpassing van die activiteit, wordt op grond van artikel 14.4b Wet milieubeheer (Wm) één gecombineerd MER opgesteld en één m.e.r.-procedure doorlopen. Korthedshalve wordt daarom gesproken over de 'combinatieprocedure' en enkel nog over 'het MER'.

In casu gaat het dus om een MER met een dubbele functie. In de eerste plaats betreft het een onderbouwend rapport ten behoeve van het onderhavige inpassingsplan; het planMER. Hiervoor zijn de ministers van Economische Zaken en van Infrastructuur en Milieu bevoegd gezag. In de tweede plaats betreft het een onderbouwing van de vergunningen die afgegeven moeten worden; het projectMER.

Commissie voor de milieueffectrapportage

De concept notities reikwijdte en detailniveau hebben ter inzage gelegen. Voor De Drentse Monden van 24 juni tot en met 4 augustus 2011 en voor Oostermoer in samenhang met De Drentse Monden van 20 januari tot en met 1 maart 2012. Tevens zijn door het bevoegd gezag de wettelijke adviseurs en de overheidsorganen, zoals gemeenten en provincie bij de voorbereiding van het plan betrokken. Ook is de Commissie voor de m.e.r. vrijwillig geraadpleegd. De adviezen van de Commissie zijn verschenen op 20 september 2011 en 29 maart 2012.

De Commissie voor de m.e.r. heeft op 18 november 2015 een tussentijds toetsingsadvies uitgebracht. De Commissie is van oordeel dat het MER de essentiële informatie bevat voor het volwaardig meewegen van het milieubelang bij de besluiten over de realisatie van het windpark. Wel doet de Commissie een aantal aanbevelingen om informatie toe te voegen. Deze aanbevelingen zijn overgenomen en door de aanvrager vormgegeven in de aanvulling MER van 18 december 2015.

Uit het toetsingsadvies van 9 juni 2016¹⁴ blijkt, dat de Commissie van oordeel is dat het hele traject vanaf de keuze van het veenkoloniale gebied als locatie voor een grootschalig windpark tot de uitwerking en effectbeschrijving van een voorkeursalternatief gestructureerd, helder en volledig is beschreven in het MER. Dit oordeel komt overeen met dat van de tussentijdse toetsing. De Commissie concludeert dan ook dat de essentiële informatie aanwezig is om

---

¹⁴ <http://www.commissiemer.nl/advisering/afgerondeadviezen/2553>

het milieubelang volwaardig te kunnen meewegen bij het besluit van de ministers over het windpark.

MER en inpassingsplan

Volgens artikel 7.37 Wm dient het bevoegd gezag (het Rijk) in het kader van het besluit tot vaststelling van het inpassingsplan te vermelden:

- de wijze waarop rekening gehouden is met de in het MER beschreven gevolgen voor het milieu;
- hetgeen is overwogen over de in het MER beschreven alternatieven;
- hetgeen is overwogen over de inzake het MER ingebrachte opmerkingen en adviezen, waaronder het toetsingsadvies van de Commissie voor de milieueffectrapportage.

In de aanvulling op het MER, dit hoofdstuk en hoofdstuk 8 wordt hiervan verslag gedaan.

5.2 Afweging alternatieven MER

Het MER is opgebouwd uit drie delen die in deze paragraaf per onderdeel worden besproken:

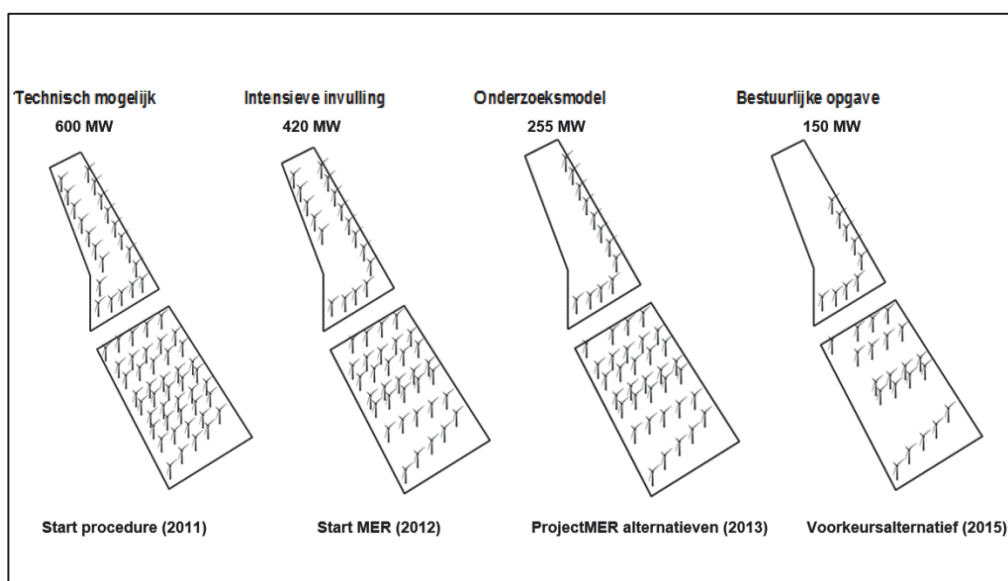
1. de afweging van locatiealternatieven;
2. a. bepalen van mogelijke inrichting van het gebied;
b. bepalen milieu-informatie over de mogelijke effecten in het gebied;
3. bepalen van het voorkeursalternatief (VKA).

Het doel van de initiatiefnemers en het Rijk is het op een verantwoorde wijze realiseren van een zo optimaal mogelijk windpark in het plangebied De Drentse Monden en Oostermoer. In deel 1 (de planMERfase) zijn daarom verschillende locatiealternatieven en opstellingen onderzocht om te bepalen hoeveel megawatt (MW) gerealiseerd kan worden in het gebied en welke effecten dat geeft. Hierbij werd uitgegaan van circa 420 MW.

Gedurende het doorlopen van de procedure is het beoogde opgesteld vermogen gedurende de procedure om politiek-bestuurlijke redenen nog diverse malen naar beneden bijgesteld. In het projectMER zijn alternatieven met een onderzoeksomvang van 255 MW onderzocht met als doel om deze milieueffecten zo goed mogelijk in beeld te brengen totdat de beoogde omvang definitief vastgesteld werd. Dit is meer MW dan er uiteindelijk gebouwd zal worden, maar heeft als voordeel dat wel alle mogelijke locaties binnen het gebied onderzocht worden. Oftewel, er wordt een grotere hoeveelheid informatie omtrent de milieueffecten en mogelijke mitigatie verkregen dan bij onderzoek naar een windpark van circa 150 MW. Door mitigerende maatregelen op de

diverse milieuthema's en optimalisatie van het ontwerp is de opstelling van de windturbines vervolgens geoptimaliseerd.

Gedurende de periode van het opstellen van het MER heeft een bestuurlijk proces plaatsgevonden, waarbij de opgave aan windenergie in megawatts voor elke provincie in Nederland is vastgelegd. Voor Drenthe betekent dit dat 285,5 MW in 2020 gerealiseerd dient te zijn. Bestuurlijk is bepaald¹⁵ dat windpark De Drentse Monden en Oostermoer zal voorzien in circa 150 MW. Dit vormt daarmee de doelstelling voor het vast te stellen windpark. (zie paragraaf 2.1). Aangezien in het MER onderzoek is verricht naar een windpark met een grotere omvang, omvat het MER ook alle informatie noodzakelijk voor de beoordeling van de milieueffecten van een windpark met een omvang van circa 150 MW.

Figuur 5.1 Bijstelling opgesteld vermogen (Bron: Pondera)

5.2.1 Locatiealternatieven

De locatie De Drentse Monden en Oostermoer ligt vast in het provinciaal omgevingsbeleid en het Rijksbeleid. Uit het oogpunt van zorgvuldigheid en gelet op de eisen die aan een MER worden gesteld geeft het MER een nadere onderbouwing met meer gedetailleerde milieu-informatie voor de locatiekeuze van windpark De Drentse Monden en Oostermoer.

¹⁵ Brief Minister van Economische Zaken van 20 december 2014.

Nadere afbakening: reëel alternatief binnen Noordoost –Nederland

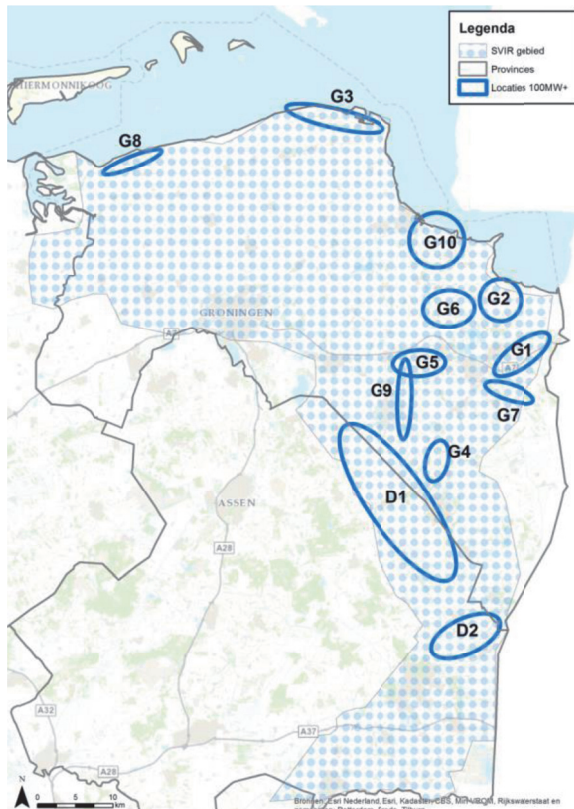
Als zoekgebied is aangesloten bij de door het Rijk in de SvWOL en in de SVIR als 'kansrijk voor windenergie' aangeduide regio Noordoost-Nederland. Daarbij is ingezoomd op de provincies Groningen en Drenthe.

Binnen het SVIR-zoekgebied voor windenergie in de provincies in Groningen en Drenthe zijn de ruimtelijke, wettelijke en technische belemmeringen in beeld gebracht. Deze belemmeringen zijn afstanden tot woonbebouwing, wegen, spoorwegen, buisleidingen, bovengrondse elektrische infrastructuur, militaire terreinen en laagvliegroutes. De gebieden waar geen of weinig belemmeringen zijn, bieden potentieel ruimte voor het plaatsen van windturbines.

Van deze gebieden in Groningen en Drenthe waar geen belemmeringen zijn, is in het MER bepaald welke gebieden met in achtnaam van de aanwezige woonbebouwing potentieel omvangrijk genoeg zijn voor een windenergieproject van 100 MW of meer. Uit de analyse volgt dat 12 locaties aan deze criteria voldoen.

Tabel 5.1 Locatiealternatieven

Locatienummer	Naam locatie
D1	De Drentse Monden en Oostermoer
D2	N391-Emmen
G1	A7 (Ulsderpolder)
G2	Reiderland-Slaperdijk
G3	Eemshaven-west
G4	Tussen Nieuwe Pekela, Alteveer en Stadskanaal
G5	Langs kanaal oostelijk van Zuidbroek, westelijk van Scheemda en ten noorden van Meeden
G6	Tussen Nieuwolda en Midwolda langs de weg N362
G7	Open gebied tussen Winschoten, Blijham en Bellingwolde
G8	Ten noorden van Kloosterburen
G9	N33 Veendam/Menterwolde
G10	Delfzijl Zuid

Beoordelingscriteria

De locatiealternatieven (inclusief de locatie De Drentse Monden en Oostermoer) zijn kwalitatief beoordeeld aan de hand van de volgende vier beoordelingscriteria. Voor de waarderingen is daarbij een vijfpuntschaal gehanteerd: positief (+), licht positief (0/+), neutraal (0), licht negatief (0/-) en negatief (-).

Energieopbrengst

Het potentieel opgesteld vermogen (hoeveelheid megawatt) is in de beoordeling van de locaties gehanteerd als maatstaf voor de hoeveelheid energie die opgewekt kan worden op een locatie. Hoe hoger het potentieel opgesteld vermogen, hoe positiever de score. Dit is gedaan vanwege de beoogde bijdrage aan de nationale doelstellingen en het behaalde positieve milieueffect met duurzaam opgewekte energie.

Leefomgeving

Beoordeeld is of de locatie qua omgevingsaspecten potentiële hinder kan opleveren voor omwonenden. Hieronder vallen de effecten van geluid en slagschaduw. Er is gekeken naar het aantal woningen binnen het gebied van 450

tot 1500 meter rond de locaties waarbinnen voldaan wordt aan de normen voor slagschaduw en geluid, maar waar nog wel effecten te verwachten zijn. Om locaties met een verschillende omvang te kunnen vergelijken, is rekening gehouden met het aantal woningen per MW door het aantal woningen te delen door het aantal MW's van de betreffende locatie. Een locatie waar per MW weinig woningen in of in de nabijheid liggen scoort beter dan waar dat aantal hoger is.

Ecologie

In de ruime omgeving van de locaties bevinden zich Natura 2000-gebieden, Beschermd Natuurmonumenten, gebieden die deel uit maken van het provinciale Natuurnetwerk Nederland en gebieden die door de provincies Drenthe en Groningen aangewezen zijn voor weide- en akkervogels of foerageergebied. Daarnaast zijn effecten op beschermde soorten (o.a. vogels en vleermuizen) mogelijk. Op basis van een kwalitatief deskundigenoordeel scoort een locatie beter als er minder effecten op beschermde gebieden en soorten te verwachten zijn.

Landschap

De locaties zijn beoordeeld aan de hand van criteria die zijn benoemd in het provinciale beleid van Drenthe en Groningen. Als een locatie ligt in een gebied dat aansluit bij infrastructuur en/of industrie en niet in een gebied ligt dat gekenmerkt wordt door openheid, scoort de locatie het hoogst.

Beoordeling locaties

In onderstaande tabel zijn de scores voor de locaties weergegeven. De locaties zijn relatief, ten opzichte van elkaar, gescoord. Zo wordt inzichtelijk gemaakt wat de verschillen tussen de locaties zijn.

Tabel 5.2. Scores locatiealternatieven en de locatie De Drentse Monden en Oostermoer

Nr.	Locatie	Energie Opbrengst	Leefomgeving	Ecologie	Landschap
D1	De Drentse Monden en Oostermoer	+	0/-	0	0/-
D2	N391-Emmen	0/+	-	0	0/-
G1	A7 (Ulsderpolder)	0/+	0/-	0/-	0/-
G2	Reiderland-Slaperdijk	+	0	-	-
G3	Eemshaven-west	0/+	0	-	0/-
G4	Tussen Nieuwe Pekela, Alteveer en Stadskanaal	0/+	0/-	0	-
G5	Langs kanaal Zuidbroek	+	0/-	0	0/-
G6	Tussen Nieuwolda en Midwolda langs de weg N362	+	0	0/-	-
G7	Open gebied Winschoten, Blijham en Bellingwolde	0	0/-	0	-
G8	Ten noorden van Kloosterburten	0	0	-	-
G9	N33 Veendam/ Menterwolde	0	-	0	0/-
G10	Delfzijl Zuid	0/+	0	-	0

Een nadere toelichting op tabel 5.2 is te vinden in bijlage 1 van het MER.

Uit de vergelijking volgt dat meerdere locaties geschikt zijn voor grootschalige opwekking van windenergie. Wel kennen alle locaties op een of meerdere thema's aandachtspunten.

Geconcludeerd kan worden dat Windpark De Drentse Monden en Oostermoer geschikt is voor de realisatie van een grootschalig windpark en goed scoort op ecologie en energieopbrengst. Aandachtspunten zijn de thema's leefomgeving (vanwege de aanwezige lintbebouwing in de nabijheid van de windturbines) en landschap (omdat er vanwege de grote beschikbare ruimte in het landschap, veel verschillende inrichtingsmogelijkheden zijn die nader moeten worden uitgewerkt).

5.2.2 Inrichtingsalternatieven windpark

Het aantal opstellingsmogelijkheden van windturbines in het gebied is groot, doordat het plangebied een groot oppervlakte beslaat en binnen het gebied grote open delen ('kamers') aanwezig zijn die op verschillende wijzen ingericht kunnen worden.

Ontwerpsessies

De initiatiefnemers van windpark De Drentse Monden en Oostermoer en het Rijk hebben in ontwerpsessies in 2011 en 2012 diverse opstellingsvarianten ontwikkeld. Om te komen tot daadwerkelijke ontwerpen is een inventarisatie van het plangebied gemaakt en zijn de randvoorwaarden vanuit wet- en re-

gelgeving in beeld gebracht. Tevens zijn de ontwerpprincipes voor windparken uitgewerkt:

- lijnopstelling: in de verschillende kamers worden één of twee lijnen van windturbines geplaatst;
- rasters/blokken: twee grote rasters van blokken worden midden in het gebied gepositioneerd.
- zwermen: de windturbines worden ogenschijnlijk willekeurig bij elkaar geplaatst.

Figuur 5.3. Mogelijke plaatsingsstrategieën en opstellingen

Enkele plaatsingsstrategieën / opstellingen zijn concreet uitgewerkt voor 'kleinere' en 'grotere' windturbines (zie verder bijlage 2 van het MER)

Ten aanzien van de opstellingsvarianten kan geconcludeerd worden dat lijnopstellingen de voorkeur als inrichtingsprincipe hebben omdat:

- het wenselijk is dat voor één typologie gekozen wordt in het plangebied vanuit de landschappelijke overeenkomsten binnen het gebied en het vergroten van de herkenbaarheid van de opstellingen leiden tot heldere, goed zelfstandig herkenbare opstellingen;
- in het deelgebied Oostermoer een lijnopstelling de enige realistische plaatsingsstrategie is;
- lijnen tot een betere aansluiting bij de agrarische bedrijfsvoering en gebiedsontsluiting in het plangebied leiden en per windturbine meer elektriciteitsproductie geven;
- lijnopstellingen de voorkeur genieten vanuit het beperken van effecten op de leefomgeving, doordat grotere afstanden tot woningen aangehouden kunnen worden.

Doordat de verkavelingsrichting draait van noordoost-zuidwest in deelgebied De Drentse Monden naar zuidoost-noordwest in deelgebied Oostermoer, draait de lijnopstelling hier ook mee en ontstaan 'haakse lijnen'.

Opstellingen naar inrichtingsalternatieven

Binnen de ontwerpruimte zijn verschillende lijnopstellingen denkbaar. Vooral in de mate waarin de kamers gevuld worden met lijnen en met het aantal turbines kan gevarieerd worden.

Er zijn vier inrichtingsvarianten afgeleid:

I.Intensieve variant	140 windturbines	420 MW
II.Gemiddelde variant	99 turbines	297 MW
III.Extensieve variant	85 turbines	255 MW
IV.Gebiedsvisie variant	40 turbines	120 MW

De inrichtingsvarianten zijn net als de locatiealternatieven beoordeeld op de volgende vier aspecten:

- Leefomgeving;
- Ecologie;
- Landschap;
- Elektriciteitsproductie.

In onderstaande tabel is de scoretabel van de inrichtingsvarianten opgenomen.

Tabel 5.3. Scoretabel inrichtingsvarianten

Opstellingsvariant	Leefomgeving		Landschap	Ecologie	Energieopbrengst
	Woning	Per GWh			
I Intensieve variant	--	-	--	--	++
II Gemiddelde variant	-	-	-	-	+
III Extensieve variant	0/-	0/-	0/-	-	+
IV Gebiedsvisie variant	0/-	--	0/-	0/-	0/+

Voor de inrichtingsvarianten is tevens bepaald wat de effecten zijn als er in zone II van LOFAR geen windturbines gerealiseerd worden. Voor een nadere uitleg van LOFAR en de zones wordt verwezen naar paragraaf 6.13.

Naar aanleiding van de analyses kunnen de volgende conclusies getrokken worden:

- Het intensief benutten van het gehele gebied (variant I) leidt tot een grotere energieproductie, maar ook tot aanzienlijke negatieve milieueffecten.

- Wanneer de ruimte tussen turbines en bebouwing wordt vergroot (variant II) leidt dit tot aanzienlijk minder negatieve milieueffecten, met name op het gebied van leefomgeving, terwijl de elektriciteitsproductie hoog blijft.
- Door het verder extensiveren van de opstelling (variant III) en het hanteleren van meer afstand tot de woonkernen en –linten en tussen de turbines, kunnen de effecten nog beduidend verminderd worden. Wel resulteert deze variant in een verminderde energieopbrengst.
- De gebiedsvisie-variant (IV) scoort relatief goed op de aspecten landschap en ecologie, maar scoort in vergelijking met variant III slechter op de aspecten elektriciteitsproductie en leefomgeving. Door te kiezen voor clusters, komen turbines namelijk relatief dicht bij de woningen te staan, waardoor op dit aspect negatief gescoord wordt. Ook kennen clusters een groter parkeffect (het wegvangen van de wind voor nabijgelegen turbines) dat een negatief effect heeft op de energieopbrengst. Ook in absolute zin heeft deze variant de laagste energieopbrengst.
- Mocht LOFAR leiden tot een beperking van de ontwerpruimte, dan veranderen de scores van de verschillende varianten niet zodanig dat de rangorde per aspect tussen de varianten verandert.

5.2.3 Onderzochte alternatieven MER

Op basis van de aandachtspunten die volgen uit de analyse van de inrichtingsalternatieven zijn in het MER twee hoofdalternatieven onderzocht die allebei uitgaan van het inrichtingsprincipe van de 'haakse lijnen'. Alternatief A gaat uit van 'kleine windturbines'¹⁶, alternatief B¹⁷ van 'grote windturbines'. Voor beide alternatieven is een variant opgesteld waarbij plaatsing van turbines binnen zone II van LOFAR komt te vervallen (zie voor een nadere toelichting op het aspect LOFAR paragraaf 6.13).

Tabel 5.4. Kenmerken alternatieven

	Alternatief A	Alternatief B
Aantal windturbines	85	77
Ashoogte (meter)	119	139
Rotordiameter (meter)	112	122

Op voorhand was al duidelijk dat de verschillen tussen de alternatieven klein zouden zijn tussen de onderzochte inrichtingsalternatieven. Dit inzicht is na het onderzoek ook bevestigd, gezien de onderstaande tabel. Er is 'meer dan nodig' onderzocht, namelijk het onderzoeksmodel van 255 MW, teneinde op basis van milieu-informatie te kunnen komen tot een optimale inrichting die

¹⁶ Alternatief A: ashoogte van 119 meter, rotordiameter van 112 meter. Referentieturbine Vestas V112.

¹⁷ Alternatief B: ashoogte van 139 meter, rotordiameter van 122 meter. Referentieturbine Senvion 3M-122.

voldoet aan de doelstelling(en). Met andere woorden: het MER levert informatie over welke turbines vanuit ieder milieuaspect het meeste effect sorteert op de omgeving. Dit is per aspect verschillend. In de navolgende tabel zijn de effecten per milieuaspect voor de verschillende alternatieven weergegeven.

Tabel 5.5: overzicht effectscore per alternatief en variant na mitigerende maatregelen

Onderwerp		Effect score			
Aspect	Criterion	Alternatief A	Variant AL	Alternatief B	Variant BL
Geluid	Aantal woningen van derden boven de wettelijke geluidnorm (47 dB L _{den} en 41 dB L _{night})	0	0	0	0
	Aantal te verwachten gehinderden in de geluidcontouren van L _{den} =42-47 dB	--	--	--	-
	Kwalitatieve beoordeling van de verandering in akoestische kwaliteit van de omgeving.	--	-	--	-
	Kwalitatieve beoordeling LFG na vergelijking met curves op maatgevende toetspunten*	0	0	0	0
Slagschaduw	Aantal woningen met slagschaduwduurhinder van > 5 uur per jaar	0	0	0	0
	Aantal woningen met slagschaduwduurhinder van 0 - 5 uur per jaar	0/-	0/-	0/-	0/-
Natuur	Natura 2000 gebieden	0	0	0	0
	Akkerfaunagebieden	-	0	-	0
	Natuurnetwerk	0	0	0	0
	Vogels	-	0	-	0
	Vleermuizen	-	0	-	0
Landschap	Openheid, inclusief openheid als cultuurhistorische waarde	-- / -	- / -/0	-- / -	- / -/0
	Aansluiting bij het bestaande landschap en accentueren structuur	+ / +/-	0/- / 0/-	+ / +/-	0/- 0/-
	Vorming van een nieuw (wind)landschap en betekenis als landmark	0/- / +	0 / 0/+	0/- / +	0 / 0/+
	Horizonbeslag	-- / -	- / -/0	-- / -	- / -/0
	Herkenbaarheid en samenhang van de opstelling (binnen het park)	+/0 / 0	0 / 0	+/0 / 0	0 / 0
	Interferentie met andere opstellingen (tussen parken)	0 / 0	0 / 0	0 / 0	0 / 0
	Visuele rust	-- / --	- / -	-/- / -	- / -
Culth./ Arch.	Archeologische waarde	-	-	-	-
	Cultuurhistorische waarde	0	0	0	0
Bodem en water	Grondwater	0	0	0	0
	Oppervlaktewater	0	0	0	0
	Hemelwater	0	0	0	0
	Bodem(kwaliteit)	0	0	0	0
Veilig-	Bebouwing	0	0	0	0

Onderwerp		Effect score			
Aspect	Criterium	Alternatief A	Variant AL	Alternatief B	Variant BL
heid	Wegen, waterwegen en spoorwegen	0	0	0	0
	Industrie en inrichtingen	0	0	0	0
	Aardgastransport	0	0	0	0
	Hoogspanningslijnen	0	0	0	0
	Dijklichamen en waterkeringen	0	0	0	0
	Vliegverkeer	0	0	0	0
	Radar	0	0	0	0
	Brandveiligheid	0	0	0	0
Ruimtegebruik	Ruimtegebruik	0	0	0	0
	Straalpaden	-	-	-	-
	LOFAR	--	-	--	-
Energie opbrengst	Elektriciteitsproductie in MWh per jaar	++	+	++	+
	Efficiëntie windpark in vollasturen (MWh/MW)	+	+	++	++
	CO ₂ -emissiereductie in ton per jaar	++	+	++	+
	NO _x - en SO ₂ emissiereductie in ton per jaar	++	+	++	+
	SO ₂ emissiereductie in ton per jaar	++	+	++	+
	PM ₁₀ reductie in ton per jaar	++	+	++	+

5.3 Voorkeursalternatief

Uitgangspunten

Het voorkeursalternatief (VKA) gaat uit van 50 windturbines met een totaal geïnstalleerd vermogen van circa 150 MW. De belangrijkste uitgangspunten voor het VKA zijn:

1. spreiding over kamers vanwege het maximaliseren van de windvang van de windturbines en te zorgen voor een rustiger beeld en regelmaat;
2. ontzien van LOFAR door de plaatsing van de windturbines zo ver mogelijk buiten de kern van LOFAR;
3. ontzien van het beschermd dorpsgezicht Annerveensche- en Eexterveenschekanaal;
4. zoveel mogelijk aansluiten bij het advies van het college van Rijksadviseurs voor het landschap voor wat betreft het inrichtingsprincipe (parallel aan de lintbebouwing);
5. optimalisering van de energieopbrengst door te kiezen voor de grote windturbines van alternatief B van het projectMER.

Ad 4. Op enkele punten wordt in het inpassingsplan afgeweken van het advies van het College van Rijksadviseurs. Dit is omschreven in het MER in tabel 16.4 en betreft de 'haak' bij Oostermoer, de extra lange schuine lijn ten noorden van de laagvliegroute en een lege kamer. Bij de (bestuurlijke) keuze van het VKA is het advies van het College van Rijksadviseurs op het aspect landschappelijke inpassing (opstellingsprincipe) meegewogen. Op basis van de bestuurlijke afweging is de "haak" bij Oostermoer opgenomen in het VKA. Er zijn drie opties voor het voorkeursalternatief nader onderzocht op de belangrijkste milieuaspecten. Omdat de varianten in beperkte mate van elkaar verschillen, is ervoor gekozen om alleen de thema's te onderzoeken die potentieel onderscheidend zijn.

Effecten op hinderbeleving door omwonenden

Het aantal woningen in de omgeving en de afstanden tot woongebieden zijn bepaald. Daarnaast zijn de geluidscontouren (Lden 47 dB en Lden 42 DB) en slagschaduwcontouren (6 uur per jaar) zijn berekend.

Effecten op waarneming en beleving van het landschap

Ten aanzien van landschap is een kwalitatieve beoordeling opgesteld. De alternatieven zijn beoordeeld op horizonbeslag, herkenbaarheid en samenhang van de opstelling (binnen het park), interferentie met ander opstellingen (tussen parken) en aansluiten bij het advies van het College van Rijksadviseurs.

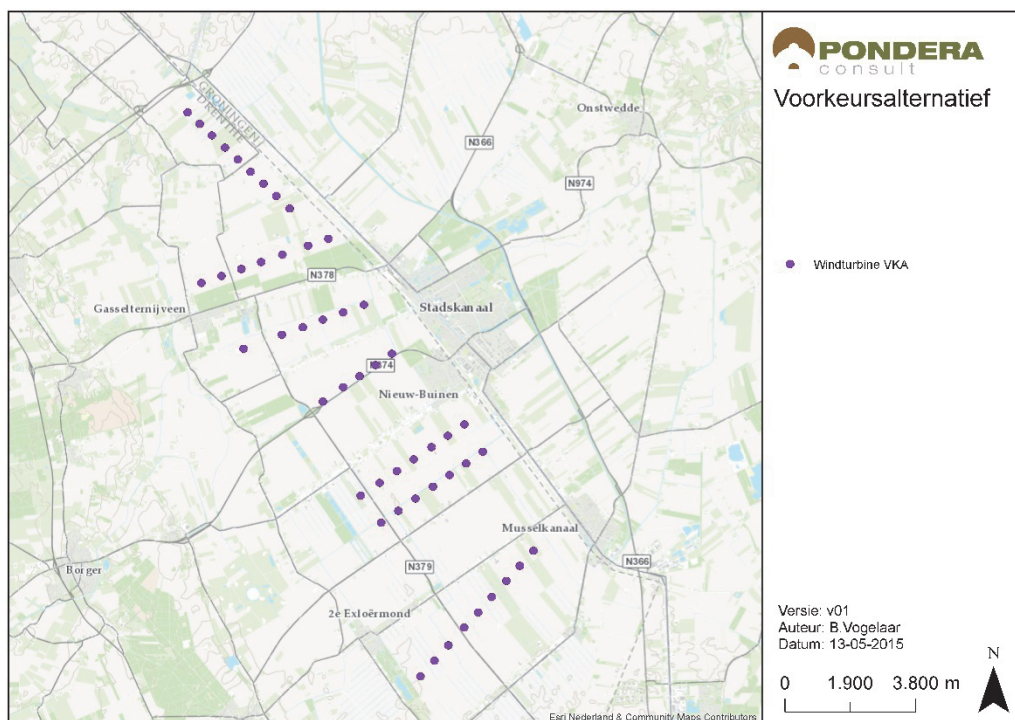
Conclusie

Op basis van de analyse en de bespreking in de werksessies ten behoeve van de VKA kunnen de volgende conclusies worden getrokken:

1. Alle drie VKA opties voldoen (met mitigerende maatregelen) aan de wet- en regelgeving. Er is geen reden om vanuit deze optiek te kiezen voor één van de drie opties.
2. De fysieke verschillen tussen de onderzochte alternatieven zijn beperkt. Slechts zes van de vijftig windturbines hebben in ieder alternatief een andere locatie.
3. De verplaatsing leidt lokaal tot een verschuiving van de geluid- en slagschaduwbelasting op woningen. Op de schaal van het volledige windpark zijn de verschillen verwaarloosbaar en niet significant.
4. Ten aanzien van landschap kan worden gesteld dat het realiseren van het windpark op zich, verreweg de grootste invloed zal hebben. De verschillen tussen de opties zijn zodanig gering dat dit landschappelijk gezien niet onderscheidend is. Geen van de onderzochte opties voldoet volledig aan het advies van het college van Rijksadviseurs, vanwege het gebruiken van het meest noordelijke gebied in Oostermoer.

Definitief VKA

Vanuit het MER en het VKA onderzoek is, na afweging van alle belangen, door de Minister van Economische Zaken een inrichtingsprincipe aangegeven. De Minister heeft alle betrokkenen (gemeenten, provincie en initiatiefnemers) hier met een brief van 3 februari 2015 over geïnformeerd. Op basis van deze brief heeft de Minister het inrichtingsprincipe en daarmee voorkeursalternatief 3 als uiteindelijke voorkeursalternatief gekozen. De turbineposities zijn hierbij aangepast ten opzichte van bijvoorbeeld buisleidingen, (water)wegen etc.

Figuur 5.4 VKA

5.4 Het voorkeursalternatief en de vertaling in het inpassingsplan

Voor de bepaling van de locatie en de invulling van het windpark op de gekozen locatie heeft uitgebreid onderzoek plaatsgevonden, waarvan het resultaat is opgenomen in het MER. De inhoud van het MER is betrokken bij de belangenafweging ten aanzien van de opname van het VKA in dit inpassingsplan. In de beoordeling is zoveel als mogelijk rekening gehouden met de beleidsafwegingen op zowel Rijks-, provinciaal als gemeentelijk niveau.

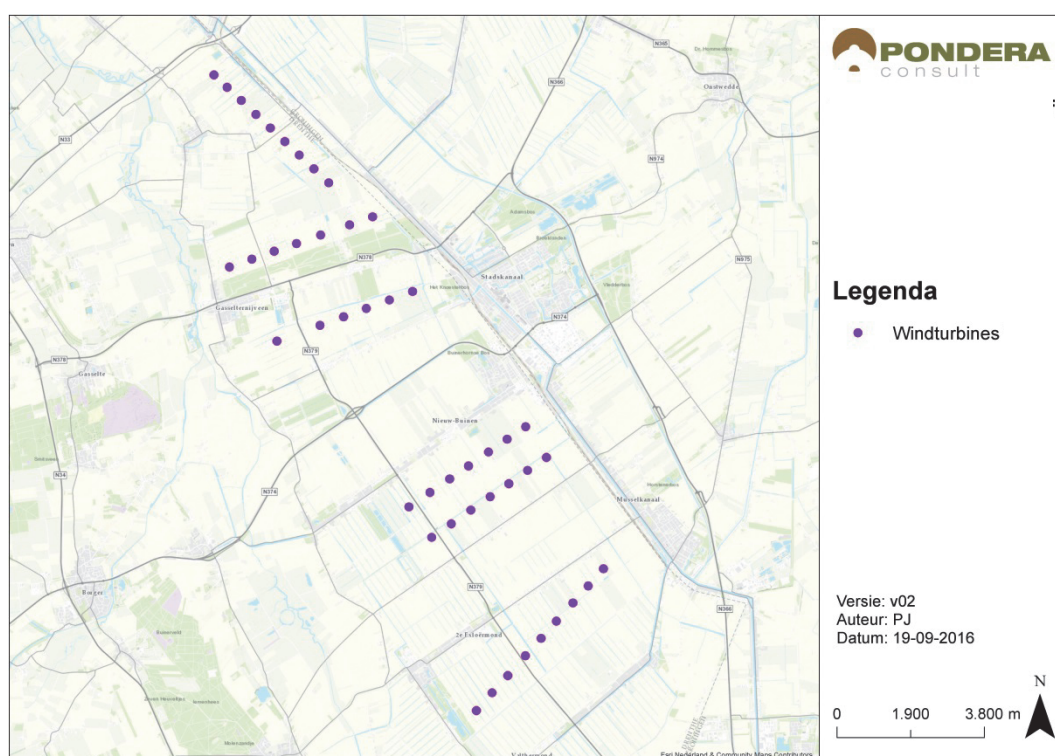
Daarnaast zijn de effecten op de omgeving in beeld gebracht waaruit blijkt dat:

- (met mitigerende maatregelen) altijd voldaan kan worden aan de wettelijke normen voor slagschaduw en geluid;
- er beperkt effecten zijn te verwachten op vogels en vleermuizen en beschermde natuurgebieden;
- de effecten op beschermde natuurgebieden verwaarloosbaar klein zijn en er geen effecten op de gunstige staat van instandhouding van vogels en vleermuizen zijn;
- de effecten met betrekking tot externe veiligheid door de gekozen afstanden tot buisleidingen, gevoelige objecten en hoogspanningslijnen voldoen aan de normen;
- er geen effecten zijn op het beschermde stads- en dorpsgezicht en er door de ingreep in de bodem geen archeologische waarden worden aangetast;
- de keuze voor de lijnopstellingen tot een meest gunstige landschappelijke inpassing leidt en qua inrichtingsprincipe zoveel als mogelijk aansluit bij het advies van het College van Rijksadviseurs;
- de ambities voor duurzame energie en LOFAR worden beide als belangrijk gezien. De turbines zijn waar mogelijk op een zo groot mogelijke afstand van LOFAR zone I geplaatst. In het VKA zijn enkele turbines in de buitenrand van LOFAR zone II geplaatst. Er resteert mogelijk een effect op LOFAR en daarom worden mitigerende maatregelen onderzocht. Het effect wordt op dit moment als aanvaardbaar beschouwd;
- het windpark een verwachte energieopbrengst heeft van maximaal 525.000 MWh, uitgaande van 3.500 vollasturen. Dit is vergelijkbaar met het verbruik van circa 150.000 huishoudens.

In dit inpassingsplan wordt integraal de situering van de windturbines van het VKA vastgelegd, met dien verstande dat de lijn van vijf windturbines ten zuiden van Drouwenermond in dit inpassingsplan geschrapt is. Voor de nadere beschrijving van deze afweging wordt verwezen naar bijlage 5. Het niet realiseren van de lijnopstelling Drouwenermond past binnen het VKA, immers de overige 45 turbineposities passen binnen het VKA en wijzigen niet. Hiermee blijft het MER een goede basis vormen voor het onderhavige inpassingsplan. Het inpassingsplan is het toetsingskader voor het bouw- en gebruiksdeel van de te verlenen omgevingsvergunning. De turbineposities worden van een passende juridisch-planologische regeling voorzien waarbij de (minimale en maximale) afmetingen van de beoogde windturbines worden vastgelegd. De uiteindelijke keuze voor het type windturbine wordt in een later stadium bepaald, zodat optimaal gebruik kan worden gemaakt van de ontwikkelingen in de markt. Omdat nu nog onduidelijk is welk turbinetype gebouwd gaat worden, is het noodzakelijk dat in de planregeling voldoende flexibiliteit wordt geboden zodat een voldoende breed assortiment aan windturbines te zijner

tijd kan worden gebouwd. Met deze flexibiliteit is ook rekening gehouden in het MER. In het milieuonderzoek dat ten grondslag ligt aan dit inpassingsplan is dan ook de informatie beschikbaar om de mogelijke effecten van de turbineposities te beoordelen. De mate van flexibiliteit is onderdeel van de planregeling die in hoofdstuk 7 nader wordt toegelicht.

Als onderdeel van de te beschouwen aspecten wordt in deze plantoelichting nader ingegaan op de milieueffecten als gevolg van de realisatie van de windturbines, zoals bijvoorbeeld slagschaduw en geluid. In hoofdstuk 6 wordt per milieuaspect besproken welke effecten er te verwachten zijn en hoe eventuele mitigerende maatregelen geborgd worden in het inpassingsplan.

Figuur 5.5 turbineposities windpark De Drentse Monden en Oostermoer

6. TOETS MILIEU- EN WAARDENASPECTEN

6.1 Inleiding

De onderzoeken voor het initiatief (VKA) zijn uitgevoerd in het kader van het opstellen van het MER en de aanvulling op het MER. In dit hoofdstuk zijn de toetsingskaders, samenvattingen en conclusies van de onderzoeken per relevant milieuaspect opgenomen. Per aspect wordt beschreven of en op welke wijze een vertaling naar de bestemmingsregeling heeft plaatsgevonden. In dit hoofdstuk wordt volstaan met een toetsing aan geldende grenswaarden en toetsingskaders ten behoeve van de ruimtelijke aanvaardbaarheid van het inpassingsplan. Voor een gedetailleerde beschrijving van het onderzoek naar de effecten van het beoogde windpark (en de onderzochte alternatieven) wordt verwezen naar het MER Windpark De Drentse Monden en Oostermoer.

In het MER is gerekend met een aantal referentietypen windturbines. De uiteindelijke keuze voor het type windturbine wordt op een later moment gemaakt, zodat optimaal gebruik kan worden gemaakt van de ontwikkelingen in de markt. De uiteindelijke keuze wordt door meerdere factoren bepaald. In het inpassingsplan is enkel een marge opgenomen waarbinnen de te realiseren turbines moeten blijven. Naar de mogelijke (milieu)effecten van deze marges is onderzoek gedaan in het MER.

In het VKA is uitgegaan van 50 turbines, terwijl in het inpassingsplan 45 turbines mogelijk gemaakt worden doordat één lijnopstelling geschrapt is. Doordat er minder turbines gerealiseerd worden, zullen de milieu-effecten over het algemeen positiever uitvallen. De overige turbineposities wijzigen niet en uit het MER is gebleken dat de turbineposities van het VKA op zichzelf vanuit milieuoptiek aanvaardbaar zijn binnen de wettelijke kaders. Derhalve kunnen de onderliggende onderzoeken nog steeds dienen als basis voor dit inpassingsplan. Voor de nadere beschrijving van de afweging ten aanzien van het aanpassen van het aantal turbines wordt verwezen naar bijlage 5.

Voor de toets aan de milieu-en waardenaspecten voor de transformatorstations in Gasselte en Musselkanaal wordt verwezen naar de ruimtelijke onderbouwingen die zijn opgenomen in bijlage 1 en 2.

6.2 Geluid

6.2.1 Toetsingskader

Activiteitenbesluit

Op het beoogde windpark is het toetsingskader voor geluid van windturbines van toepassing dat is opgenomen in het Besluit algemene regels voor inrichtingen milieubeheer (hierna: Activiteitenbesluit). Voor een windpark geldt de L_{den} -dosismaat met 47 Lden als norm voor de etmaalperiode en 41 dB Lnight als norm voor de nachtperiode (jaargemiddeld)¹⁸. Aan deze norm moet worden voldaan op de gevel van een gevoelig gebouw of op de grens van een gevoelig terrein. Een gevoelig gebouw betreft een woning of een ander geluidsgevoelig gebouw als bedoeld in artikel 1 van de Wet geluidhinder.

Laagfrequent geluid

'Gewoon' geluid, dat wil zeggen geluid zoals dit in de buitenlucht natuurlijk voorkomt, ligt meestal in het frequentiegebied tussen 400 en 2.500 Hz. Laag Frequent Geluid (LFG) is geluid met een frequentie beneden 100/125 Hz. Het is meestal mechanisch gegenereerd geluid. Windturbines kunnen mogelijk LFG veroorzaken. Hiervoor gelden in Nederland echter geen specifieke wettelijke normen, omdat de huidige normsystematiek voldoende bescherming biedt tegen laagfrequente geluidhinder¹⁹.

6.2.2 Onderzoek

Activiteitenbesluit

De 47 Lden-contour is bepaald voor verschillende windturbintypen. Hieruit volgt dat er, al dan niet met maatregelen, voldaan kan worden aan de normen van het Activiteitenbesluit. Het Activiteitenbesluit heeft een rechtstreekse werking.

Een mogelijke maatregel is de geluidmodus waarbij in specifieke perioden de instellingen van de maatgevende turbines worden gewijzigd. Door het wijzigen van de geluidmodus in de nachtperiode kan de bronsterkte van de turbine gereduceerd worden door bijvoorbeeld het toerental te verlagen en/of de bladhoek te verdraaien. Dit gaat enigszins ten koste van de productie, maar dit productieverlies is beperkt en aanvaardbaar voor de initiatiefnemers. De financieel-economische uitvoerbaarheid van het windpark komt hierdoor evenmin in het geding.

---

¹⁸ Op grond van artikel 3.14a van het Activiteitenbesluit.

¹⁹ Uitspraak ABRvS, 201409222/1/R6, windmolenpark Nijmegen Noord- De Griff.

In de nabijheid van het windpark bevinden zich drie woningen en drie kavels met woonbestemming welke tot de sfeer van de inrichting moeten worden gerekend. Deze woningen kunnen bij de toetsing aan de wettelijke geluidsnormen buiten beschouwing blijven. De woningen in de sfeer van de inrichting die als beheerderswoning deel uitmaken van het windpark, worden van een passende aanduiding in de planregeling voorzien.

Laagfrequent geluid

Het laagfrequent geluid is berekend en wordt aanvaardbaar geacht.

Cumulatie

In het kader van een goede ruimtelijke ordening is het MER op twaalf toetspunten het akoestisch klimaat beoordeeld, rekening houdend met geluid van overige bronnen in de omgeving: relevante N-wegen en vier gezoneerde bedrijven(terreinen). In de bestaande situatie, zonder windpark De Drentse Monden en Oostermoer, wordt de akoestische omgeving beoordeeld van goed tot matig. In de toekomstige situatie wordt de akoestische kwaliteit eveneens beoordeeld van goed tot matig. De akoestische omgeving verslechtert door de windturbines op vier toetspunten, voor de overige toetspunten blijft de kwaliteit gelijk.

Verder is inzicht verkregen in de geluidbelasting van het windpark op de omliggende landbouwpercelen. Deze geluidbelasting is zodanig gering dat dit geen onaanvaardbare effecten op de werkzaamheden op de landbouwpercelen zal hebben. Deze effecten zijn dan ook aanvaardbaar.

6.2.3 Conclusie en vertaling naar bestemmingsregeling

Conclusie

Het plan voldoet aan de normstelling ten aanzien van geluid van windturbines. Uit het akoestisch onderzoek in het MER blijkt dat met de gekozen opstelling van windturbines altijd voldaan kan worden aan de wettelijke geluidsnormen. Afhankelijk van het te kiezen windturbintype dat gebouwd gaat worden, zijn maatregelen noodzakelijk. Dergelijke maatregelen zijn ook verplicht op grond van het Activiteitenbesluit. Als deze maatregelen niet worden getroffen, dan is het windpark in strijd met het Activiteitenbesluit en kan op basis daarvan tot handhaving worden overgegaan.

De geluidbelasting wordt aanvaardbaar geacht. De toename van het omgevingsgeluid hangt inherent samen met de keuze om op deze locaties op grootschalige wijze duurzame energie te produceren, waarbij het belang dat met het opwekken van duurzame energie is gemoeid zwaarder weegt dan de

toename van de geluidbelasting. Vanuit akoestisch oogpunt blijft een aanvaardbaar woon- en leefklimaat aanwezig.

Geconcludeerd wordt dat het aspect geluid van windturbines de uitvoering van het plan niet in de weg staat en dat geen sprake is van een onaanvaardbare aantasting van het woon- en leefklimaat van omwonenden.

Vertaling in het inpassingsplan

De woningen in de sfeer van de inrichting die als beheerderswoning deel uitmaken van het windpark, worden van een passende aanduiding in de planregeling voorzien. Hiermee is voor eenieder duidelijk dat deze woningen niet in de toetsing voor de wettelijke geluidsnormen worden betrokken.

6.3 Slagschaduw

6.3.1 Toetsingskader

Het toetsingskader voor het aspect slagschaduw wordt gevormd door de voorschriften die zijn opgenomen in de Regeling algemene regels voor inrichtingen milieubeheer (Activiteitenregeling). De flikkerfrequentie, het contrast en de tijdsduur van de blootstelling, zijn van invloed op de mate van hinder die kan worden ondervonden.

Bij de normstelling voor schaduwwerking wordt aangesloten bij de Activiteitenregeling. In deze regeling is opgenomen dat een windturbine moet zijn voorzien van een automatische stilstandvoorziening indien de afstand tussen de windturbine(s) en woningen of andere slagschaduwgevoelige objecten minder dan 12x de rotordiameter bedraagt en indien gemiddeld de schaduw meer dan 17 dagen per jaar gedurende meer dan 20 minuten valt op een raam van een gevoelig object (o.a. woningen). Dit is vertaald in een toetswaarde voor de maximale schaduwduur van 6 uur per jaar.

6.3.2 Onderzoek

In het MER is voor verschillende turbintypen berekend waar de totale jaarlijks verwachte hinderduur respectievelijk 0, 5 of 15 uur bedraagt. Overschrijding van de norm voor de jaarlijkse hinderduur kan mogelijk optreden bij de woningen binnen de 5-uurscontour. Bij woningen buiten de 5 uurscontour wordt zeker aan de norm voor de maximale hinderduur voldaan.

Om te voldoen aan de norm voor de jaarlijkse hinderduren van slagschaduw, moeten de windturbines worden voorzien van een stilstandsregeling. Met een

dergelijke voorziening kan de rotor, wanneer er slagschaduw op de woningen van derden kan optreden, tijdelijk stilgezet worden om slagschaduw te voorkomen. De stilstandvoorziening moet bij elk turbinetype getroffen worden.

In de turbinebesturing worden bij een stilstandvoorziening blokken van dagen en tijden geprogrammeerd waarbinnen de rotor wordt gestopt omdat er dan slagschaduw valt op woningen waar de turbine bijdraagt aan een overschrijding van de norm. Een dergelijke voorziening leidt tot enig productieverlies. Dit productieverlies is beperkt en aanvaardbaar voor de initiatiefnemers. De financieel-economische uitvoerbaarheid van het windpark komt hierdoor evenmin in het geding.

De totale stilstandsduur kan met een zonnescijnsensor beperkt worden door de turbine alleen te stoppen op geprogrammeerde tijden indien ook tegelijkertijd de zon schijnt. Wanneer de zon niet schijnt zal er ook geen sprake zijn van slagschaduw en kan de turbine door blijven draaien.

Met de stilstandsregelingen is er bij geen van de woningen sprake van een overschrijding van de norm. De toepassing van een stilstandvoorziening is noodzakelijk op grond van het Activiteitenbesluit en de onderliggende Activiteitenregeling.

In de nabijheid van het windpark bevinden zich drie woningen en drie kavels met woonbestemming welke tot de sfeer van de inrichting moeten worden gerekend. Deze woningen kunnen bij de toetsing aan de slagschaduw buiten beschouwing blijven. De woningen in de sfeer van de inrichting die als beheerderswoning deel uitmaken van het windpark, worden van een passende aanduiding in de planregeling voorzien.

Verder is inzicht verkregen in de slagschaduw van het windpark op de omliggende landbouwpercelen. Deze slagschaduw is zodanig gering dat dit geen onaanvaardbare effecten op de werkzaamheden op deze landbouwpercelen zal hebben. Deze effecten zijn dan ook aanvaardbaar.

6.3.3 Conclusie en vertaling naar bestemmingsregeling

Conclusie

Het plan voldoet aan het beleid en de normstelling ten aanzien van slagschaduwhinder als gevolg van windturbines. Uit het slagschaduwonderzoek in het MER blijkt dat met de gekozen opstelling voor elk windturbinetype na het treffen van maatregelen altijd aan de wettelijke normen kan worden voldaan.

Vertaling in het inpassingsplan

De woningen in de sfeer van de inrichting die als beheerderswoning deel uitmaken van het windpark, worden van een passende aanduiding in de planregeling voorzien. Hiermee is voor eenieder duidelijk dat deze woningen niet in de toetsing voor de slagschaduw worden betrokken.

6.4 Externe veiligheid

6.4.1 Toetsingskader

Windturbines zijn geen risicovolle inrichtingen als bedoeld in het Besluit externe veiligheid inrichtingen (Bevi). Toetsing vindt plaats in het kader van het Activiteitenbesluit. Bij externe veiligheidsrisico's moet aandacht worden besteed aan ongevalsscenario's waarbij (een deel van) de rotor afbreekt, de gondel van de windturbine loskomt of de windturbine omvalt.

Twee begrippen staan bij externe veiligheid centraal: het plaatsgebonden risico (PR) en het groepsrisico (GR).

Plaatsgebonden risico (PR)

Het plaatsgebonden risico wordt omschreven als de kans dat een persoon die gedurende een heel jaar onafgebroken en onbeschermd op een bepaalde plaats verblijft, ten gevolge van een ongewoon voorval met een gevaarlijke stof komt te overlijden. Voor het plaatsgebonden risico geldt de risicocontour van de kans één op een miljoen per jaar (10^{-6} per jaar) als grenswaarde voor kwetsbare objecten. Voor kwetsbare objecten²⁰ kan van deze norm niet worden afgeweken. Voor beperkt kwetsbare objecten²¹ werkt deze norm slechts als een richtwaarde waarvan, na een uitgebreide motivering, eventueel wel kan worden afgeweken. Voor beperkt kwetsbare objecten geldt de kans van één op de honderduizend per jaar (10^{-5} per jaar) als grenswaarde.

Groepsrisico (GR)

Het groepsrisico is de cumulatieve kans, grafisch weergegeven in een curve (zogenoemde fN-curve), dat een groep personen van 10, 100 en 1.000 personen tegelijk komt te overlijden als gevolg van een ongewoon voorval met gevaarlijke stoffen. Het groepsrisico is niet genormeerd. Hiervoor geldt enkel een oriënterende waarde waarboven een afweging gemaakt moet worden over de aanvaardbaarheid van de risico's.

---

²⁰ Artikel 1 sub I Bevi: o.a. woningen, scholen, ziekenhuizen en kantoren, winkels en recreatiegebouwen vanaf een bepaalde omvang.

²¹ Artikel 1 sub b Bevi: o.a. verspreid liggende woningen en bedrijfswoningen.

Het groepsrisico wordt enkel bepaald voor het invloedsgebied van een risicobron. Het invloedsgebied is het gebied waarin personen worden meegeteld voor de berekening van het groepsrisico. Veelal wordt hiervoor het gebied gebruikt dat is gelegen binnen de 10^{-8} -contour van het PR. Dit komt overeen met het gebied dat wordt getroffen door een ongeval met een kans van één op honderd miljoen per jaar.

Activiteitenbesluit en het Handboek Risicozonering Windturbines

Voor het beoordelen van dit soort ongevalsscenario's zijn normen voor het plaatsgebonden risico opgenomen in het Activiteitenbesluit²². Het plaatsgebonden risico voor een windturbine wordt in de praktijk bepaald aan de hand van de risicomodellering uit het Handboek Risicozonering Windturbines. Ook het Activiteitenbesluit is van deze risicobenadering uit gegaan, maar heeft de systematiek niet dwingend voorgeschreven.

De verplichting om het groepsrisico inzichtelijk te maken is in het Activiteitenbesluit achterwege gebleven. Dit is gedaan omdat het Activiteitenbesluit de plaatsing van een windturbine niet normeert. Het inzichtelijk maken van het groepsrisico - en, indien nodig, het verantwoorden van een eventuele toename daarvan - dient dan ook geheel in het spoor van ruimtelijke ordening plaats te vinden.

In het handboek wordt voor het groepsrisico voor windturbines aangesloten op het Bevi. In het Bevi is het groepsrisico een oriënterende waarde, waarvoor voor het bevoegd gezag een verantwoordingsplicht geldt. In de praktijk blijkt overigens dat windturbines zelden of nooit tot een groepsrisico leiden. Dit heeft ermee te maken dat voor veel windturbines geen ongevalsscenario's denkbaar zijn waarbij 10 of meer personen tegelijkertijd, ten gevolge van een calamiteit met de windturbine, om het leven kunnen komen. Het groepsrisico is bijvoorbeeld relevant bij de oprichting van een windturbine binnen het invloedsgebied van een buisleiding.

6.4.2 Onderzoek

Woningen

Er bevinden zich geen woningen of andere kwetsbare of beperkt kwetsbare objecten binnen de PR 10^{-6} -contour en dus ook niet binnen de kleinere PR 10^{-5} contouren voor beperkt kwetsbare objecten.

Wegen

Er wordt aan de Beleidsregel voor het plaatsen van windturbines op, in of over Rijkswaterstaatswerken voor de wegen N33 en de N374 voldaan. Ondanks dat de beleidsregel alleen betrekking heeft op Rijkswegen is er ook ge-

---

²² Artikel 3.15a

keken naar de situering van windturbines ten opzichte van lokale wegen. Hieruit volgt dat de lokale wegen die zich binnen het invloedsgebied van de windturbines bevinden, wegen zijn met een beperkte verkeersintensiteit. Hierdoor en door de zeer kleine kans van het falen van een windturbine, wordt geconcludeerd dat het risico voor passanten op de lokale wegen door plaatsing van de windturbines verwaarloosbaar klein is.

Vaarwegen

Het Stadskanaal/Oosterdiep is een recreatieve vaarweg en is zodoende alleen beschermd voor kleinere vaartuigen. De vaarweg wordt niet gebruikt voor het vervoer van gevaarlijke stoffen en er gelden geen risicoafstanden of –contouren. De plaatsing van windturbines voegt geen significant risico toe aan de aanwezige vaarwegen.

Spoorwegen

In de omgeving bevinden zich geen spoorwegen. Wel is de historische spoorlijn S.T.A.R. aanwezig tussen Veendam en Musselkanaal. Deze museumspoorlijn bevindt zich op meer dan 500 meter van de turbines en voldoet aan de afstandseis voor spoorwegen.

Risicovolle inrichtingen

Er bevinden zich binnen de effectafstanden van de windturbines geen propaantanks. Er zijn wel drie inrichtingen die mogelijk effecten ondervinden, te weten een tweetal bio-energie installaties en een locatie van de NAM. Hiervoor zijn de mogelijke effecten als gevolg van het VKA in beeld gebracht.

Voor de biovergister aan de Gasselterboerveenschemond 18 is het additionele risico ten opzichte van de intrinsieke faalkans van de opslagtank berekend. Deze bedraagt slechts 0,6%. Het additionele risico is hiermee verwaarloosbaar.

Voor de bio-energiecentrale Nieuw Buinen Zuid, geldt dat de windturbines een risicotoevoeging aan de installatie veroorzaken, waardoor de plaatsgebonden risicocontour van 10^{-6} per jaar groter zal worden. Er geldt echter dat deze contour nooit groter kan worden dan de maximale effectafstand van de installatie. Deze afstand bedraagt 210 meter. Dit betekent dat de maximale effectafstand (en dus maximale PR 10^{-6} per jaar) nooit tot het op het perceel aanwezige kwetsbare object (woonhuis) zal reiken. Daarmee leiden de windturbines in het voorkeursalternatief niet tot additionele veiligheidsrisico's voor personen.

Voor de installaties van de NAM is een trefkansanalyse uitgevoerd. Hieruit blijkt dat de risicotoevoeging van de windturbines in het voorkeursalternatief

circa 0,4% is en daarmee verwaarloosbaar klein. Nader onderzoek is niet benodigd.

Buisleidingen

De te hanteren toetsingsafstanden tot ondergrondse buisleidingen voor het voorkeursalternatief is 200 meter. Er zijn geen buisleidingen gelegen binnen deze afstand. Conform het handboek risicozonering windturbines 2014 wordt de situatie voor de buisleidingbeheerders acceptabel geacht en is verder onderzoek niet benodigd.

Dijklichamen en waterkeringen

Door de afwezigheid van waterkeringen of dijklichamen in de nabijheid van het windpark zijn er geen effecten te verwachten.

Hoogspanningsleidingen

Er bevindt zich één windturbines binnen de toetsafstand (tiphoogte van 210,5 meter) zoals beschreven in het handboek risicozonering windturbines 2014. De afstand tot de (rand) hoogspanningslijn is 205 meter. Deze windturbine is getoetst door Tennet en is een acceptabel risico voor Tennet²³. De overige turbines bevinden zich buiten de toetsafstand. Daarmee is er geen relevant risico voor de hoogspanningsleiding.

6.4.3 Conclusie en vertaling naar bestemmingsregeling

Conclusie

De beoogde opstelling van de windturbines voldoet aan de geldende veiligheidseisen.

Vertaling in het inpassingsplan

Aangezien aan de veiligheidseisen voldaan wordt behoeft het aspect externe veiligheid geen nadere vertaling in de regels van het inpassingsplan.

---

²³ Brief Tennet van 20 augustus 2015 (bijlage 1 van bijlage 12 van het MER)

6.5 Ecologie

6.5.1 Toetsingskader

Gebiedsbescherming Natuurbeschermingswet 1998

De Natuurbeschermingswet 1998 geeft het wettelijke kader voor de bescherming van natuurgebieden. Deze wet onderscheidt drie soorten gebieden, te weten:

- a. door de Minister van Economische Zaken (voormalig ministerie van EL&I / LNV) aangewezen Natura 2000-gebieden, zoals bedoeld in de Vogel- en Habitatrichtlijn;
- b. door de Minister van Economische Zaken (voormalig ministerie van EL&I / LNV) aangewezen beschermde natuurmonumenten;
- c. door Gedeputeerde Staten aangewezen beschermde landschapsgezichten.

De wet bevat een zwaar beschermingsregime voor de onder a en b bedoelde gebieden (in de vorm van verboden voor allerlei handelingen, behoudens vergunning van Gedeputeerde Staten of de Minister van Economische Zaken (voorheen ministerie van EL&I / LNV). De speciale beschermingszones (bedoeld onder a) hebben een externe werking, zodat ook ingrepen die buiten deze zones plaatsvinden en verstoring kunnen veroorzaken en moeten worden getoetst op het effect van de ingreep op soorten en habitats.

Bij de voorbereiding van een inpassingsplan moet worden onderzocht of de Natuurbeschermingswet 1998 de uitvoering van het project niet in de weg staat. Dit is het geval wanneer de uitvoering tot ingrepen noodzaakt waarvan moet worden aangenomen dat daarvoor geen vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 zal kunnen worden verkregen.

Soortenbescherming

Voor de soortenbescherming is de Flora- en faunawet (hierna Ffw) van toepassing. Deze wet is gericht op de bescherming van dier- en plantensoorten in hun natuurlijke leefgebied. De Ffw bevat onder meer verbodsbepalingen met betrekking tot het aantasten, verontrusten of verstoren van beschermde dier- en plantensoorten, hun nesten, holen en andere voortplantings- of vaste rust- en verblijfplaatsen. De wet maakt hierbij een onderscheid tussen 'licht' en 'zwaar' beschermde soorten.

Voor de zwaar beschermde soorten wordt deze ontheffing slechts verleend, indien:

- er sprake is van een wettelijk geregeld belang;
- er geen realistisch alternatief is;
- geen afbreuk wordt gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de soort.

Potentiele effecten van een windpark beperken zich in hoofdzaak tot het optreden van aanvaringsslachtoffers van vogels en vleermuizen.

De Ffw is in zoverre voor de ontwikkeling van het windpark van belang, dat bij de voorbereiding van het project moet worden onderzocht of deze wet de uitvoering van de ontwikkeling niet in de weg staat.

Gebiedsbescherming Natuurnetwerk Nederland

Het Natuurnetwerk Nederland (voorheen Ecologische Hoofdstructuur (EHS)) is een samenhangend netwerk van bestaande en te ontwikkelen natuurgebieden. Het netwerk wordt gevormd door kerngebieden, natuurontwikkelingsgebieden en ecologische verbindingzones. Voor deze gebieden geldt een planologisch beschermingsregime. Activiteiten in deze gebieden zijn alleen toegestaan als ze geen negatieve effecten hebben op de wezenlijke kenmerken of waarden of als deze kunnen worden tegengegaan met mitigerende maatregelen. Het Natuurnetwerk Nederland is op provinciaal niveau verankerd in de Provinciale Omgevingsverordening van de provincie Drenthe.

Provinciaal beleid

De provincie Drenthe heeft beleid ten aanzien van weidevogel- en akkerfaunagebieden en ganzenfoerageergebieden.

6.5.2 Onderzoek

Natura 2000-gebieden

Het windpark ligt niet in een Natura 2000-gebied. In de ruime omgeving bevinden zich de volgende Nederlandse Natura 2000-gebieden: Zuidlaardermeergebied, Drentsche Aa-gebied, Drouwenerzand, Elperstroomgebied, Lieftingsbroek en Bargerveen. In Duitsland liggen de Vogelrichtlijngebieden Emstal von Lathen bis Papenburg en Rheiderland en het Habitatrichtlijngebied Ems.

Beschermde habitattypen

Er is vanwege de afstanden tot deze gebieden geen sprake van verlies van areaal van beschermde habitattypen door ruimtebeslag. Daarnaast is er geen sprake van relevante emissie van schadelijke stoffen naar lucht, water en of bodem of verandering in grond- of oppervlaktewateren tijdens de aanleg of de exploitatie van het windpark. Er is daarom geen sprake van een effecten op beschermde habitattypen als gevolg van externe werking. Verslechtering van de kwaliteit van natuurlijke habitats als gevolg van externe werking is daarom niet aan de orde. Verslechtering van de kwaliteit van de natuurlijke habitats als gevolg van de aanleg en het gebruik van het Windpark De Drentse Monden en Oostermoer is daarmee uit te sluiten.

Beschermde soorten van bijlage II van de Habitatrichtlijn

Voor de soorten van bijlage II van de Habitatrichtlijn geldt dat deze over het algemeen zijn gebonden aan de Natura 2000-gebieden. Er bestaat geen relatie met het plangebied en verslechtering van de kwaliteit van de natuurlijke habitats van deze soorten is dan ook met zekerheid uit te sluiten.

Vogels: broedvogels en niet-broedvogels

Voor broedvogels waarvoor instandhoudingsdoelstellingen in nabijgelegen Natura 2000-gebieden zijn gesteld is gebleken dat geen van de soorten een duidelijke binding heeft met het plangebied. Significant versturende effecten, inclusief sterfte, door aanleg en exploitatie van het windpark op de broedpopulaties van deze soorten is dan ook met zekerheid uit te sluiten.

Om te beoordelen of de berekende aantallen aanvaringslachtoffers voor de genoemde soorten mogelijk van invloed zijn op de populaties in de betreffende Natura 2000-gebieden zijn de bijbehorende 1%-mortaliteitsnormen bepaald. De 1%-mortaliteitsnorm wordt als eerste zeef gehanteerd voor het beoordelen van effecten. Indien het aantal aanvaringslachtoffers ten gevolge van de windturbines kleiner is dan 1% van de jaarlijkse natuurlijke sterfte van de betreffende populatie zijn met zekerheid effecten op de populatie uit te sluiten. Voor de toendrarietgans en kolgans betreft dit een tiental slachtoffers of minder per jaar en voor de kleine zwaan gaat het om incidenten (<1 slachtoffer per jaar). Dit aantal ligt onder de 1%-mortaliteitsnorm van de betrokken populaties in de Natura 2000-gebieden Zuidlaardermeergebied en Bargerveen en mag gezien worden als een kleine hoeveelheid die niet van invloed zal zijn op behoud van de omvang van deze populaties.

Voor de kleine zwaan, toendrarietgans en kolgans resulteert de gebruiksfase in een oppervlakte potentieel verstoord gebied, waarbinnen door verstoring een afname plaatsvindt van de foerageermogelijkheden. Dit verstoringseffect zal echter niet leiden tot een afname van aantallen in (de ruime omgeving van) het Zuidlaardermeergebied of het Bargerveen omdat voor ganzen en zwanen voldoende alternatief foerageergebied in de omgeving van deze gebieden aanwezig is. Significante effecten zijn met zekerheid uit te sluiten.

Barrièrewerking is zeer beperkt aan de orde. In de geplande alternatieven en varianten bestaan voldoende mogelijkheden voor ganzen en zwanen om uit te wijken (bijvoorbeeld gaten in de opstellingen in deelgebied Oostermoer, ruimte tussen lijnopstellingen in deelgebied De Drentse Monden). Significante effecten zijn met zekerheid uit te sluiten.

Dit leidt er toe dat er als gevolg van de realisatie en exploitatie van windpark De Drentse Monden en Oostermoer geen sprake is van een significant verstorend effect op de instandhoudingsdoelstellingen van Natura 2000-gebieden.

Conclusie

De aanleg en het gebruik van Windpark De Drentse Monden en Oostermoer leidt met zekerheid niet tot significante effecten op nabijgelegen Natura 2000-gebieden. Ook is er met zekerheid geen sprake van verslechtering van de natuurlijke habitats en de habitats van soorten in deze gebieden. Het nemen van mitigerende maatregelen is daarom niet noodzakelijk. Aantasting van de natuurlijke kenmerken van Natura 2000-gebieden is dan ook niet aan de orde. Een Nb-wetvergunning voor dit park is verleend.

Natuurmonumenten

Het gebied 'Oeverlanden van het Schildmeer' is een beschermd natuurmonument, aangewezen in 1990. Dit gebied bevindt zich op 20 kilometer afstand van het windpark. Gezien de afwezigheid van schadelijke emissies of verandering in grond- of oppervlaktewateren en vanwege de afstand tussen het windpark en het betreffende gebied is geen sprake van effecten op de aanwezige habitattypen als gevolg van externe werking en daarnaast is er ook geen sprake van verstoring van broedvogels en watervogels als gevolg van de aanleg van het windpark.

Beoordeling effecten beschermde soorten

Vogels

Aanvaringsslachtoffers

Ten gevolge van de exploitatie van de windturbines van Windpark De Drentse Monden en Oostermoer kunnen aanvaringsslachtoffers onder vogels optreden zowel onder broed- als niet-broedvogels, welke zijn beschermd op grond van de Flora en faunawet.

Voor lokaal zeer talrijke soorten worden jaarlijks maximaal tientallen tot een honderdtal aanvaringsslachtoffers per soort voorspeld. Dit betreft soorten die in grote aantallen in het plangebied aanwezig zijn (o.a. meeuwen) of die in zeer grote aantallen passeren tijdens de seizoenstrek (o.a. lijsters) en die een hoge aanvaringskans hebben. De landelijke populaties van deze soorten bestaan uit vele tienduizenden tot honderdduizenden individuen, waardoor de gunstige staat van instandhouding niet snel in het geding zal zijn. Voor alle betrokken soorten gaat het om minder dan 1% van de jaarlijkse natuurlijke sterfte van de relevante populatie.

De aantallen aanvaringsslachtoffers onder lokaal, regionaal of landelijk schaarse of zeldzame vogelsoorten (inclusief Rode Lijstsoorten) zijn verwaar-

loosbaar klein. Voor dergelijke soorten (o.a. grauwe kiekendief, kleine- en wilde zwaan, is sprake van hooguit incidentele sterfte.

Een effect op de gunstige staat van instandhouding van vogelsoorten wordt op grond van het verrichte onderzoek niet verwacht en het is de verwachting dat ontheffing kan worden verkregen indien het windpark leidt tot overtreding van de verbodsbepalingen uit de Flora en faunawet²⁴.

Verstoring

Uit onderzoek is gebleken dat windturbines in het algemeen slechts in beperkte mate een versturende invloed hebben op vogels die broeden. De (zeer) beperkte verstoringseffecten in de gebruiksfase van het windpark zullen de gunstige staat van instandhouding van broedvogel-soorten niet beïnvloeden. Als uitgangspunt geldt dat er geen bomen gekapt worden of gebouwen gesloopt waardoor directe effecten op soorten die in de omgeving van het plangebied voorkomen met jaarrond beschermde nesten optreden. Daarnaast zijn geen jaarrond beschermde nesten op de locaties van de windturbines of toegangswegen geïdentificeerd tijdens ecologisch veldwerk.

Vleermuizen

De kans op slachtoffers is naar verwachting het grootst op locaties met relatief hoge dichtheden aan vleermuizen. Dit is op locaties in of nabij kraamkolonies of op locaties met voor vleermuizen aantrekkelijke landschapselementen voor foerageren of om zich langs voort te bewegen (o.a. opgaande beplanting en water). In het vleermuizenonderzoek is gekeken welke windturbines tot risicolocaties behoren.

In de gebruiksfase van het windpark kan sterfte optreden van gewone dwergvleermuis en ruige dwergvleermuis als gevolg van aanvaringen met de draaiende rotorbladen. Het aantal slachtoffers ligt voor alle alternatieven/varianten, inclusief het voorkeursalternatief in de orde van grootte van tientallen vleermuizen per jaar (alle soorten samen). De sterfte als gevolg van het windpark is voor het voorkeursalternatief kleiner dan 1% van de jaarlijkse natuurlijke sterfte. Negatieve effecten op de gunstige staat van instandhouding voor deze soorten worden uitgesloten voor het voorkeursalternatief.

Overige beschermde soorten

Het is uitgesloten dat (al dan niet) beschermde soorten planten, ongewervelden, vissen, reptielen en amfibieën en grondgebonden zoogdieren gedood

---

²⁴ Hiertoe zal aan een aantal voorwaarden voldaan moeten worden. De beoordeling van deze criteria alsmede de juridische onderbouwing zijn in het kader van de aanvraag voor een Flora- en faunawetontheffing gedaan.

worden als gevolg van in gebruik zijn van windturbines. Dit geldt overigens ook voor de Rode Lijstsoorten binnen deze soortgroepen.

Natuurnetwerk Nederland

Buiten het plangebied behoort het gebied ten oosten en westen van Tweede Dwarsdiep (ten oosten van Gasselternijveen) tot het Natuurnetwerk Nederland. Dit bosgebied, ook wel het 'bos van Kruit' genoemd, vormt globaal de grens tussen de deelgebieden Oostermoer en De Drentse Monden en ligt op meer dan 200 meter van het windpark. Andere gebieden die behoren tot het Natuurnetwerk Nederland (o.a. Hunzedal) liggen op nog grotere afstand.

Effecten op het functioneren van het Natuurwerk Nederland in de omgeving van Windpark De Drentse Monden en Oostermoer zijn uitgesloten. De wezenlijke waarden en kenmerken worden niet aangetast, ook niet wanneer rekening wordt gehouden met externe werking.

Provinciaal beleid

In de directe omgeving van het plangebied komen geen gebieden voor die planologische bescherming genieten als weidevogelgebied of ganzenfoeragegebied. Effecten op deze gebieden zijn uitgesloten. Het zuidoostelijke deel van het Windpark De Drentse Monden en Oostermoer overlapt deels met akkerfaunagebieden. Hierdoor kan leefgebied van akkervogels verloren gaan. Daarnaast kan er lokaal (binnen een straal van maximaal 200 meter van een windturbine) verstoring plaatsvinden. Hierdoor kan voor een beperkte oppervlakte een afname van de kwaliteit van het leefgebied plaatsvinden. Aanvaringssslachtoffers kunnen eveneens optreden, het gaat hierbij echter hooguit om incidentele sterfte. Dit brengt de lokale populaties binnen de akkerfaunagebieden niet in gevaar. Het totaal areaal ruimtebeslag door de windturbines en bijbehorende infrastructuur is beperkt ten opzichte van het totale areaal (circa 2.155 hectare) beleidsmatig aangewezen akkerfaunagebied binnen het plangebied van Windpark De Drentse Monden en Oostermoer.

6.5.3 Conclusie en vertaling naar bestemmingsregeling

Uit de passende beoordeling (natuurtoets) blijkt dat met de gekozen opstelling geen significant negatieve effecten optreden op kwalificerende habitattypen en soorten voor de betrokken Natura 2000-gebieden. De windturbines vormen geen aantasting van de wezenlijke kenmerken van de Natura 2000-gebieden. Uit de beoordeling naar effecten op beschermde soorten conform de Flora- en faunawet blijkt dat er geen effecten zijn op de gunstige staat van instandhouding van beschermde soorten. Het is aannemelijk dat een Ff-wet ontheffing zal worden verleend.

Geconcludeerd wordt dat het aspect ecologie de uitvoering van het inpasingsplan niet in de weg staat.

6.6 Archeologie en cultuurhistorie

6.6.1 Toetsingskader

Monumentenwet en de Wet op de archeologische monumentenzorg

Het Verdrag van Malta heeft in Nederland geresulteerd in een ingrijpende herziening van de Monumentenwet uit 1988, die op 1 september 2007 met de Wet op de archeologische monumentenzorg van kracht is geworden. Hiermee zijn de uitgangspunten van het Verdrag van Malta in de Nederlandse wetgeving geïmplementeerd. In de nieuwe wetgeving is de bescherming van het archeologische erfgoed, de inpassing hiervan in de ruimtelijke ontwikkeling en de financiering van het archeologische onderzoek geregeld.

Daarnaast is het 'de verstoorder betaalt'- principe in de wet verankerd. In verband met dit principe regelt de wet ook de te volgen procedures en de financiering van archeologisch (voor)onderzoek en het eigendom en beheer van archeologische vondsten. Op de Archeologische Monumenten Kaart (AMK) staan terreinen waarvan bekend is dat ze daadwerkelijk een archeologische waarde hebben.

Beleid provincie Drenthe

In de omgevingsvisie Drenthe zijn de kernkwaliteiten archeologie en cultuurhistorie vastgelegd in de kaartbladen 2e archeologie en 2f cultuurhistorie. Daarnaast zijn in het cultuurhistorisch Kompas provincie Drenthe een beschrijving van de cultuurhistorische hoofdstructuur en een beleidsvisie opgenomen.

Beleid gemeente Aa en Hunze

De cultuurnota van de gemeente Aa en Hunze omvat ook het gemeentelijk cultuurhistorisch beleid. Daarnaast heeft de gemeente een Cultuurhistorische Waardenkaart opgesteld. De bescherming van de cultuurhistorische waarden zoals archeologisch erfgoed, gebouwde omgeving (dorpsgezichten en bouwkundige objecten) en cultuurlandschap / historische geografie wordt dan verwezenlijkt in de op te stellen bestemmingsplannen.

De gemeente heeft een gemeentelijk archeologiebeleid en een Archeologische beleidsadvieskaart vastgesteld. Op deze beleidskaart is de archeologische verwachting met name gebaseerd op de relatieve hoogteligging; relatief hooggelegen zones hebben een hoge verwachting, relatief laaggelegen zones met veengronden hebben een lage verwachting, de overige zones hebben een middelhoge archeologische verwachting. In de zones met een lage archeologische verwachting hoeft geen onderzoek plaats te vinden. In de zones met een hoge verwachting is onderzoek noodzakelijk bij ingrepen die dieper reiken dan dertig centimeter en een oppervlak beslaan van vijfhonderd vierkante

meter of meer. In de zones met een middelhoge verwachting is onderzoek noodzakelijk bij ingrepen die dieper reiken dan dertig centimeter en die een oppervlak beslaan van duizend vierkante meter of meer.

Beleid gemeente Borger-Odoorn

De gemeente Borger-Odoorn heeft in 2013 een cultuurhistorische waardenkaart (CHW) opgesteld. De kaart bevat een overzicht van het waardevolle cultuurlandschap binnen de gemeente en de daarin aanwezige landschapselementen, historische bebouwing en stedenbouwkundige ensembles. Op basis van de CHW heeft het veenkoloniale gebied een hoge cultuurlandschappelijke en stedenbouwkundige waardering gekregen. Binnen het plangebied liggen drie waardevolle cultuurhistorische ensembles: ensemble Drouwenermond, ensemble Nieuw-Buinen en ensemble 1^e en 2^e Exloërmond.

Voor wat betreft archeologie is een archeologische verwachtingen- en beleidsadvieskaart vastgesteld door de gemeenteraad. De beleidskaart is gebaseerd op de geomorfologische eenheden; de dekzandwellingen hebben een hoge tot middelhoge verwachting en de veenkoloniale ontginningsvlakte heeft een lage tot middelhoge verwachting.

In de zones met een middelhoge tot hoge verwachting dient bij ingrepen van 500 m² een verkennend booronderzoek te worden gedaan met een dichtheid van 6 boringen per hectare, eventueel gevolgd door karterend en waarderend onderzoek. In deze zones met lage of middelhoge verwachting is een veldinspectie vereist bij bodemingrepen. Een veldinspectie is archeologische begeleiding achteraf. Dit betekent dat tijdens de graafwerkzaamheden niet een archeoloog aanwezig is, maar dat bodemontsluitingen direct nadat ze zijn gegraven worden geïnspecteerd op het voorkomen van archeologische resten. Een veldinspectie wordt als zodanig niet genoemd in de KNA richtlijn. Daarom dienen voor een veldinspectie dezelfde uitgangspunten te worden gehanteerd als bij een archeologische begeleiding protocol proefsleuven.

In de praktijk betekent dit dat telkens wanneer voor een deel van het project een stuk is afgegraven een archeoloog deze afgraving dient te inspecteren voordat men kan beginnen met de bouw dan wel het leggen van een kavel of het aanleggen van een weg. Omdat er tijdens de bouw constant delen afgegraven, bebouwd en gevuld worden, zal er telkens moeten worden gewacht op deze archeologische inspectie, dan wel zal er bijna constant een archeoloog aanwezig moeten zijn. Dit is praktisch (en economisch) moeilijk tot niet uitvoerbaar.

Beschermde dorpsgezicht Annerveenschekanaal/ Eexterveenschekanaal

Op 12 september 2009 is het beschermde dorpsgezicht van Annerveenschekanaal/ Eexterveenschekanaal aangewezen. De juridisch-planologische bescherming van de karakteristieken van het beschermde dorpsgezicht is vervolgens vastgelegd in het bestemmingsplan "Kanaaldorpen" van de gemeente Aa en Hunze (vaststelling gemeenteraad d.d. 13 juli 2011). Annerveenschekanaal is een veenkoloniale nederzetting, ontstaan in de 18e eeuw, toen werd aangevangen met de systematische vervening van het Oostermoer, een hoogveenpakket in het grensgebied van de provincies Groningen en Drenthe. Het beschermde gezicht omvat ook een deel van de kern Eexterveenschekanaal, dat in feite een voortzetting is van de lintbebouwing naast hetzelfde kanaal.

In het SvWol is een adviesafstand opgenomen van tenminste 1800-2000 meter tussen windturbines en de grenzen van beschermde stads- en dorpsgezichten.

6.6.2 Onderzoek

Archeologie

Om praktische en economische redenen is de beleidskaart van de gemeente Borger-Odoorn vertaald naar de methodiek zoals deze is toegepast voor de beleidskaart van de gemeente Aa en Hunze. Het gelijktrekken van het beleid van de gemeenten Aa en Hunze en Borger-Odoorn is verdedigbaar omdat het verschil tussen beide gebieden niet groot is.

Het plangebied is te verdelen in gebieden met een lage-, middelhoge en hoge verwachting en gebieden met geen verwachting. De verwachtingswaarde voor het gebied is voornamelijk middelhoog.

In een verkennend booronderzoek zijn de windturbinelocaties met een (middel)hoge verwachtingswaarde onderzocht, waarna vervolgens bij drie locaties karterend booronderzoek is verricht. Uit de onderzoeken volgt dat er geen relevante archeologische indicatoren zijn aangetroffen en worden geen archeologische vervolgonderzoeken geadviseerd. Evenmin zijn tijdens het onderzoek archeologische resten aangetroffen waarmee tijdens de verdere planvorming of bij de uitvoering van de geplande werkzaamheden rekening gehouden zou moeten worden.

Beschermde dorpsgezichten Annerveenschekanaal/ Eexterveenschekanaal

In het kader van het MER heeft er een overleg plaatsgevonden met de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) op 5 februari 2015. Op basis van de

omvang van circa 150 MW en omdat er geen turbines worden geplaatst ten noorden van de N33 is door de RCE geconcludeerd dat geen negatief effect wordt verwacht op het beschermde dorpsgezicht Annerveenschekanaal en Eexterveenschekanaal.

Cultuurhistorie

De windturbines hebben geen effecten op de monumenten die zich bevinden in de bebouwingslinten. Bij monumenten is alleen het gebouw of een deel van het gebouw beschermd. Er is geen sprake van een externe werking en dus geen sprake van een effect door het windpark op monumenten. Overige fysieke cultuurhistorische waarden, zoals karakteristieke waterlopen worden door windturbines niet aangetast.

De windturbines gaan door hun afmeting wel de historische elementen en de structuren in het bestaande landschap domineren. Echter door de schaal van de turbines en de positie boven het landschap, blijven de cultuurhistorische patronen leefbaar. De turbines voegen een nieuwe laag aan het landschap toe, die de beleving van de historische laag beïnvloedt.

Beschermd dorpsgezicht Annerveenschekanaal/ Eexterveenschekanaal

De afstand van de uiterste zuidwestelijke punt van het beschermd dorpsgezicht Annerveenschekanaal/Eexterveenschekanaal tot aan de eerstvolgende turbine bedraagt 2,6 km. In het kader van het MER heeft er een overleg plaatsgevonden met de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) op 5 februari 2015. Op basis van de omvang van het windpark en omdat er geen turbines worden geplaatst ten noorden van de N33 is door de RCE geconcludeerd dat geen negatief effect wordt verwacht op het beschermde dorpsgezicht Annerveenschekanaal en Eexterveenschekanaal.

6.6.3 Conclusie en vertaling naar bestemmingsregeling

Conclusie

De aspecten cultuurhistorie en archeologie staan de uitvoering van het inpassingsplan niet in de weg.

Vertaling in het inpassingsplan

Om de archeologische waarden, buiten de windturbinelocaties, te beschermen zijn archeologische dubbelbestemmingen opgenomen.

6.7 Landschap

6.7.1 Toetsingskader

Voor de bepaling van het effect van een windpark op het landschap zijn geen wettelijk vastgestelde methodieken, toetsingscriteria en normen voorhanden. Het bepalen van de effecten en vooral het beoordelen daarvan is deels subjectief.

Advies landschappelijke aspecten windpark

De Rijkadviseur voor het landschap is gevraagd om een advies te geven over de landschappelijke aspecten van de plaatsing van windturbines in de Drentse Veenkoloniën. Het voltallige College van Rijksadviseurs (Cra) heeft een landschappelijke visie opgesteld²⁵. Met betrekking tot de inrichtingsprincipes wordt het volgende geadviseerd:

- De Veenkoloniën zijn een landschapstype dat zich leent voor de plaatsing van windturbines vanwege de combinatie van de rationele ontginningsstructuur, de landschappelijke schaal, agrarische monocultuur en achterblijvende economische condities.
- Een lijnvormig opstellingsprincipe parallel aan de linten heeft de voorkeur. Er zijn negen structuurlijnen die in aanmerking komen als ruimtelijke dragers voor windturbines. De meest zuidelijke ligt ten zuiden van Tweede Exloërmond en de meest noordelijke aan de noordzijde van het Gasselternijveense Bos.
- In het noorden van Oostermoer is naar de mening van CRa geen goede landschappelijke aanleiding te vinden om de turbines te ankeren. De ruimte is daar te beperkt. Een tweede belangrijke overweging om af te zien van plaatsing in het noordelijke deel is de ongewenste ruimtelijke interferentie in het landschapsbeeld die zal optreden met de beoogde opstelling langs de N33.

Beoordelingsaspecten

Om in het kader van een goede ruimtelijke ordening mogelijke landschappelijke effecten te kunnen bepalen zijn de volgende criteria van belang:

- horizonbeslag en aantasting van de karakteristieke openheid;
- positionering van de windturbines in de structuur van het landschap;
- ruimtelijk-visuele interferentie tussen opstellingen binnen en buiten het gebied;
- de kernkwaliteiten rust (stilte en duisternis), ruimte (openheid van het landschap) en landschap (diversiteit en gaafheid van landschapstypen).

---

²⁵ Advies Windpark De Drentse Monden en Oostermoer, 25 maart 2014, kenmerk RBM – 20140325.

6.7.2 Onderzoek

Bij de ruimtelijke inpassing van de windturbines is rekening gehouden met aantal randvoorwaarden als de ligging van de laagvliegroute, de ligging van kabels en leidingen en LOFAR.

De beoordeling van het windpark voor het aspect landschap is enerzijds vanuit bestaande landschappelijke kwaliteit en de betekenis van het windpark voor het landschap. Anderzijds is de beoordeling ruimtelijk-visueel, dus vanuit de waarnemer geredeneerd. De plekken waar vandaan het windpark zichtbaar is bepalen de omvang van het studiegebied.

Voor de effectbeschrijving is gebruik gemaakt van viewsheds en fotovisualisaties. Een viewshed is een model, waarmee zichtbaarheid van objecten berekend kan worden aan de hand van de hoogte van de verschillende elementen in het landschap, de maaiveldhoogte en de aardkromming. Gezien de omvang van het plangebied is het zinvoller om gedetailleerde viewsheds voor specifieke relevante plekken te maken dan voor het gehele plangebied. Er is gebruik gemaakt van viewsheds voor het visualiseren van de zichtbaarheid van het windpark van specifiek de Hondsrug en de kanaaldorpen, ter ondersteuning van de beoordeling van "effect op de openheid" en "horizonbeslag" van de voorgenomen activiteit. Naast viewsheds is ook gebruik gemaakt van fotovisualisaties. Vanaf verschillende punten zijn foto's gemaakt van het gebied, waar de windturbines vervolgens digitaal in geprojecteerd zijn.

Effect op openheid, inclusief openheid als cultuurhistorische waarde

De grootschalige openheid is de kernkwaliteit en landschappelijke (en mede cultuurhistorische) kwaliteit van het gebied van Windpark De Drentse Monden en Oostermoer. Kenmerkend voor de Veenkoloniën is samenhang tussen de lintbebouwing met grote open ruimten (kamers) en wijkenstructuur. De grootschalige openheid is van provinciaal belang. De aantasting van de (grootschalige) openheid van het plangebied wordt vooral beleefd vanaf de randen van het plangebied.

Het criterium 'effect op de openheid' heeft betrekking op de 'vulling' van de open ruimten (kamers). In de regel wordt hierbij aangehouden dat naarmate de open ruimten (kamers) minder gevuld worden en daarmee de grootschalige openheid of weidsheid minder aantast wordt, dit positiever wordt gewaardeerd dan een alternatief of variant die het beeld meer vult. Op lokaal niveau is het aantal windturbines daarbij van belang.

Op regionaal niveau is het effect op de openheid geringer, ook al omdat het hele windpark op grotere afstanden alleen bij helder weer goed zichtbaar is en de verticaliteit (de relatieve hoogte in het blikveld van de waarnemer) van de turbines op afstand geringer is. Daarnaast geldt dat op een grotere afstand er

meer verticale objecten, zoals bomen, bebouwing en dergelijke aanwezig zijn die het zicht wegnemen. Hoe kleiner het oppervlak (vulling van beeld) van het totale park hoe minder invloed op de openheid op regionaal niveau. De buitencontour van het park en in mindere mate de hoogte van de windturbines spelen hierbij een rol.

Aansluiting bij het bestaande landschap

Bij een windopstelling op land vormen windturbines een nieuwe laag in het landschap. Dat komt door de grote dimensies van moderne turbines en het grote verschil in maat en schaal met andere landschapselementen. Windturbines zijn een nieuwe infrastructuur die op vanzelfsprekende wijze geïntegreerd moet worden in de ruimtelijke logica van het regionale landgebruik. De identiteit van het huidige 'landschap' van De Drentse Monden en Oostermoer is een grootschalig open agrarisch landschap met een rationale ontginningsstructuur van open ruimten (kamers) die omzoomd worden door bebouwingslinten en bomenrijen. De maat en schaal van het plangebied zijn beide erg groot. In die zin sluit een grootschalig windpark goed aan bij het onderliggende landschap.

Het bestaande landschap bestaat uit linten en open ruimten (kamers). Op lokaal niveau sluit de lijnstructuur van het windpark aan op de eveneens lijnvormige parallelle bebouwingslinten zodat de opstellingen optisch samenhangen en samenvallen met de landschappelijke geometrie. Op regionaal niveau sluit met name de begrenzing van het plangebied grotendeels aan op het natuurlijke verloop van het bestaande landschap. De overgang naar een ander type landschap vormt veelal de grens van het plangebied (begrenzing door beekdal aan de westzijde en lijn van het kanaal met bebouwing). De begrenzing van de noordzijde van het plangebied is overigens minder duidelijk.

Vorming van een nieuw (wind)landschap en betekenis als landmark

Met een windpark ontstaat er een nieuw windlandschap, met (deel) opstellingen die een herkenbare structuur hebben, die in sommige situaties herkenbaar samenvallen met structuren van het onderliggende landschap en in andere situaties zich daar niets van aan lijken te trekken. Windturbineopstellingen kunnen, indien zij als sterk, markant en autonoom element kunnen worden herkend, op regionaal niveau een betekenis als landmark krijgen.

Op lokaal niveau geldt dat er sprake is van regelmatige en herkenbare lijnstructuren, weliswaar niet ideaal door de draaiing in de richting van één lijn. Het ordeningsprincipe en de regelmaat van het windpark is over het algemeen goed herkenbaar, waardoor er duidelijke associatie met windenergie is. Op regionaal niveau is het windpark in zijn geheel herkenbaar als windpark in het landschap. Afhankelijk van het gezichtspunt is de structuur van de opstellingen beter of slechter herkenbaar. Het windpark markeert door zijn omvang het plangebied als windlandschap en is daarmee herkenbaar op afstand.

Effecten op waarneming en beleving van het landschap

Deze effecten hebben niet zo zeer betrekking op de landschappelijke kwaliteiten maar vooral op de beleving daarvan op vaste punten, maar ook bij bewegen door het landschap. Het gaat dus vooral om de gebruikers van het gebied.

Horizonbeslag

Op lokaal niveau is er sprake van zichtbaarheid van windturbines en horizonbeslag, de mate waarin wordt bepaald door de afstand en locatie van de waarnemer ten opzichte van het windpark, de hoogte van de windturbines en de afstand tussen de turbines. De windturbines worden op relatief grote afstanden van de woonlinten gerealiseerd en in de woonlinten hebben woningen, gebouwen en bomen aan één zijde een afscherpende werking. Dit verlaagt de mate van horizonbeslag. Desalniettemin kan gesteld worden dat de windturbines door de omvang en de openheid van de Veenkoloniën aanwezig zullen zijn in het landschap.

Herkenbaarheid en samenhang van de opstelling (binnen het park)

De lijnopstelling van het windpark is goed herkenbaar en is als geheel waarneembaar. De herkenbaarheid van de opstelling neemt toe naarmate de afstand kleiner wordt, dus op lokaal niveau. Op het regionale schaalniveau geldt dat de herkenbaarheid van de opstelling minder is door de grotere afstand tot het windpark en daardoor meer afscherpende bebouwing en beplanting.

Interferentie met andere opstellingen (tussen parken)

Interferentie gaat om de vraag of Windpark De Drentse Monden en Oostermoer als zelfstandig windpark herkend kan worden. Wanneer op enkele kilometers afstand een ander windpark staat, zal vanaf sommige plekken in het landschap interferentie tussen de windparken optreden. Dit is het fenomeen dat van de windparken niet langer duidelijk is waar het ene windpark begint en het andere eindigt en welke ordeningsprincipe de windparken hebben. De windparken lijken dan één groot windpark te gaan vormen. De afzonderlijke windparken moeten dus op voldoende afstand van elkaar staan. Als vuistregel kan een onderlinge afstand van 3 tot 5 kilometer worden aangenomen²⁶.

Het meest nabije geplande Windpark N33 is op een afstand van ongeveer 4 kilometer gepland waardoor er voldoende onderlinge afstand is om interferentie te voorkomen. Bovendien interfereert windpark De Drentse Monden en Oostermoer nauwelijks met windpark N33 doordat de meest noordelijke opstelling van windpark De Drentse Monden en Oostermoer haaks staat op de geplande opstelling van Windpark N33.

---

²⁶ Handreiking waardering landschappelijke effecten van windturbines, Agentschap NL, 2013.

Visuele rust

Per lijnopstelling krijgen de windturbines dezelfde rotordiameter, ashoogte, draairichting en uiterlijke verschijningsvorm van de gondel waardoor er sprake zal zijn van visuele rust.

6.7.3 Conclusie en vertaling naar bestemmingsregeling

Conclusie

De effecten op het landschap worden aanvaardbaar geacht.

Vertaling in het inpassingsplan

Om per lijnopstelling dezelfde uiterlijke verschijningsvorm te realiseren is in de regels vastgelegd dat per lijnopstelling de windturbines dezelfde rotordiameter, ashoogte, draairichting en uiterlijke verschijningsvorm van de gondel moeten hebben.

6.8 Water

6.8.1 Toetsingskader

Op grond van artikel 3.1.6 lid 1 onder b van het Besluit ruimtelijke ordening (Bro) dient inzicht te worden gegeven in de gevolgen voor de waterhuishouding die samenhangen met een ruimtelijke ontwikkeling die in een inpassingsplan mogelijk wordt gemaakt.

Bij een toename van verhard oppervlak moeten de effecten op het watersysteem worden beoordeeld en moet worden nagegaan of de toename wordt gecompenseerd. Hiervoor wordt in principe de watertoets toegepast waarin tevens wordt ingegaan op enkele overige aspecten zoals waterveiligheid en oppervlaktewaterkwaliteit.

6.8.2 Onderzoek

Het verhard oppervlak neemt als gevolg van de fundaties van de windturbines, opstelplaatsen, onderhoudswegen en bijbehorende bebouwing toe. Vanuit de locatie kunnen eisen worden gesteld aan de compensatie van verhard oppervlak. Voor de compensatie van de toename van het verhard oppervlak geldt dat dit valt onder de algemene regels op basis van de Keur. Een watervergunning is niet nodig, wel geldt er een meldingsplicht op basis van de Algemene Regels. Voordat tot uitvoering van het project wordt overgegaan wordt er in afstemming met het waterschap een watercompensatieplan voor het windpark opgesteld ter voldoening aan de Keur en de algemene regels.

Voor overige aspecten van de watertoets geldt dat deze reeds zijn onderzocht in het MER

Met het oog op waterkwaliteit zal de toepassing van uitloogbare materialen in de vergunningen voor het windpark worden uitgesloten.

6.8.3 Conclusie en vertaling naar bestemmingsregeling

Het aspect water staat de uitvoering van het inpassingsplan niet in de weg.

6.9 Bodem

6.9.1 Toetsingskader

Op grond van de Wet bodembescherming dient de kwaliteit van de bodem te worden bewaakt en dient verontreinigingen in de bodem te worden voorkomen. Wanneer grond wordt ontgraven of wordt aangevoerd is sprake van roering van de bodem en moet worden voldaan aan de vereisten uit het Besluit bodemkwaliteit. Op grond van het Besluit bodemkwaliteit worden eisen gesteld aan de kwaliteit van de af te voeren grond.

6.9.2 Onderzoek

Vanuit de functie 'windpark' worden geen milieuhygiënische eisen gesteld aan de kwaliteit van de bodem. De beoogde activiteiten, namelijk de aanleg en het in werking hebben van een windpark, zijn niet relevant voor de bodemkwaliteit ter plaatse. De bodem is daarmee geschikt voor het beoogde gebruik. Aan de omgevingsvergunning voor milieu voor het windpark worden voorschriften verbonden om bij de aanleg en het onderhoud van de nieuwe windturbines bodembedreigende activiteiten te voorkomen.

Voor de realisatie van het windpark zal grondverzet plaatsvinden, waarbij grond (en mogelijk ook asfalt en onderliggend funderingsmateriaal) wordt ontgraven, hergebruikt, toegepast en/of afgevoerd. Bij dergelijke werkzaamheden is het Besluit bodemkwaliteit van toepassing. In het Besluit bodemkwaliteit zijn algemene regels opgenomen met betrekking tot het toepassen van grond (en bouwstoffen) en de kwaliteit van toe te passen grond (en bouwstoffen). Er zijn geen windturbines voorzien op locaties met verontreinigingen.

Mocht bij grondwerkzaamheden voor het windpark grond vrij komen die elders moet worden toegepast, dan zal te zijner tijd door middel van een bodemonderzoek aangetoond moeten worden dat de kwaliteit van de vrijko-

mende grond voldoet aan het gemeentelijke beleid. Op voorhand zijn echter geen redenen om aan te nemen dat de grond niet voldoet aan het beleid.

6.9.3 Conclusie en vertaling naar bestemmingsregeling

Het aspect bodemkwaliteit staat de uitvoering van het inpassingsplan niet in de weg.

6.10 Luchtvaart

6.10.1 Toetsingskader

Luchtvaart

Door de inwerkingtreding van de Regelgeving Burgerluchthavens en Militaire Luchthavens (RBML) is de Wet luchtvaart gewijzigd. De provincie is bevoegd gezag voor het vaststellen van luchthavenbesluiten of luchthavenregelingen voor luchthavens.

Met de decentralisatie krijgen de provincies ten aanzien van 'hun' luchthavens van regionale betekenis de bevoegdheid te besluiten over de milieuruimte van een luchthaven en de ruimtelijke implicaties daarvan. Het Rijk stelt wel randvoorwaarden op grond van milieu-, vliegveiligheids- en externe veiligheids-overwegingen waar de provincies rekening mee moeten houden in hun besluiten.

De te realiseren windturbines worden door de Inspectie Leefomgeving en transport getoetst aan de hand van internationale burgerluchtvaartcriteria welke zijn opgesteld door de International Civil Aviation Organisation (ICAO).

Zweefvliegveld Veendam

Op het zweefvliegveld Veendam zijn de Regeling Veilig Gebruik Luchthavens en andere Terreinen (RVGLT) en de Luchthavenregeling Veendam van toepassing.

Laagvliegroute

In de buurt van het beoogde windpark is een laagvliegroute van Defensie aanwezig. Bij de ruimtelijke inpassing van de windturbines is reeds rekening gehouden met de laagvliegroute. Er zijn dan ook geen windturbines in dit gebied bestemd.

Obstakelverlichting

In verband met de luchtvaartveiligheid heeft Nederland zich verbonden aan het Verdrag van Chicago. In ICAO Annex 14 zijn afspraken onder het verdrag

gemaakt ten aanzien van de markering van obstakels door middel van obstakelverlichting. De richtlijnen in deze annex vereisen markering van objecten die hoger zijn dan 150 m zoals hier het geval is. Aanbevolen wordt om dit te doen door middel van obstakelverlichting. Deze aanbeveling wordt algemeen in Nederland toegepast. De Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT) controleert of wordt voldaan aan de richtlijnen.

6.10.2 Onderzoek

In de omgeving van het windpark bevinden zich twee recreatieve vliegvelden: zweefvliegveld Veendam en vliegveld Stadskanaal. Het vliegveld Stadskanaal ligt op een zodanige afstand (groter dan 3 kilometer) dat er door de realisatie van de windturbines geen belemmeringen voor het vliegveld zijn.

Het windpark buiten het belemmeringsgebied van 2.350 meter dat zich rondom het zweefvliegveld Veendam bevindt gerealiseerd en vormt derhalve geen belemmering voor het zweefvliegveld.

In afstemming met het Ministerie van Infrastructuur en Milieu (IenM) en ILT is een verlichtingsplan opgesteld, welke als bijlage bij dit plan is opgenomen. Hierin is opgenomen dat de rode nachtverlichting vastbrandend zal zijn in plaats van knipperend en dat bij helder zicht de verlichting gedimd kan worden. De verlichting is slechts als puntbron zichtbaar en leidt niet tot aanlichting van de nachtelijke hemel (skyglow). In overleg met IenM en ILT kan in het geval van bijvoorbeeld nieuwe technieken of minder strenge richtlijnen een nieuw verlichtingsplan worden opgesteld op grond waarvan eventuele zichthinder voor de omgeving nog verder kan worden beperkt.

6.10.3 Conclusie en vertaling naar bestemmingsregeling

De realisatie van de windturbines vormt geen belemmering voor het vliegverkeer.

6.11 Radar

6.11.1 Toetsingskader

Op grond van het Besluit algemene regels ruimtelijke ordening (Barro)²⁷, waarin is voorgeschreven dat onder meer een omgevingsvergunning voor bouwwerken (zoals windturbines) met een grotere bouwhoogte dan is opgenomen in de Barro, moet worden getoetst aan de rekenregels voor radarver-

---

²⁷ Artikel 2.6.9 Barro

storing. Voor nieuwe windturbines geldt dat toetsing verplicht is binnen een gebied van 75 km rondom een radarpost die in de Barro is aangewezen.

In de Barro zijn rondom de vliegveldradar van Leeuwarden en Twente toetsingsgebieden aangewezen met een straal van 75 km waarbinnen de mogelijke radarverstoring door windturbines met een tiphoogte van meer dan 95 en 136 m +NAP moet worden onderzocht. De beoogde tiphoogte van de windturbines is hoger waardoor onderzoek noodzakelijk is. Hoewel formeel de toetsingsregeling uit het Barro en de Rarro niet van toepassing zijn op een inpasingsplan, moet vanuit het oogpunt van een goede ruimtelijke ordening wel aandacht worden besteed aan dit aspect. De toetsingsregeling uit het Barro en de Rarro is voor wat betreft het onderwerp radarhinder het enige inhoudelijke beoordelingskader dat voor handen is. Daarom wordt analoog aan het Barro en de Rarro het windpark getoetst voor wat betreft radarhinder.

Naast de defensieradarposten zijn er ook civiele radarposten, onder andere bij de luchthaven Eelde. Luchtverkeersleiding Nederland (LVNL) is op grond van de Wet luchtvaart belast met het verlenen van communicatie-, navigatie- en plaatsbepalingsdiensten. In dit kader beoordeelt LVNL of de uitvoering van voorgenomen (bouw)plannen inderdaad van invloed zijn op de correcte werking van haar technische systemen waaronder de radar. De beoordeling vindt plaats aan de hand van internationale burgerluchtvaartcriteria.

6.11.2 Onderzoek

TNO heeft het rekenmodel PERSEUS ontwikkeld dat uitgaat van de gevoeligheden van defensieradars en van de bestaande verstoringen in het landschap: gebouwen, bestaande windturbines en verschillen in terreinhoogte. De windturbines zijn ingevoerd in het rekenmodel. Uit het onderzoek volgt dat de gestelde normen met betrekking tot de maximaal aanvaardbare verstoring van het radarsysteem niet worden overschreden. Het Ministerie van Defensie heeft het onderzoek beoordeeld en aangegeven dat er geen bezwaar bestaat tegen de realisatie van het windpark.

LVNL heeft de invloed van de windturbines op de correcte werking van elektronische navigatie-, communicatie- en landingshulpmiddelen beoordeeld en heeft geen bezwaar tegen de windturbines.

6.11.3 Conclusie en vertaling naar bestemmingsregeling

De realisatie van het windpark vormt geen belemmering voor de defensie- en civiele radarposten.

6.12 Straalpaden

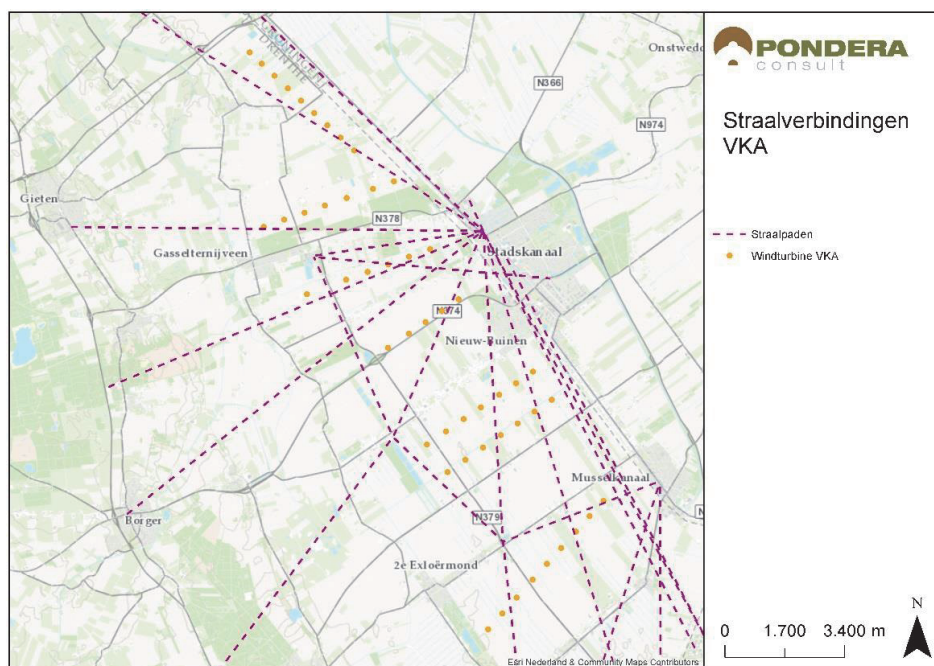
6.12.1 Toetsingskader

Windturbines kunnen van invloed zijn op de straalpaden voor het transport van spraak- en datasignalen. Door de aanwezigheid van windturbines kan de signaaloverdracht van straalpaden worden verstoord of verzwakt.

Om te beoordelen of en welke effecten er mogelijk worden verwacht, werd voorheen gebruik gemaakt van het Handboek Risicozonering. In de nieuwe versie 3.1 van september 2014 is de rekenmethodiek en/of normering ten aanzien van straalpaden vervallen. Om toch een beoordeling te kunnen geven van de mogelijke effecten is in overleg met Agentschap telecom een voorlopige methode opgesteld. Deze methode gaat ervan uit dat er geen effect van windturbines op straalpaden bestaat, wanneer de windturbine op een afstand van de tweede fresnelzone plus een halve rotordiameter is verwijderd van het straalpad. Binnen deze afstand kan dus mogelijk een effect optreden, al is niet gesteld dat deze effecten automatisch onaanvaardbaar zijn. Er dient een afweging plaats te vinden.

6.12.2 Onderzoek

Ten aanzien van het aspect straalpaden is zoveel mogelijk rekening gehouden met de aanwezigheid van deze verbindingen. De windturbines zijn zodanig gepositioneerd dat de mast van de turbines zich nooit binnen het hart van een straalpad bevindt. Geen van de turbines bevindt zich binnen een afstand van de tweede fresnelzone + halve diameter van een straalpad, waardoor er geen effecten op straalpaden zullen zijn.

Figuur 6.1 Straalpaden

6.12.3 Conclusie en vertaling naar bestemmingsregeling

Het aspect straalpaden staat de uitvoering van het inpassingsplan niet in de weg.

6.13 LOFAR

6.13.1 Toetsingskader

In de gemeente Borger-Odoorn is ten zuidwesten van het plangebied door het Nederlands Instituut voor Radio Astronomie (ASTRON) de LOFAR radiotelescoop gebouwd. LOFAR bestaat uit enkele duizenden kleine antennes die geclusterd zijn geplaatst in het centrale LOFAR-gebied bij Exloo en Buinen en in enkele buitenstations in zowel Drenthe, Groningen, Friesland en Overijssel. De antennevelden zijn circa 2 à 3 hectare groot. Ook daarbuiten bevinden zich antennevelden over een gebied met een diameter van enkele honderden kilometers. De antennevelden zijn door middel van een glasvezelnetwerk gekoppeld aan een supercomputer en vormen gezamenlijk de radiotelescoop.

Windturbines hebben mogelijk effect op de werking en mogelijkheden van LOFAR. Er is geen wetgeving, voorschrift, noch toetsingskader voor het beoordelen van mogelijke effecten. Bij afwezigheid van enig toetsingskader is

voor de beoordeling van de effecten op LOFAR rekening gehouden met de beleidsmatige indeling van de provincie Drenthe in twee zones.

De provincie Drenthe heeft vanwege de bescherming van de LOFAR-stations een tweetal zones rond LOFAR opgenomen in de Omgevingsvisie. De storingsvrije zone I (400 hectare) valt samen met het centrale LOFAR-gebied. Binnen zone I zijn windturbines uitgesloten. Zone II is een overlegzone waar overleg dient te worden gepleegd met ASTRON. In deze zone dient elektromagnetische straling die een verstoring heeft op LOFAR te worden voorkomen.

6.13.2 Onderzoek

De windturbinelocaties liggen buiten LOFAR zone I, maar liggen deels in de buitenrand van zone II. Er is geen wetgeving of toetsingskader beschikbaar. Om de mogelijke effecten te bepalen is in het MER een onderzoek uitgevoerd door het specialistisch onderzoeksbureau Pager Power Ltd uit Groot-Brittannië. In het onderzoek is een inventarisatie opgenomen van de mogelijke invloed van windturbines op de LOFAR telescoop. Uit het onderzoek volgt dat er effecten door windturbines op de LOFAR radiotelescoop kunnen zijn. Op basis van het onderzoek kunnen de aspecten afscherming, reflectie en weerkaatsing een zeer gering effect hebben. Het aspect verstoring kan zich afhankelijk van het te kiezen turbinetype voordoen. Ook blijkt de mate van effecten op de waarnemingsmogelijkheid afhankelijk te zijn van de afstand tot de windturbines. Hoe verder weg gelegen, hoe minder effecten er op de LOFAR waarnemingsmogelijkheden zijn.

Naar aanleiding van het onderzoek van Pager Power²⁸ en gesprekken tussen het ministerie van Economische Zaken en Astron heeft de Minister van Economische Zaken Agentschap Telecom opdracht gegeven nader onderzoek te doen naar de mogelijke verstoring van het elektromagnetische veld ter plaatse van de LOFAR kern uitgaande van het voorgenomen windturbinepark De Drentse Monden en Oostermoer; wat het effect van de verstoring is op het LOFAR ontvangstsysteem en welke de mogelijke mitigerende maatregelen zijn.

Agentschap Telecom concludeert dat er verscheidene storingsmechanismen zijn die het elektromagnetische milieu ter plaatse van de LOFAR kern kunnen beïnvloeden (zie bijlage 7). Bij de meeste van deze onderzochte stoormechanismen is het aannemelijk dat het effect ervan gering is en/of door LOFAR kan worden opgelost. Alleen de verstoringen door de elektromagnetische compatibiliteit (EMC) van windturbines en reflecties via de windturbines veroorzaken

---

²⁸ Verstoring van het elektromagnetische milieu ter plaatse van de LOFAR kern door het windturbinepark De Drentse Monden en Oostermoer, Agentschap Telecom, 19 september 2016.

een negatief effect op een tweetal onderzoeken. In het rapport doet Agentschap Telecom een aantal suggesties voor mogelijke mitigerende maatregelen. Op verzoek van de Minister van Economische Zaken heeft het Agentschap Telecom deze mogelijkheden in een aanvulling op het rapport nader in kaart gebracht.

6.13.3 Conclusie en vertaling naar bestemmingsregeling

Het onderzoek van Agentschap Telecom heeft de basis gevormd voor overleg tussen de initiatiefnemers van het windpark en Astron over mogelijke co-existentie van het windpark en de LOFAR radiotelescoop. Dit overleg heeft geresulteerd in het convenant "co-existentie windpark De Drentse Monden en Oostermoer en de LOFAR radiotelescoop van Astron" dat door beide partijen op 19 september 2016 is ondertekend.

In dit convenant hebben partijen afspraken gemaakt over onder andere de reductie van elektromagnetische stoorstraling van de windturbines door aanpassingen aan de windturbines, de reductie van het effect van die stoorstraling op de LOFAR-kern door Astron door middel van het verder ontwikkelen en inzetten van mogelijkheden om die straling weg te filteren en over de onderlinge afstemming van werkzaamheden, waarbij Astron bepaalde metingen verricht op dagen waarop het weinig waait en de windturbines met relatief weinig productieverlies kunnen worden stilgezet. Naleving van het convenant is geborgd in de planregels van dit inpassingsplan. Hiermee doet het inpassingsplan recht aan zowel het belang van de opwekking van hernieuwbare energie als het belang van de wetenschap.

6.14 Gezondheid

In het MER zijn alle relevante aspecten beschouwd, waaronder geluidhinder, de effecten van slagschaduw en de visuele hinder. Effecten zijn, waar mogelijk, kwantitatief of meetbaar en ook op kaart in beeld gebracht. Bovendien is aandacht besteed aan milieubelasting onder de wettelijke normen. De vertaling van de genoemde effecten naar gevolgen voor de gezondheid van omwonenden is onderwerp van discussie. Gezondheidseffecten, zoals slaapverstoring, worden niet alleen bepaald door geluidhinder, slagschaduw en visuele hinder, maar ook bijvoorbeeld door de mate van betrokkenheid, financieel voor- of nadeel bij de windturbines en de houding ten opzichte van duurzaamheid en landschap. Een eenduidige relatie tussen gezondheid en wind-

turbines is vooralsnog niet wetenschappelijk vastgesteld²⁹. Bovendien zijn alle relevante effecten, ook onder de norm, beschreven.

6.15 Flexibiliteit

De windturbines worden in lijnopstellingen mogelijk gemaakt. De windturbines worden in principe op vaste plaatsen binnen deze lijnopstellingen gerealiseerd. Als bij de aanlegwerkzaamheden blijkt dat de windturbines niet op de exacte locatie gerealiseerd kunnen worden, mag het middelpunt van de windturbines naar beide zijden van de lijnopstelling maximaal 15 meter verplaatst worden. Deze marge is beoordeeld op zijn aanvaardbaarheid. Voor een deel van de windturbines wordt geen schuifruimte aan één of beide zijden mogelijk gemaakt, vanwege de ligging ten opzichte van woningen, waterleidingen, buisleidingen en straalpaden.

De verschuiving van de windturbines kan leiden tot een iets ander milieueffect. Dit kan zowel een verbetering als een verslechtering zijn. Voor de meeste milieuaspecten is de schuifruimte niet relevant voor de beoordeling. Voor enkele onderzoeken is dit wel het geval:

- geluid en slagschaduw: de geluidbelasting en de slagschaduw kunnen beperkt wijzigen. Door het treffen van mitigerende maatregelen in de vorm van een stilstandvoorziening of geluidmodus is het mogelijk om aan de normen te voldoen;
- veiligheid: daar waar de verplaatsing van de windturbine kan leiden tot effecten op nabijgelegen kwetsbare objecten, infrastructuur, buisleidingen of inrichtingen is geen schuifruimte opgenomen;
- archeologie: in het archeologisch onderzoek is aangegeven dat de schuifruimte geen effecten heeft op de uitkomsten van het onderzoek;
- ecologie: in het ecologisch onderzoek is aangegeven dat de schuifruimte geen effecten heeft op de uitkomsten van het onderzoek.

---

²⁹ Van Kamp I. et al. Windturbines: invloed op de beleving en gezondheid van omwonenden : GGD Informatieblad medische milieukunde Update 2013. RIVM rapport 200000001/2013. Het betreft een review van alle op dat ogenblik beschikbare, relevante informatie.

7. JURIDISCHE PLANBESCHRIJVING

7.1 Algemeen

In dit hoofdstuk wordt de juridische regeling van het inpassingsplan toegelicht. Eerst wordt de opzet van het inpassingsplan besproken (paragraaf 7.2). Vervolgens wordt in paragraaf 7.3 de planvorm besproken en onderbouwd. In paragraaf 7.4 volgt een artikelsgewijze toelichting op de regels uit de planregeling. Hierbij wordt per onderwerp aangegeven hoe in de planregeling met de randvoorwaarden uit het beleidskader en de sectorale wet- en regelgeving rekening is gehouden.

7.2 Toelichting en opzet inpassingsplan

Standaard Vergelijkbare Bestemmingsplannen (SVBP)

Dit inpassingsplan Windpark De Drentse Monden en Oostermoer is opgezet conform de Wet ruimtelijke ordening (Wro) en het Besluit ruimtelijke ordening (Bro). Inherent hieraan is de toepassing van de Standaard Vergelijkbare Bestemmingsplannen (SVBP) 2012. SVBP2012 is toegespitst op de regels die voorschrijven hoe inpassings- en bestemmingsplannen conform de nieuwe Wro en Bro moeten worden gemaakt. Hiervoor bevat de SVBP standaarden voor de opbouw en de verbeelding van het inpassings- of bestemmingsplan. Inpassingsplannen en bestemmingsplannen zijn hierdoor op vergelijkbare wijze opgebouwd en op eenzelfde manier verbeeld.

Opzet bestemmingsregeling

Een inpassingsplan is wat betreft vorm, inhoud, procedure en juridische binding gelijk aan een bestemmingsplan. Op grond van artikel 3.28, derde lid Wro kan in een inpassingsplan de verhouding tussen het inpassingsplan en de onderliggende bestemmingsplannen nader worden bepaald. In dit inpassingsplan is van deze mogelijkheid gebruikgemaakt.

Als uitgangspunt is gehanteerd dat het inpassingsplan zo min mogelijk ingrijpt in de geldende ruimtelijke plannen. Overal waar mogelijk blijft de geldende regeling in stand, alleen waar nodig wordt een nieuwe regeling toegevoegd. In dit inpassingsplan wordt dan ook volstaan met het vaststellen van de enkelbestemmingen 'Bedrijf – Nutsvoorziening' en 'Bedrijf - Windturbinepark Voorlopig' voor het windturbinepark. Op de plaatsen waar de rotoren van windturbines over (kunnen) draaien en waar de onderhoudswegen kunnen komen, is daarvoor een specifieke aanduiding opgenomen binnen de geldende bestemmingen uit de onderliggende gemeentelijke bestemmingsplannen en/of

beheersverordeningen. Daarnaast zijn er drie dubbelbestemmingen in het inpassingsplan opgenomen, één voor de kabels ten behoeve van het windpark en twee voor de archeologische verwachtingswaarden in het plangebied (middelhoog en hoog).

Voorlopige bestemming

Voor het windturbinepark is een voorlopige bestemming opgenomen met een termijn van 30 jaar na inwerkingtreding van het inpassingsplan. Na deze periode wordt teruggevallen op de huidige bestemmingen ingevolge de vigerende bestemmingsplannen dan wel beheersverordeningen. Door het toekennen van een voorlopige bestemming voor de windturbines en rechtstreeks daarbij behorende voorzieningen is voor de eigenaren en investeerders voorzienbaar dat een turbine gedurende die periode op die plek mag staan en draaien, maar tijdig moet zijn afgebroken, omdat deze daarna in strijd is met de definitieve bestemming. Deze voorlopige bestemming is mogelijk gemaakt middels het Besluit van 8 juli 2016 tot wijziging en aanvulling van het Besluit uitvoering Crisis- en herstelwet en van bijlage II bij de Crisis- en herstelwet (Besluit uitvoering Crisis- en herstelwet elfde tranche, Stb 2016, 276).

Verhouding met geldende bestemmingsplannen

De bestemmingsplannen en beheersverordeningen³⁰ in het plangebied van het inpassingsplan behouden grotendeels hun werking (zie hiervoor). Een aantal onderdelen van de geldende bestemmingsplannen in het gebied komt met het inpassingsplan te vervallen. Dit geldt voor de locaties waarop de enkelbestemming 'Bedrijf – Windturbinepark Voorlopig' opgenomen is. Op de locaties waar uitsluitend gebruik is gemaakt van dubbelbestemmingen en/of (gebieds)aanduidingen, gelden deze naast de vigerende bestemmingen. Er wordt dus als het ware een 'extra laagje' over deze bestemmingen heen gelegd. De reden voor deze werkwijze is dat op deze manier de onderliggende vigerende bestemmingen niet worden aangetast.

Na vaststelling maakt het inpassingsplan onderdeel uit van de onderliggende bestemmingsplannen. Deze documenten moeten in samenhang worden gelezen voor een compleet beeld van de juridisch-planologische situatie in het gebied. Om de onderlinge verhouding tussen het inpassingsplan en de geldende bestemmingsplannen te verduidelijken, is een regeling opgenomen in het plan.

In artikel 10 zijn bepalingen opgenomen die de verhouding tussen het inpassingsplan en de geldende bestemmingsplannen vastleggen.

---

³⁰ Daar waar vanaf nu in de tekst gesproken wordt van gemeentelijke bestemmingsplannen, worden tevens vigerende beheersverordeningen bedoeld.

Termijn

De gemeenteraden, respectievelijk Provinciale Staten zijn, ingevolge artikel 3.28, vijfde lid, Wro vanaf het moment waarop het ontwerp van het inpassingsplan ter inzage is gelegd, niet langer bevoegd tot vaststelling van een bestemmingsplan respectievelijk provinciaal inpassingsplan voor de gronden waarop het inpassingsplan betrekking heeft. Deze bevoegdheid ontstaat weer tien jaar na vaststelling van het inpassingsplan, dan wel eerder, indien het inpassingsplan dat bepaalt. Voor de voorlopige bestemming bedraagt deze termijn 30 jaar.

In het onderhavige inpassingsplan wordt de bevoegdheid van gemeenteraden (respectievelijk Provinciale Staten) tot vaststelling van bestemmingsplannen (respectievelijk provinciale inpassingsplannen) binnen het plangebied tot aan het eind van de uitvoeringstermijn van het project opgeschort. Gemeenteraden en Provinciale Staten mogen daarna weer bestemmingsplannen (respectievelijk inpassingsplannen) vaststellen binnen het plangebied van het inpassingsplan Windpark De Drentse Monden en Oostermoer vanaf tien jaar (of 30 jaar voor wat betreft de voorlopige bestemming) na vaststelling van het onderhavige inpassingsplan. Verwacht wordt dat in die plannen de planologische regeling van dit inpassingsplan wordt gerespecteerd.

7.3 Planvorm

7.3.1 Algemeen

Voor het inpassingsplan is gekozen voor een vrij gedetailleerde bestemmingsregeling, waarbinnen alleen datgene dat noodzakelijk is, wordt vastgelegd. Dit houdt het volgende in:

- De nieuwe bedrijfsbestemmingen voor het windpark zijn toegekend aan gronden die deel uitmaken van het voorkeursalternatief uit het MER.
- Het betreft momenteel hoofdzakelijk agrarische gronden die zijn voorzien van de bestemming Agrarisch. Het opwekken van energie middels windturbines verhoudt zich niet met deze bestemming. Daarom is, overeenkomstig de SVBP2012, gekozen voor het toekennen van een bedrijfsbestemming.

Voor de goede orde wordt opgemerkt dat aan de toelichting op de wijze van bestemmen geen rechten ontleend kunnen worden. De verbeelding en de planregels zijn de juridisch bindende elementen.

7.3.2 Planregeling

Bedrijf - Windturbinepark Voorlopig

Bestemmingslegging

Zoals aangegeven in paragraaf 3.1 verhoudt de komst van nieuwe windturbines zich niet met de geldende (voornamelijk agrarische) bestemming(en) uit de onderliggende bestemmingsplannen. Daarom is een bedrijfsbestemming toegekend aan de locaties waar de nieuwe windturbines zijn beoogd.

Om de omliggende agrarische gronden zo min mogelijk te beperken is gekozen voor een gedetailleerde planvorm. De terpen en masten zijn bestemd als Bedrijf - Windturbinepark Voorlopig waarbij over het algemeen een marge aan één of beide zijden is opgenomen, afhankelijk van de specifieke situatie. Deze marge is opgenomen om in de uitvoeringsfase iets meer ruimte te hebben om de windturbine op een goede manier te kunnen realiseren. Wel is bepaald dat de windturbines binnen een lijnopstelling in één lijn gerealiseerd moeten worden. Dit om rechte lijnopstellingen te realiseren. Om te voorkomen dat de (schuif)ruimten waar geen windturbines gerealiseerd worden, niet meer ten behoeve van agrarische doeleinden gebruikt kunnen worden, zijn tevens agrarische activiteiten toegestaan.

Bijbehorende voorzieningen

Naast windturbines worden in de betreffende artikelen ook bij het windturbinepark behorende voorzieningen mogelijk gemaakt. Denk daarbij aan kabels en leidingen, onderhoudswegen en kraanopstelplaatsen voor het opbouwen, onderhoud en demonteren van windturbines. Ook zogenaamde 'inkoopstations' voor het leveren van de opgewekte energie aan het landelijke hoogspanningsnetwerk, worden hiermee bedoeld.

De kraanopstelplaatsen zijn tevens mogelijk binnen de aanduiding 'overige zone - parkinfrastructuur' (maximaal 1 opstelplaats per windturbine). Voor de onderhoudswegen zijn specifieke zones opgenomen op de verbeelding. De interne parkbekabeling die buiten de enkelbestemming 'Bedrijf - Windturbinepark' is gelegen, worden mogelijk gemaakt door de bestemming 'Leiding - Kabeltracé' (zie hierna).

Tijdelijke voorzieningen (voor maximaal 5 jaar), alsmede kabels en leidingen en waterberging ten behoeve van de aanleg van het windturbinepark zijn tevens binnen deze bestemming geregeld. De tijdelijke voorzieningen bestaan uit alle type bouwwerken die niet als gebouw beschouwd kunnen worden. Gedacht moet worden aan bijvoorbeeld opslagplaatsen, voorzieningen ten behoeve van bouwinstallaties, nuts- en verkeersvoorzieningen en verlichting.

Bouwmogelijkheden en flexibiliteit

Zoals hiervoor is aangegeven, is nu nog niet exact bekend welke turbinetypen gebouwd gaan worden. Met de keuze van een turbinetype hangen onder meer

de omvang en de exacte situering van de windturbinemasten samen. Daarom is enige mate van flexibiliteit geboden in de planregeling.

- De ashoogte en rotordiameter van turbines is voorgeschreven met een marge. Deze marge bedraagt 119 tot 145 meter voor de ashoogte en 112 en 131 meter voor rotordiameter voor de productieturbines. Dit geeft de initiatiefnemers nog enige mate van vrijheid bij de definitieve keuze voor een windturbintype. Met deze marge is rekening gehouden in de onderbouwing van dit inpassingsplan en in het MER.
- De situering van de windturbines is op de verbeelding vastgelegd met bestemmingsvlakken. Binnen een bestemmingsvlak mag maximaal 1 windturbine gerealiseerd worden.

Aanduidingen 'Veiligheidszone – windturbine', 'Overige zone – parkinfrastructuur', 'Overige zone - weg' en 'Overige zone – woning in de sfeer van het windturbinepark'

Voor de overdraai van de wieken van de windturbine is in het inpassingsplan een specifieke regeling opgenomen. Hiermee wordt te kennen gegeven dat naast de geldende bestemming, het overdraaien van rotoren van windturbines ook mogelijk is.

Tevens is een aanduiding 'overige zone – parkinfrastructuur' opgenomen, waarbinnen ook aanvullende bouw- en aanlegmogelijkheden ten behoeve van het windpark geboden worden. Dit is gedaan om extra flexibiliteit te bieden voor het kunnen bouwen van aan het windpark ondergeschikte voorzieningen. Er is gekozen voor een aanduiding om ook de onderliggende bestemmingen te kunnen handhaven en daarmee bestaande rechten geheel te kunnen respecteren.

Ter plaatse van de aanduiding 'Overige zone - weg' zijn onderhoudswegen ten behoeve van het windturbinepark toegestaan. Omdat de exacte locatie nog niet bekend is, maar men wel de bestaande rechten zoveel mogelijk wil respecteren, is hiervoor middels een aanduiding op de verbeelding een zone aangegeven waarbinnen deze onderhoudswegen gerealiseerd kunnen worden. Er is een maximale breedte opgenomen voor de weg om te voorkomen dat de wegen te breed worden en een te groot ruimtebeslag plaats zal vinden. Deze maximale maat geldt echter niet ter plaatse van kruisingen met andere wegen, teneinde voldoende ruimte te hebben voor de draaicirkels van vrachtwagens.

Ter plaatse van de aanduiding 'overige zone – woning in de sfeer van het windturbinepark' zijn de beheerderswoningen bij het windpark aangegeven. Voor meer informatie hieromtrent zie par. 6.2 en 6.3.

7.3.3 Verbeelding

Algemeen

Het inpassingsplan dient te voldoen aan de eis van rechtszekerheid. Dit betekent dat een bestemmingsregeling duidelijk en voor één uitleg vatbaar dient te zijn. In aansluiting hierop en in relatie tot digitale ontwikkelingen verdient het de voorkeur de bestemmingsregeling zo veel mogelijk op de plankaart (verbeelding) te visualiseren en de regels zo transparant mogelijk te houden. Uitgangspunt is dan ook dat zoveel mogelijk informatie op de plankaart wordt aangegeven en dat de plankaart digitaal wordt opgebouwd. De ondergrond waarop de bestemmingsplankaart is gebaseerd kan informatie geven over de actuele situatie. Basis voor de plankaart vormen de digitale gemeentelijke ondergronden, waarbij gebruik is gemaakt van een combinatie van de GBKN (Grootschalige Basiskaart Nederland) en de digitale kadastrale ondergrond.

Bestemmingen en aanduidingen

De plankaart is conform de systematiek van de SVBP2012 opgebouwd uit bestemmingsvlakken. Verder zijn op de plankaart aparte aanduidingen opgenomen voor terreindelen waar afwijkende bouwbepalingen gelden of waar een specifieke functie is toegelaten. De verklaring behorende bij deze aanduidingen zijn terug te vinden op het renvooi en in de planregels.

7.3.4 Bestemmingsregeling: artikelsgewijze toelichting

Artikel 1 Begrippen

De begripsbepalingen uit artikel 1 zijn hoofdzakelijk overgenomen uit de SVBP2012.

Artikel 2 Wijze van meten

De wijze van meten uit artikel 2 is overgenomen uit de SVBP2012. Voor het meten van de ashoogte en rotordiameter van een windturbine is hiervoor in dit inpassingsplan een specifieke regeling opgenomen. Zie voor een verbeelding van deze regeling figuur 7.1.

Art. 3 Bedrijf – Nutsvoorziening

Voor de in het plangebied opgenomen transformatorstations is een enkelbestemming 'Bedrijf – Nutsvoorziening' opgenomen.

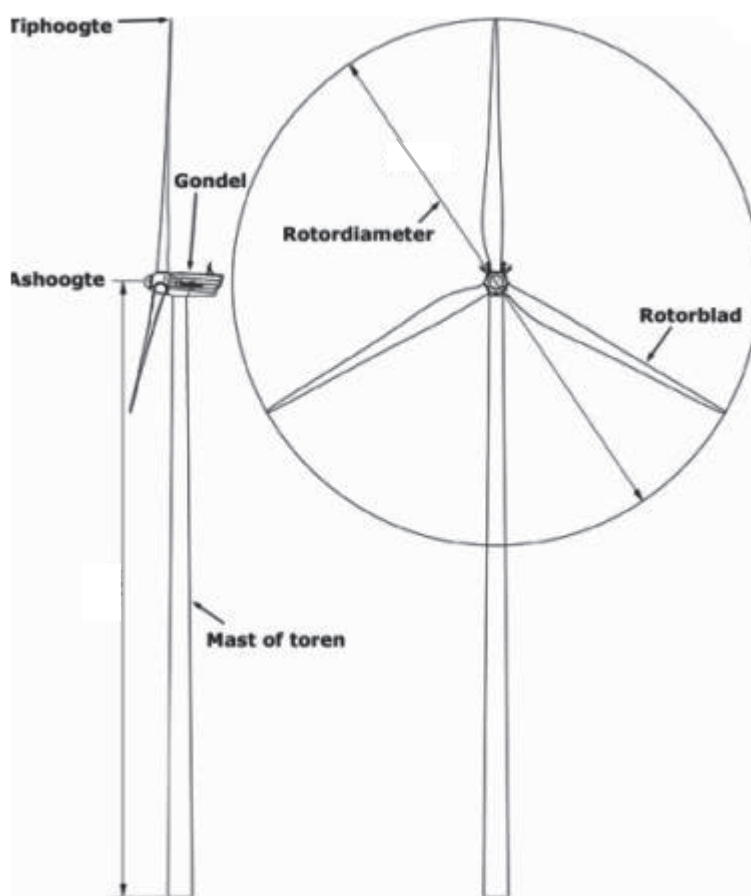
Artikel 4 Bedrijf - Windturbinepark Voorlopig

Deze bestemming is toegekend aan de gronden waarop windturbines zijn voorzien ten behoeve van de productie van windenergie. De regeling uit deze bestemming vervangt integraal de onderliggende bestemmingen uit het be-

stemmingsplan Buitengebied. Voor de toelichting op deze regeling wordt verwezen naar de algemene toelichting in paragraaf 7.3.2.

Om recht te doen aan zowel het belang van de opwekking van hernieuwbare energie als de wetenschap, is er een verplichting opgenomen dat het convenant tot co-existentie windpark De Drentse Monden en Oostermoer en de LOFAR radiotelescoop van Astron wordt nageleefd.

Hiermee doet het inpassingsplan recht aan zowel het belang van de opwekking van hernieuwbare energie als het belang van de wetenschap.

Figuur 7.1 Wijze van meten ashoogte en tiphoogte

Artikel 5 Leiding – Kabeltracé

Ten behoeve van de bekabeling ten behoeve van het windpark, is de dubbelbestemming 'Leiding – Kabeltracé' opgenomen. Onder deze dubbelbestemming is op een aantal plaatsen geen zogenaamde enkelbestemming opgenomen, hier vigeert de onderliggende bestemming uit het gemeentelijk be-

stemmingsplan, voor zover niet strijdig met de belangen die de dubbelbestemming beschermt (zie paragraaf 7.2, "opzet bestemmingsregeling").

Ter plaatse van deze gronden geldt dat er niet gebouwd mag worden, anders dan ten behoeve van deze bestemming. Voor de windturbines en bijbehorende voorzieningen wordt een uitzondering gemaakt. Voor bepaalde werken en werkzaamheden is een vergunningenstelsel opgenomen. Voor de aanleg van de kabels zelf is geen omgevingsvergunning noodzakelijk. Het vergunningenstelsel is uitsluitend opgenomen om de nieuw aangelegde leiding te beschermen. Daarnaast zijn werkzaamheden die plaatsvinden voordat de kabels en/of leidingen worden aangelegd, toegestaan zonder omgevingsvergunning. In het aanlegvergunningstelsel is een beschermingsniveau tot 1 meter opgenomen. Hiermee ontstaat voldoende bescherming voor de kabels tegen beschadiging. Van het verbod om te bouwen kan afgeweken worden. Hiervoor dient advies te worden gevraagd van de betreffende leidingbeheerder. Dit advies wordt gevraagd in verband met de ligging van de leiding en het voorkomen van schade aan de leiding.

Artikel 6 en 7 Waarde – Archeologie 1 en 2

Een gedeelte van de gronden is mede bestemd ter bescherming van eventuele te verwachten archeologische waarden (middelhoog en hoog). Voor werken en werkzaamheden geldt een vergunningenstelsel. Hierbij geldt voor werken groter dan 500/1.000 m² of een lengte van 500/1.000 meter (afhankelijk van respectievelijk een middelhoge of hoge verwachtingswaarde) en werken dieper dan 30 cm dat hier een omgevingsvergunning voor het uitvoeren van werken, geen bouwwerk zijnde, of van werkzaamheden voor nodig is, waarbij aangetoond dient te worden dat archeologische waarden niet worden geschaad of niet aanwezig zijn.

De dubbelbestemmingen zijn afgestemd op het archeologiebeleid van de gemeente Aa en Hunze, alsmede op de uitgevoerde archeologische onderzoeken (zie paragraaf 6.6). 'Waarde – Archeologie 1' is opgenomen voor een hoge verwachtingswaarde en 'Waarde – Archeologie 2' is opgenomen voor een middelhoge verwachtingswaarde.

Artikel 8 Anti-dubbeltelbepaling

Het Bro stelt de verplichting de anti-dubbelregel over te nemen in het inpassingsplan. Deze standaardbepaling heeft als doel te voorkomen dat van ruimte die in een inpassingsplan voor de realisering van een bepaald gebruik of functie is mogelijk gemaakt, na realisering daarvan, ten gevolge van feitelijke functie- of gebruiksverandering van het gerealiseerde, opnieuw ten tweede male zou kunnen worden gebruikgemaakt.

Artikel 9 Algemene aanduidingsregels

Hier zijn de bepalingen omtrent de gebiedsaanduidingen 'veiligheidszone – windturbine', 'overige zone – parkinfrastructuur' en 'overige zone - weg' opgenomen. Voor een toelichting hierop verwijzen wij naar paragraaf 7.3.2.

Artikel 10 Overige regels

Dit artikel regelt twee aspecten. Onder a wordt de verhouding met onderliggende bestemmingsplannen geregeld. In de bepalingen onder b en c wordt de bevoegdheid van provincies en gemeenten geregeld voor de periode nadat het inpassingsplan in werking is getreden. Voor een toelichting op deze bepaling wordt verwezen naar paragraaf 7.2.

Artikel 11 Overgangsrecht

De bepalingen in lid 11.1 en 11.2 zijn conform het Bro overgenomen. Het betreft de algemene en wettelijk voorschreven regeling voor het overgangsrecht voor met dit inpassingsplan strijdige bouwwerken en strijdig gebruik.

Artikel 12 Slotregel

De slotregel is conform het SVBP2012 overgenomen en behoeft geen nadere toelichting.

8. UITVOERBAARHEID

8.1 Kostenverhaal

Krachtens de Wet ruimtelijke ordening, waarin in afdeling 6.4 bepalingen zijn opgenomen betreffende de grondexploitatie, geldt de verplichting tot kostenverhaal in de gevallen die zijn aangewezen in het Besluit ruimtelijke ordening. Op grond van het Besluit ruimtelijke ordening is kostenverhaal verplicht in geval van:

- de bouw van één of meer woningen en hoofdgebouwen;
- uitbreidingen van gebouwen met ten minste 1.000 m² of met één of meer woningen;
- de verbouwing van één of meer aaneengesloten gebouwen die voor andere doeleinden in gebruik of ingericht waren voor woondoeleinden, mits ten minste 10 woningen worden gerealiseerd,
- één of meer aaneengesloten gebouwen die voor andere doeleinden in gebruik of ingericht waren bij ingebruikname voor detailhandel, dienstverlening, kantoor of horecadoeleinden, mits de cumulatieve oppervlakte ten minste 1.000 m² bedraagt;
- de bouw van kassen met een oppervlakte van ten minste 1.000 m².

Het voorliggende inpassingsplan voorziet in de realisatie van 45 windturbines en de daarbij behorende voorzieningen. Op grond van jurisprudentie³¹ geldt dat windturbines van een dergelijke afmeting die in het onderhavige plan mogelijk gemaakt worden, aangemerkt dienen te worden als een 'gebouw' als bedoeld in artikel 1 Woningwet. Een (grotere) windturbine is immers voor mensen toegankelijk en vormt zonder meer een door wanden omsloten ruimte. Aangezien hiermee sprake is van de bouw van meerdere hoofdgebouwen zoals bedoeld in artikel 6.2.1. sub b van het Besluit ruimtelijke ordening, is kostenverhaal verplicht. In het kostenverhaal wordt voorzien middels een anterieure overeenkomst, waarin onder andere voorzien wordt in planschade.

Planschade

Bij ruimtelijke ontwikkelingen kan planschade ontstaan. De Wro voorziet in een regeling voor vergoeding van planschade. Op basis van artikel 6.1 Wro wordt aan degene die in de vorm van een inkomensderving of een vermindering van de waarde van een onroerende zaak schade lijdt of zal lijden als gevolg van het inpassingsplan, tegemoet gekomen, wanneer de schade redelijkerwijs niet voor rekening van de aanvrager behoort te blijven en voor zover de tegemoetkoming niet anderszins is verzekerd. Een aanvraag voor een te-

---

³¹ ABRvS 12 april 2001 (AB 2003, 50).

gemoetkoming in schade ten gevolge van het inpassingsplan, kan bij het college van B&W worden ingediend, welk college de aanvraag doorstuurt naar de Minister van Economische Zaken. De aanvraag kan ingediend worden binnen de periode van 5 jaar na het onherroepelijk worden van het vastgestelde inpassingsplan.

8.2 Financiële uitvoerbaarheid

Het initiatief wordt gefinancierd door de initiatiefnemers Duurzame Energieproductie Exloërmond BV, Raedthuys Windenergie BV en Windpark Oostermoer Exploitatie B.V.. De investeringen voor de aanleg van de windturbines, toegangswegen, kabels en transformatorstations worden gedragen door de initiatiefnemers. De initiatiefnemers verdienen de investeringen terug door de verkoop van de opgewekte elektriciteit. Bovendien biedt de stimuleringsregeling SDE+ een mogelijkheid voor subsidie voor windturbines op land, welke de zogenaamde onrendabele top van de elektriciteitsproductie van dit windpark afdekt. Gezien het bovenstaande wordt geconcludeerd dat het plan economisch uitvoerbaar is.

8.3 Maatschappelijke uitvoerbaarheid

Burgers, maatschappelijke organisaties en andere overheden zijn op diverse wijzen betrokken bij de voorbereiding van het voorliggende inpassingsplan.

Reikwijdte en detailniveau MER

In 2011 is een m.e.r.-procedure gestart ten behoeve van het inpassingsplan. Van 24 juni t/m 4 augustus 2011 heeft de 'conceptnotitie reikwijdte en detailniveau voor het MER voor het windpark De Drentse Monden ter inzage gelegen. Een ieder is gedurende de genoemde periode in de gelegenheid gesteld zienswijzen daarop in te dienen. Tevens zijn de betrokken bestuursorganen geraadpleegd over de reikwijdte en het detailniveau van het MER. Ook is de Commissie voor de m.e.r. om advies gevraagd. Er zijn binnen de inspraaktermijn in totaal 1370 zienswijzen van particulieren en bedrijven ontvangen, waarvan 1080 uniek en 290 eensluidend. Daarnaast is van 5 betrokken overheden een reactie ontvangen. Van 20 januari t/m 1 maart 2012 heeft de 'conceptnotitie reikwijdte en detailniveau voor het MER voor het windpark Oostermoer in samenhang met windpark De Drentse Monden ter inzage gelegen. Een ieder is gedurende de genoemde periode in de gelegenheid gesteld zienswijzen daarop in te dienen. Tevens zijn de betrokken bestuursorganen geraadpleegd over de reikwijdte en het detailniveau van het MER. Ook is de Commissie voor de m.e.r. om advies gevraagd. Er zijn binnen de inspraaktermijn in totaal 2052 zienswijzen van particulieren en bedrijven ontvangen,

waarvan 638 uniek en 1414 eensluitend. Daarnaast is van 11 betrokken overheden een reactie ontvangen. Tijdens de terinzagelegging is door het bevoegd gezag, in samenwerking met de initiatiefnemers, informatiebijeenkomsten georganiseerd. De ministers hebben op 1 mei 2015 de notitie reikwijdte en detailniveau voor het windpark De Drentse Monden en Oostermoer vastgesteld.

Vooroverleg artikel 3.1.1 Bro

In het kader van het overleg op grond van artikel 3.1.1 Bro is aan de besturen en diensten van de betrokken bevoegde gezagen gevraagd om een reactie te geven op het voorontwerp inpassingsplan en bijbehorend MER. Dit betreft onder meer de provincies Drenthe en Groningen en de gemeenten Borger-Odoorn, Aa en Hunze en Stadskanaal. Naast het artikel 3.1.1 Bro vooroverleg heeft met de betrokken overlegpartners overleg plaatsgevonden ter voorbereiding op de indiening van vergunningaanvragen.

Ontwerpinpassingsplan

Conform artikel 3.8, eerste lid, Wro heeft het ontwerp van het inpassingsplan, tezamen met alle andere ontwerpbesluiten, van 4 maart tot en met 14 april 2016 gedurende 6 weken ter inzage gelegen. De periode voor de terinzagelegging is middels publicatie in de Staatscourant aangepast naar de periode van 10 maart tot en met 20 april. Gedurende deze periode is j eenieder in de gelegenheid is gesteld hierop zijn of haar zienswijze te geven. De stukken hebben ter inzage gelegen bij alle betrokken gemeenten en digitaal via www.bureau-energieprojecten.nl. In dezelfde periode zijn in het betrokken gebied spreekuren georganiseerd waarbij gelegenheid is geweest voor omwonenden zich door medewerkers van het Ministerie van Economische Zaken, van het Ministerie van Infrastructuur en Milieu en van de initiatiefnemer(s) nader over het project te laten informeren.

Zienswijzen

Het ontwerpinpassingsplan en de ontwerpbesluiten zijn op grond van afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht gedurende 6 weken voor een ieder ter inzage gelegd. De zienswijzen die naar aanleiding van terinzageleggingen zijn ontvangen zijn beantwoord en vervolgens verwerkt in het inpassingsplan. In de bijlage is een antwoordnota opgenomen waarin de zienswijzen zijn beantwoord.

Procedurele uitvoerbaarheid

Ten tijde van de vaststelling van het inpassingsplan dient aannemelijk te zijn dat de benodigde vergunningen en ontheffingen zullen worden verkregen. Zoals hiervoor is aangegeven, zijn de benodigde vergunningen en andere besluiten tegelijkertijd met het onderhavige plan in procedure gebracht. Voordat

wordt begonnen met de aanleg van het windpark dient de initiatiefnemer te voldoen aan de wettelijke verplichtingen: de benodigde vergunningen en ontheffingen moeten van kracht zijn.

9. OVERLEG

Het inpassingsplan en vrijwel alle overige besluiten zijn gelijktijdig ter inzage gelegd in de verschillende stappen van de procedure. Dit geldt zowel voor de ontwerpbesluiten als de vastgestelde besluiten. Ook het beroep bij de bestuursrechter wordt gebundeld indien de besluiten gelijktijdig zijn bekendgemaakt. Tegen het inpassingsplan en de gecoördineerde besluiten staat rechtstreeks beroep open bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State³².

Gelet op het feit dat er sprake is van 'ontwikkeling en verwezenlijking van werken en gebieden krachtens afdeling 3.5 Wro' is de Crisis- en Herstelwet van toepassing³³. Dit brengt onder meer met zich mee dat:

- de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State een termijn van 6 maanden na afloop van de beroepstermijn heeft voor het doen van een uitspraak op een beroep;
- dat een niet tot de centrale overheid behorende overheid (rechtspersoon die krachtens het publieksrecht is ingesteld of bestuursorgaan) niet tegen het inpassingsplan in beroep kan gaan;
- dat een beroepschrift niet-ontvankelijk is als het niet meteen de gronden van beroep bevat (het indienen van een pro forma beroepschrift is niet mogelijk).

Het Ministerie van Economische Zaken verzorgt de coördinatie, bekendmaking en mededeling van de (ontwerp)besluiten. In dit hoofdstuk worden de resultaten van de zienswijzen- en overlegprocedure beschreven.

9.1 Resultaten overlegprocedure

Het voorontwerp van dit inpassingsplan is in het kader van het voorgeschreven overleg op grond van artikel 3.1.1., lid 1 van het Besluit ruimtelijke ordening (Bro) aan de overleginstanties toegezonden. Tegelijkertijd zijn de betrokken gemeenteraden en provinciale staten gehoord worden ingevolge artikel 3:28 lid 1 Wro. Tijdens deze periode hebben verschillende overleginstanties een overlegreactie op het inpassingsplan naar voren gebracht.

---

³² Artikel 2 van bijlage 2 van de Algemene wet bestuursrecht (Awb) in samenhang met artikel 8.3 eerste lid onder b Wro.

³³ Op grond van het bepaalde in artikel 1.1., eerste lid, onder a in samenhang met artikel 1.2 en 2.1 van bijlage I van de Crisis- en Herstelwet.

In bijlage 4 is de beantwoording van de overlegreacties weergegeven en wordt beschreven of de overlegreacties aanleiding geven tot aanpassing van het inpassingsplan.

9.2 Resultaten zienswijzen

Het ontwerp inpassingsplan is gedurende 6 weken ter inzage gelegd waarbij eenieder in de gelegenheid wordt gesteld hierop zijn of haar zienswijze te geven. De stukken zijn ter inzage gelegd bij de betrokken gemeenten en digitaal via www.bureau-energieprojecten.nl.

De zienswijzen die naar aanleiding van terinzagelegging van het ontwerp van dit inpassingsplan zijn ontvangen, zijn samengevat en beantwoord in de antwoordnota. Dit is een aparte nota die als losse bijlage bij het vaststellingsbesluit is gevoegd. Voor zover daartoe aanleiding bestond, zijn naar aanleiding van de binnengekomen zienswijzen wijzigingen in dit inpassingsplan doorgevoerd. Verwezen wordt naar de antwoordnota op welke onderdelen van dit inpassingsplan dat het geval is.

SEPARATE BIJLAGEN

**Bijlage 1:
Ruimtelijke onderbouwing transformatorstation in
Gasselte**

**Bijlage 2:
Ruimtelijke onderbouwing transformatorstation in
Musselkanaal**

**Bijlage 3:
Verlichtingsplan**

**Bijlage 4:
Nota van Antwoord Vooroverleg**

**Bijlage 5:
Afweging van ontwerp naar definitief inpassingsplan**

**Bijlage 6:
Nota van Antwoord Zienswijzen**

**Bijlage 7:
LOFAR**

Regels

Inhoudsopgave

Regels

Hoofdstuk 1	Inleidende regels	2
Artikel 1	Begrippen	2
Artikel 2	Wijze van meten	4
Hoofdstuk 2	Bestemmingsregels	5
Artikel 3	Bedrijf - Nutsvoorziening	5
Artikel 4	Bedrijf - Windturbinepark Voorlopig	6
Artikel 5	Leiding - Kabeltracé	8
Artikel 6	Waarde - Archeologie 1	9
Artikel 7	Waarde - Archeologie 2	10
Hoofdstuk 3	Algemene regels	11
Artikel 8	Anti-dubbeltelregel	11
Artikel 9	Algemene aanduidingsregels	12
Artikel 10	Overige regels	13
Hoofdstuk 4	Overgangs- en slotregels	14
Artikel 11	Overgangsrecht	14
Artikel 12	Slotregel	15
Bijlage bij regels		
Bijlage 1	Convenant co-existentie Windpark Drentse Monden en Oostermoer en de LOFAR radiotelescoop van Astron	

Hoofdstuk 1 Inleidende regels

Artikel 1 Begrippen

1.1 plan

het Inpassingsplan Windpark De Drentse Monden - Oostermoer met identificatienummer NL.IMRO.0000.EZip15WDMOM-3001 van de minister van Economische Zaken en de minister van Infrastructuur en Milieu.

1.2 inpassingsplan

de geometrisch bepaalde planobjecten met de bijbehorende regels.

1.3 aanduiding

een geometrisch bepaald vlak of een figuur, waarmee gronden zijn aangeduid, waar ingevolge de regels regels worden gesteld ten aanzien van het gebruik en/of het bebouwen van deze gronden.

1.4 aanduidingsgrens

de grens van een aanduiding indien het een vlak betreft.

1.5 archeologische waarde

de aan een gebied toegekende waarde, dan wel de aan een gebied toegekende hoge of middelhoge verwachtingswaarde, in verband met de in dat gebied mogelijk voorkomende overblijfselen uit oude tijden.

1.6 bebouwingspercentage

een in de regels of op de verbeelding aangegeven percentage, dat de grootte van het bestemmingsvlak aangeeft dat maximaal mag worden bebouwd.

1.7 bestemmingsgrens

de grens van een bestemmingsvlak.

1.8 bestemmingsvlak

een geometrisch bepaald vlak met eenzelfde bestemming.

1.9 bevoegd gezag

bevoegd gezag zoals bedoeld in de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht.

1.10 bouwen

het plaatsen, het geheel of gedeeltelijk oprichten, vernieuwen of veranderen en het vergroten van een bouwwerk.

1.11 bouwwerk

een bouwkundige constructie van enige omvang die direct en duurzaam met de aarde is verbonden.

1.12 gebouw

elk bouwwerk, dat een voor mensen toegankelijke, overdekte, geheel of gedeeltelijk met wanden omsloten ruimte vormt.

1.13 gondel

de behuizing van de rotoras, generator of tandwielkast van een windturbine.

1.14 hoogspanningsleiding

een kabel/leiding met een spanningsniveau hoger dan 1.000 volt wisselspanning (effectief) of 1.500 volt gelijkspanning.

1.15 inkoopstation

bouwwerk behorende bij een cluster of lijnopstelling van windturbines ten behoeve van het transport van energie van de interne parkbekabeling van het windturbinepark naar het externe energienet.

1.16 kunstwerk

bouwwerk geen gebouw zijnde van weg- en waterbouwkundige aard, zoals bruggen, viaducten, duikers, keerwanden, beschoeiingen, kademuren en dergelijke.

1.17 lijnopstelling windturbines

windturbines die in een rechte lijn staan en die door samenhang in onderlinge afstand en verschijningsvorm deel uitmaken van een visuele eenheid van meerdere windturbines.

1.18 maaiveld

de hoogte waarop het omliggende terrein aansluit op het gebouw, bouwwerk of windturbine.

1.19 nutsvoorzieningen

voorzieningen ten behoeve van het openbare nut, zoals transformatorhuisjes- of stations, gasreducerstations, schakeluisjes, duikers, bemalingsinstallaties, gemaalgebouwtjes, telefooncellen, voorzieningen ten behoeve van (ondergrondse) afvalinzameling en apparatuur voor telecommunicatie.

1.20 obstakellicht

licht dat wordt gebruikt in de luchtvaart en die de aanwezigheid van een obstakel aangeeft.

1.21 Onze minister

de minister van Economische Zaken.

1.22 opstelplaats

een verharde plek ten behoeve van het bouwen van en het onderhoud aan een windturbine, waaronder tevens begrepen onderhoudswegen.

1.23 peil

- a. voor gebouwen die onmiddellijk aan de weg grenzen: de hoogte van die weg;
- b. in andere gevallen en voor bouwwerken, geen gebouwen zijnde: de gemiddelde hoogte van het aansluitende afgewerkte maaiveld, op het tijdstip van inwerkingtreding van dit plan.

1.24 rotor

het samenstel van rotorbladen (wieken) en hub (neus) van een windturbine.

1.25 rotorblad

de wiek van een windturbine.

1.26 tijdelijke voorzieningen

bouwwerken, geen gebouwen zijnde, alsmede werken (waaronder opslagplaatsen) gedurende een periode van maximaal 5 jaar.

1.27 windturbine

een bouwwerk bestaande uit een mast met bijbehorende fundering en de rotor, ten behoeve van de opwekking van elektrische energie door benutting van windkracht, met uitzondering van bemalingsinstallaties ten behoeve van de waterhuishouding.

1.28 windturbinepark

het geheel van windturbines met alle daarbij behorende bouwwerken en voorzieningen.

Artikel 2   Wijze van meten

Bij de toepassing van deze regels wordt als volgt gemeten:

2.1   afstand

de afstand tussen bouwwerken onderling en de afstand van bouwwerken tot perceelsgrenzen worden daar gemeten waar deze afstanden het kleinst zijn.

2.2   bouwhoogte van een bouwwerk

vanaf het peil tot aan het hoogste punt van een gebouw of van een overig bouwwerk, met uitzondering van ondergeschikte bouwonderdelen, zoals schoorstenen, antennes en naar de aard daarmee gelijk te stellen bouwonderdelen.

2.3   breedte, lengte en diepte van een gebouw

tussen (de lijnen getrokken door) de buitenzijde van de gevels en het hart van de scheidingsmuren.

2.4   goothoogte van een bouwwerk

vanaf het peil tot aan de bovenkant van de goot c.q. de druiplijn, het boeibord of een daarmee gelijk te stellen constructiedeel.

2.5   ashoogte van een windturbine

vanaf het peil tot aan het hart van de hub (neus).

2.6   rotordiameter van een windturbine

de diameter van de cirkel die door de tip (het uiteinde) van een rotorblad (wiek) wordt beschreven.

Hoofdstuk 2 Bestemmingsregels

Artikel 3 Bedrijf - Nutsvoorziening

3.1 Bestemmingsomschrijving

3.1.1 Algemeen

De voor 'Bedrijf - Nutsvoorziening' aangewezen gronden zijn bestemd voor:

- a. (gebouwde) nutsvoorzieningen;
- b. kunstwerken, alsmede voorzieningen ten behoeve van de bediening van kunstwerken;
- c. watergangen en -partijen en andere waterhuishoudkundige voorzieningen;
- d. onderhoudswegen.

3.2 Bouwregels

Voor het bouwen van gebouwen en bouwwerken, geen gebouwen zijnde gelden de volgende bepalingen:

- a. de maximale bouwhoogte van gebouwen bedraagt 8 meter, dan wel de bestaande hoogte indien deze meer is dan 8 meter;
- b. het maximale bebouwingspercentage bedraagt het op de verbeelding ter plaatse van de aanduiding 'maximum bebouwingspercentage' aangegeven bebouwingspercentage.
- c. de maximale bouwhoogte van bouwwerken, geen gebouwen zijnde, bedraagt 5,5 meter, met dien verstande dat de maximale bouwhoogte voor bliksemafleiders 20 meter bedraagt.

Artikel 4   Bedrijf - Windturbinepark Voorlopig

4.1   Voorlopige bestemming

4.1.1   Bestemmingsomschrijving

De voor 'Bedrijf - Windturbinepark Voorlopig' aangewezen gronden zijn bestemd voor:

- a. de opwekking van windenergie door middel van windturbines;
- b. opstelplaatsen ten behoeve van de bouw en het onderhoud van windturbines, met inachtneming van het bepaalde in 9.2;
- c. inkoopstations, met inachtneming van het bepaalde in 9.2;
- d. tijdelijke voorzieningen ten behoeve van de aanleg van het windturbinepark;
- e. kabels en leidingen ten behoeve van het windturbinepark;
- f. kunstwerken, alsmede voorzieningen ten behoeve van de bediening van kunstwerken;
- g. wegen en paden, op- en afritten;
- h. nutsvoorzieningen;
- i. voor zover niet strijdig met de belangen van het bepaalde in sub a t/m h, is het volgende toegestaan:
  1. agrarische bedrijvigheid;
  2. extensieve openluchtrecreatie;
  3. watergangen, waterpartijen, oevers en taluds;
  4. waterhuishouding;
  5. instandhouding en ontwikkeling van ter plaatse voorkomende natuurwaarden.

4.1.2   Bouwregels

a   Windturbines

Voor het bouwen van windturbines gelden de volgende bepalingen:

1. er is maximaal één windturbine per bestemmingsvlak toegestaan;
2. de minimale en maximale ashoogte van een windturbine bedragen respectievelijk 119 meter en 145 meter;
3. de minimale en maximale rotordiameter van een windturbine bedragen respectievelijk 112 meter en 131 meter;
4. per lijnopstelling dienen de rotordiameter en de ashoogte van de windturbines, alsmede de uiterlijke verschijningsvorm van de gondels, hetzelfde te zijn;
5. de draairichting van de windturbines dient gelijk te zijn.

b   Overige bouwwerken

Voor het bouwen van overige bouwwerken gelden de volgende bepalingen:

1. behoudens het bepaalde in artikel 4.1.2.a en 9.2 zijn uitsluitend bouwwerken, geen gebouwen zijnde toegestaan;
2. de maximale bouwhoogte van bouwwerken, geen gebouwen zijnde ten behoeve van het verkeer, alsmede bliksemafleiders bedraagt 8 meter;
3. de maximale bouwhoogte van nutsvoorzieningen bedraagt 3 meter;
4. de maximale bouwhoogte van palen en masten bedraagt 6 meter;
5. de maximale bouwhoogte van overige bouwwerken, geen gebouwen zijnde, bedraagt ten hoogste 3 meter.

4.2 Specifieke gebruiksregels

Het windturbinepark mag enkel in gebruik worden genomen en gehouden indien wordt voldaan aan het Reductie Vereiste als bedoeld in artikel 2 van het Convenant Co-existentie Windpark De Drentse Monden en Oostermoer en de LOFAR radiotelescoop van Astron van 19 september 2016, bijgevoegd als bijlage 1, inbegrepen eventuele wijzigingen overeengekomen na deze datum.

4.3 Geldigheidstermijn van de voorlopige bestemming

De voorlopige bestemming als bedoeld in 4.1 geldt 30 jaar vanaf de datum van inwerkingtreding van het plan.

4.4 Definitieve bestemming

4.4.1 Bestemmingsomschrijving

Na het verstrijken van de termijn als bedoeld in 4.3, gelden de voor 'Bedrijf - Windturbinepark Voorlopig' aangewezen gronden weer de bestemmingen zoals voor die gronden zijn neergelegd in de onderliggende bestemmingsplannen dan wel beheersverordeningen.

Artikel 5   Leiding - Kabeltracé

5.1   Bestemmingsomschrijving

De voor 'Leiding - Kabeltracé' aangewezen gronden zijn, behalve voor de andere daar voorkomende bestemming(en), mede bestemd voor een kabeltracé ten behoeve van het windturbinepark, niet zijnde een hoogspanningsleiding.

5.2   Bouwregels

Voor het bouwen gelden de volgende bepalingen:

- a. in afwijking van het bepaalde bij de andere bestemmingen mag niet worden gebouwd, anders dan ten behoeve van deze bestemming, met uitzondering van het bepaalde in sub c;
- b. voor het bouwen van bouwwerken, geen gebouwen zijnde, geldt dat de hoogte niet meer mag bedragen dan 3,5 meter;
- c. het bepaalde in sub a en b is niet van toepassing op het bepaalde in artikelen 3 en 4.

5.3   Omgevingsvergunning voor het uitvoeren van werken, geen bouwwerk zijnde, of van werkzaamheden

5.3.1   Verbod

In het belang van het kabeltracé als bedoeld in artikel 5.1 is het, behoudens het bepaalde in artikel 5.3.2, verboden op en in de in artikel 5.1 bedoelde gronden zonder omgevingsvergunning de volgende werken, geen bouwwerk zijnde, of werkzaamheden uit te voeren:

- a. het veranderen van het huidige maaiveldniveau door ontginnen, bodemverlagen of afgraven, dieper dan 1 m onder peil;
- b. het aanbrengen van diepwortelende beplantingen en/of bomen, dieper dan 1 m onder peil;
- c. het uitvoeren van heiwerkzaamheden en het op een of ander wijze indrijven van voorwerpen, dieper dan 1 m onder peil;
- d. diepploegen, dieper dan 1 m onder peil;
- e. het aanleggen van andere kabels en leidingen dan in de bestemmingsomschrijving aangegeven, en daarmee verband houdende constructies, dieper dan 1 m onder peil;
- f. het aanleggen van watergangen of het vergraven, verruimen of dempen van reeds bestaande watergangen, dieper dan 1 m onder peil;
- g. het uitvoeren van grondbewerkingen, dieper dan 1 m onder peil.

5.3.2   Uitzonderingen

Het verbod als bedoeld in artikel 5.3.1 is niet van toepassing op werken of werkzaamheden die:

- a. betrekking hebben op normaal onderhoud en beheer ten dienste van de bestemming;
- b. reeds in uitvoering zijn op het tijdstip van het van kracht worden van het plan;
- c. mogen worden uitgevoerd krachtens een reeds verleende vergunning, of;
- d. betrekking hebben op de realisatie van een windturbinepark.

5.3.3   Toelaatbaarheid

De werken of werkzaamheden als bedoeld in artikel 5.3.1 zijn slechts toelaatbaar, mits:

- a. geen onevenredige aantasting plaatsvindt van het doelmatig functioneren van het kabeltracé als bedoeld in artikel 5.1;
- b. vooraf schriftelijk advies wordt ingewonnen bij de betreffende leidingbeheerder.

Artikel 6 Waarde - Archeologie 1

6.1 Bestemmingsomschrijving

De voor 'Waarde - Archeologie 1' aangewezen gronden zijn, behalve voor de andere daar voorkomende bestemming(en), mede bestemd voor de bescherming van aanwezige archeologische waarden dan wel naar verwachting aanwezige archeologische waarden voorzover als zodanig zijn aangeduid.

6.2 Omgevingsvergunning voor het uitvoeren van werken, geen bouwwerk zijnde, of van werkzaamheden

6.2.1 Omgevingsvergunningplicht

In het belang van de archeologische monumentenzorg en ter voorkoming van onevenredige aantasting van aanwezige dan wel naar verwachting aanwezige archeologische waarden, is het verboden, behoudens het bepaalde in artikel 6.2.2, zonder een omgevingsvergunning op en in de in artikel 6.1 bedoelde gronden over een oppervlakte van minimaal 500 m² of over een lengte van minimaal 500 meter de volgende werken, geen bouwwerk zijnde, en werkzaamheden uit te voeren:

- a. het uitvoeren van graafwerkzaamheden, het roeren en omwoelen van gronden, dieper dan 0,3 m onder peil;
- b. het verlagen van de bodem en afgraven van gronden, dieper dan 0,3 m onder peil;
- c. het graven of anderszins aanbrengen van watergangen en waterpartijen, dieper dan 0,3 m onder peil;
- d. het uitvoeren van heiwerkzaamheden en het op een of ander wijze indrijven van voorwerpen, dieper dan 0,3 m onder peil;
- e. het aanbrengen van diepwortelende beplantingen;
- f. het ophogen en egaliseren van gronden.

6.2.2 Uitzonderingen omgevingsvergunningplicht

Het in artikel 6.2.1 gestelde verbod geldt niet voor het uitvoeren van werken, geen bouwwerk zijnde, en werkzaamheden:

- a. in het kader van het normale beheer en onderhoud ten dienste van de daar voorkomende bestemming(en);
- b. in het kader van archeologisch onderzoek en het doen van opgravingen, mits verricht door een ter zake deskundige, of;
- c. waarmee is of mag worden begonnen op het tijdstip van onherroepelijk worden van het plan.

6.2.3 Omgevingsvergunning, toelaatbaarheid werken en werkzaamheden

De werken, geen bouwwerk zijnde, en werkzaamheden als bedoeld in artikel 6.2.1, zijn slechts toelaatbaar, indien:

- a. door die werken of werkzaamheden, danwel door de daarvan hetzij direct, hetzij indirect te verwachten gevolgen, één of meer archeologische waarden van de betreffende gronden, niet onevenredig worden of kunnen worden aangetast, en
- b. vooraf door aanvrager van de omgevingsvergunning voor het uitvoeren van werken, geen bouwwerk zijnde, of van werkzaamheden een rapport is overgelegd waarin de archeologische waarde van het terrein dat blijkens de aanvraag zal worden verstoord naar het oordeel van het bevoegd gezag in voldoende mate is vastgesteld.

6.3 Wijzigingsbevoegdheid

Het bevoegd gezag kan de aanduiding 'Waarde - Archeologie 1' wijzigen zodanig dat:

- a. de zone naar ligging wordt verschoven of naar omvang wordt vergroot of verkleind en in voorkomend geval van het plan wordt verwijderd, voorzover de geconstateerde aanwezigheid of afwezigheid van archeologische waarden, in voorkomend geval na beëindiging van opgravingen, daartoe aanleiding geeft;
- b. dit artikel wordt gewijzigd of vervalt, voorzover regelingen van een hogere orde dan een inpassingsplan daartoe aanleiding geven.

Artikel 7   Waarde - Archeologie 2

7.1   Bestemmingsomschrijving

De voor 'Waarde - Archeologie 2' aangewezen gronden zijn, behalve voor de andere daar voorkomende bestemming(en), mede bestemd voor de bescherming van aanwezige archeologische waarden dan wel naar verwachting aanwezige archeologische waarden voorzover als zodanig zijn aangeduid.

7.2   Omgevingsvergunning voor het uitvoeren van werken, geen bouwwerk zijnde, of van werkzaamheden

7.2.1   Omgevingsvergunningplicht

In het belang van de archeologische monumentenzorg en ter voorkoming van onevenredige aantasting van aanwezige dan wel naar verwachting aanwezige archeologische waarden is het verboden, behoudens het bepaalde in artikel 7.2.2, zonder een omgevingsvergunning op en in de in artikel 7.1 bedoelde gronden over een oppervlakte van minimaal 1.000 m² of over een lengte van minimaal 1.000 meter de volgende werken, geen bouwwerk zijnde, en werkzaamheden uit te voeren:

- a. het uitvoeren van graafwerkzaamheden, het roeren en omwoelen van gronden, dieper dan 0,3 m onder peil;
- b. het verlagen van de bodem en afgraven van gronden, dieper dan 0,3 m onder peil;
- c. het graven of anderszins aanbrengen van watergangen en waterpartijen, dieper dan 0,3 m onder peil;
- d. het uitvoeren van heiwerkzaamheden en het op een of ander wijze indrijven van voorwerpen, dieper dan 0,3 m onder peil;
- e. het aanbrengen van diepwortelende beplantingen;
- f. het ophogen en egaliseren van gronden.

7.2.2   Uitzonderingen omgevingsvergunningplicht

Het in artikel 7.2.1 gestelde verbod geldt niet voor het uitvoeren van werken, geen bouwwerk zijnde, en werkzaamheden:

- a. in het kader van het normale beheer en onderhoud ten dienste van de daar voorkomende bestemming(en);
- b. in het kader van archeologisch onderzoek en het doen van opgravingen, mits verricht door een ter zake deskundige, of;
- c. waarmee is of mag worden begonnen op het tijdstip van onherroepelijk worden van het plan.

7.2.3   Omgevingsvergunning, toelaatbaarheid werken en werkzaamheden

De werken, geen bouwwerk zijnde, en werkzaamheden als bedoeld in artikel 7.2.1, zijn slechts toelaatbaar, indien:

- a. door die werken of werkzaamheden, danwel door de daarvan hetzij direct, hetzij indirect te verwachten gevolgen, één of meer archeologische waarden van de betreffende gronden, niet onevenredig worden of kunnen worden aangetast, en
- b. vooraf door aanvrager van de omgevingsvergunning voor het uitvoeren van werken, geen bouwwerk zijnde, of van werkzaamheden een rapport is overgelegd waarin de archeologische waarde van het terrein dat blijkens de aanvraag zal worden verstoord naar het oordeel van het bevoegd gezag in voldoende mate is vastgesteld.

7.3   Wijzigingsbevoegdheid

Het bevoegd gezag kan de aanduiding 'Waarde - Archeologie 2' wijzigen zodanig dat:

- a. de zone naar ligging wordt verschoven of naar omvang wordt vergroot of verkleind en in voorkomend geval van het plan wordt verwijderd, voorzover de geconstateerde aanwezigheid of afwezigheid van archeologische waarden, in voorkomend geval na beëindiging van opgravingen, daartoe aanleiding geeft;
- b. dit artikel wordt gewijzigd of vervalt, voorzover regelingen van een hogere orde dan een inpassingsplan daartoe aanleiding geven.

Hoofdstuk 3 Algemene regels

Artikel 8 Anti-dubbeltelregel

Grond die eenmaal in aanmerking is genomen bij het toestaan van een bouwplan waaraan uitvoering is gegeven of alsnog kan worden gegeven, blijft bij de beoordeling van latere bouwplannen buiten beschouwing.

Artikel 9   Algemene aanduidingsregels

9.1   Veiligheidszone - windturbine

Ter plaatse van de aanduiding 'veiligheidszone - windturbine' is tevens wiekoverslag van de windturbine toegestaan.

9.2   Overige zone - parkinfrastructuur

Ter plaatse van de aanduiding 'overige zone - parkinfrastructuur' zijn opstelplaatsen toegestaan, met dien verstande dat maximaal 1 opstelplaats met een maximale oppervlakte van 5.000 m² per windturbine is toegestaan, alsmede kabels en leidingen en tijdelijke voorzieningen ten behoeve van de aanleg van het windturbinepark.

Ter plaatse zijn geen gebouwen toegestaan, uitgezonderd gebouwen in de vorm van inkoopstations. Hiervoor gelden de volgende bepalingen:

- a. per lijnopstelling is maximaal 1 inkoopstation toegestaan, met dien verstande dat bij maximaal 1 lijnopstelling maximaal 2 inkoopstations toegestaan zijn;
- b. de maximale hoogte bedraagt 3,5 meter;
- c. de maximale oppervlakte per inkoopstation bedraagt 50 m².

9.3   Overige zone - weg

Ter plaatse van de aanduiding 'overige zone - weg' is een onderhoudsweg toegestaan met een maximale breedte van 7 meter, uitgezonderd ter hoogte van kruisingen met andere wegen. Tevens zijn ter plaatse kabels en leidingen, alsmede water en waterberging toegestaan.

9.4   Overige zone - woning in de sfeer van het windpark

Ter plaatse van de aanduiding 'Overige zone - woning in de sfeer van het windpark' wordt de woning tevens aangemerkt als een woning in de sfeer van het windturbinepark.

Artikel 10 Overige regels

10.1 Verhouding met bestemmingsplannen

Voor zover de enkelbestemmingen Bedrijf - Nutsvoorziening en Bedrijf - Windturbinepark Voorlopig, als bedoeld in artikelen 3 en 4 van dit plan samenvallen met de bestemmingen uit de onderliggende bestemmingsplannen dan wel beheersverordeningen, komen de enkelbestemmingen uit die bestemmingsplannen dan wel beheersverordeningen te vervallen;

- a. voor zover de dubbelbestemmingen Leiding - Kabeltracé, Waarde - Archeologie 1 en Waarde - Archeologie 2, als bedoeld in artikelen 5 t/m 7 van dit plan, alsmede de aanduidingen Veiligheidszone - windturbine, Overige zone - parkinfrastructuur, Overige zone - weg en Overige zone - woning in de sfeer van het windpark als bedoeld in artikel 9 samenvallen met de bestemmingen uit de onderliggende bestemmingsplannen dan wel beheersverordeningen, prevaleert de dubbelbestemming respectievelijk aanduiding als bedoeld in dit plan;
- b. in aanvulling op het bepaalde onder b geldt dat de onderliggende bestemmingen op basis van het vigerende bestemmingsplan en/of de (sub)besluitgebieden op basis van de vigerende beheersverordening van kracht blijven voor zover zij niet strijdig zijn met de dubbelbestemmingen als bedoeld in artikelen 5 t/m 7 en/of de aanduidingen als bedoeld in artikel 9;
- c. voor zover dit inpassingsplan de bestemmingsplannen, beheersverordeningen en omgevingsvergunningen voor strijdig gebruik als bedoeld in artikel 2.12 Wabo niet wijzigt, blijven de regels uit genoemde bestemmingsplannen, beheersverordeningen en omgevingsvergunningen onverkort van toepassing.

10.2 Bevoegdheid vaststellen bestemmingsplan / inpassingsplan

- a. Gemeenteraden van de gemeenten Aa en Hunze, Borger-Odoorn, Stadskanaal en Vlagtwedde en Provinciale Staten van de provincies Drenthe en Groningen zijn na tien jaar na vaststelling van dit inpassingsplan bevoegd een bestemmingsplan, respectievelijk een inpassingsplan, vast te stellen voor de gronden waarop dit inpassingsplan betrekking heeft;
- b. in afwijking van het eerste lid kunnen voornoemde gemeenteraden en Provinciale Staten voor de gronden waarop dit plan betrekking heeft, een bestemmingsplan respectievelijk een inpassingsplan vaststellen onmiddellijk na vaststelling van dit plan, indien daarin geen afbreuk wordt gedaan aan de uitvoerbaarheid van dit plan;
- c. in afwijking van het bepaalde in de onderdelen a en b van dit artikel zijn de gemeenteraden van de gemeenten Aa en Hunze en Borger-Odoorn, alsmede de Provinciale Staten van de provincie Drenthe, voor de duur van de in artikel 7o, tweede lid, van het Besluit uitvoering Crisis- en herstelwet, zoals gewijzigd bij het Besluit van 8 juli 2016 tot wijziging en aanvulling van het Besluit uitvoering Crisis- en herstelwet en van bijlage II bij de Crisis- en herstelwet (Besluit uitvoering Crisis- en herstelwet elfde tranche, Stb 2016, 276) bedoelde termijn van 30 jaar niet bevoegd de voor de exacte locaties van de windturbines in het plan opgenomen voorlopige bestemming te wijzigen.

Hoofdstuk 4 Overgangs- en slotregels

Artikel 11 Overgangsrecht

11.1 Overgangsrecht bouwwerken

- a. Een bouwwerk dat op het tijdstip van inwerkingtreding van het plan aanwezig of in uitvoering is, dan wel gebouwd kan worden krachtens een omgevingsvergunning voor het bouwen, en afwijkt van het plan, mag, mits deze afwijking naar aard en omvang niet wordt vergroot:
  1. gedeeltelijk worden vernieuwd of veranderd;
  2. na het teniet gaan ten gevolge van een calamiteit geheel worden vernieuwd of veranderd, mits de aanvraag van de omgevingsvergunning voor het bouwen wordt gedaan binnen twee jaar na de dag waarop het bouwwerk is teniet gegaan;
- b. het bevoegd gezag kan eenmalig in afwijking van het bepaalde onder a een omgevingsvergunning verlenen voor het vergroten van de inhoud van een bouwwerk als bedoeld in dit lid onder a met maximaal 10%;
- c. het bepaalde onder a is niet van toepassing op bouwwerken die weliswaar bestaan op het tijdstip van inwerkingtreding van het plan, maar zijn gebouwd zonder vergunning en in strijd met het daarvoor geldende plan, daaronder begrepen de overgangsbepaling van dat plan.

11.2 Overgangsrecht gebruik

- a. Het gebruik van grond en bouwwerken dat bestond op het tijdstip van inwerkingtreding van het plan en hiermee in strijd is, mag worden voortgezet;
- b. het is verboden het met het plan strijdige gebruik, bedoeld in dit lid onder a, te veranderen of te laten veranderen in een ander met dat plan strijdig gebruik, tenzij door deze verandering de afwijking naar aard en omvang wordt verkleind;
- c. indien het gebruik, bedoeld in het bepaalde onder a, na het tijdstip van de inwerkingtreding van het plan voor een periode langer dan een jaar wordt onderbroken, is het verboden dit gebruik daarna te hervatten of te laten hervatten;
- d. het bepaalde onder a is niet van toepassing op het gebruik dat reeds in strijd was met het voorheen geldende bestemmingsplan, daaronder begrepen de overgangsbepalingen van dat plan.

Artikel 12 Slotregel

Deze regels worden aangehaald als: 'Regels van het Inpassingsplan Windpark De Drentse Monden - Oostermoer.

Bijlage

Bijlage 1:

**Convenant co-existentie Windpark Drentse Monden en Oostermoer
en de LOFAR radiotelescoop van Astron**

CONVENANT CO-EXISTENTIE WINDPARK DE DRENTSE MONDEN EN OOSTERMOER EN DE LOFAR RADIOTELESCOOP VAN ASTRON

Partijen:

- I. Stichting ASTRON, Netherlands Institute for Radio Astronomy, [..]
- II. De drie hierna te onderscheiden initiatiefnemers:
  - Raedthuys Windenergie B.V., [..]
  - Duurzame Energieproductie Exloërmond B.V., [..]
  - Windpark Oostermoer Exploitatie B.V., [..]

die ter uitvoering van dit convenant worden geacht op te treden als 1 partij (de "Initiatiefnemers"),

hierna samen te noemen: "Partijen", ook wel ieder afzonderlijk te noemen: "Partij".

Overwegen als volgt:

1. Het voorgenomen windpark De Drentse Monden en Oostermoer ("Windpark") is een windpark groter dan 100 MW waarop ingevolge artikel 9b Electriciteitswet 1998 de rijkscoördinatie­regeling (RCR) van artikel 3.35 Wet ruimtelijke ordening (Wro) van toepassing is. Dit brengt mee dat de minister van Economische Zaken ("Minister") en de minister van Infrastructuur en Milieu gezamenlijk bevoegd zijn tot vaststelling van een inpassingsplan ten behoeve van dit Windpark en dat de besluitvorming omtrent het Windpark gecoördineerd plaatsvindt. De Minister is voornemens uiterlijk 22 september 2016 een definitief besluit te nemen tot vaststelling van het inpassingsplan voor de aanleg van het Windpark ("Inpassingsplan").
2. Astron is het Nederlandse instituut voor radio astronomie, een instituut van de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO). Sinds 1949 is het gevestigd te Dwingeloo. Astron is in 1998 begonnen met de ontwikkeling van radiotelescoop LOFAR ("Lofar"). Lofar is gebouwd met het kerngebied in de gemeente Borger-Odoorn, in de nabije omgeving van de thans geplande locatie van het Windpark. Dit gebied is in 2003 geselecteerd omdat de niveaus van aardse radio straling daar het doen van zeer gevoelige metingen mogelijk maakt.
3. In december 2009 is het initiatief voor een windpark van maximaal 255 MW in de gemeente Borger-Odoorn gemeld bij de Minister. In mei 2010 is een gewijzigde melding bij de Minister binnengekomen voor een windpark van 250-500 MW in de gemeente Borger-Odoorn. In oktober 2011 is het initiatief voor een windpark van 120-150 MW in de gemeente Aa en Hunze gemeld bij de Minister. De betreffende initiatieven zijn samengevoegd¹ Bij brief van 3 februari 2015 heeft de Minister de opstellingsvariant van 150 MW voor de procedure van het Inpassingsplan vastgesteld.
4. Astron heeft in de loop van het besluitvormingsproces over het Windpark richting de Minister haar zorgen geuit over de voorgenomen locatie van het Windpark. Dit in verband met de door Astron verwachte verstorende effecten van electromagnetische ("EM") stoorstraling op de meetresultaten van Lofar. EM stoorstraling wordt veroorzaakt door de windturbines van het

---

¹ In het vervolg zijn beide initiatieven als één productie installatie als bedoeld in de Electriciteitswet 1998 beschouwd, zodat in de RCR-procedure sprake is van één Windpark: De Drentse Monden en Oostermoer. In januari 2012 is de concept notitie reikwijdte en detailniveau voor het gecombineerd initiatief windpark De Drentse Monden en Oostermoer met een onderzoeksomvang van 420-600 MW ter inzage gelegd in het kader van de RCR.

Windpark zelf en/of wordt door deze windturbines uit andere bronnen gereflecteerd of verstrooid naar Lofar. Dit heeft er toe geleid dat de Minister aan het Agentschap Telecom ("AT") opdracht heeft gegeven om deze effecten te onderzoeken.

5. Partijen hebben begrepen dat AT in haar onderzoek heeft vastgesteld dat het Windpark verstoring van het onderzoek met Lofar kan veroorzaken en dat er meerdere mechanismen zijn waar deze storing door kan worden veroorzaakt. De twee typen verstoring '*EM stoorstraling van de windturbines*' en '*reflecties via windturbines*' hebben volgens AT een belangrijk verstrend effect tot gevolg. Voor de andere onderzochte mechanismen is het aannemelijk dat het effect ervan gering is en/of door Astron kan worden opgelost.
6. Op verzoek van de Minister zijn Partijen in september 2016 in overleg getreden om vast te stellen of het Windpark en Lofar – gezien het effect van de verwachte verstoringen – naast elkaar kunnen bestaan. Daarbij tegemoet komende aan enerzijds het belang van Astron en de Minister om het onderzoek van Lofar zoveel mogelijk doorgang te laten vinden en anderzijds het belang van de Initiatiefnemers en de Minister om het Windpark zoveel mogelijk haar functie te kunnen laten vervullen.
7. Het overleg heeft ertoe geleid dat Partijen tot overeenstemming zijn gekomen dat de locatie van het Windpark en van Lofar naast elkaar kunnen bestaan in de plaatsingsvariant die in het door de Minister vast te stellen Inpassingsplan wordt gebruikt, mits wordt voldaan aan de in dit convenant vastgelegde voorwaarden.
8. Beide partijen benadrukken dat deze co-existentie niet zonder gevolgen is voor hun functioneren. Astron moet na ingebruikname van het windpark het programma *Epoch of Reionization* en vervolgonderzoeken naar het Vroege Heelal stopzetten en zal versneld moeten starten met de ontwikkeling van nieuwe onderzoeklijnen, waaronder *space weather* en *rapid radio bursts*. De initiatiefnemers zullen de windturbine fabrikanten opdracht moeten geven voor de ontwikkeling van een nieuwe generatie windturbines met een lage EM stoorstraling. Daarnaast zullen zij geconfronteerd worden met productieverliezen als gevolg van additionele stilstand van de windturbines om ruimte te bieden voor het onderzoeksprogramma van Astron.

Partijen komen het volgende overeen:

0. Definities

AT	het Agentschap Telecom;
Beperkte Stilstand	de mate van stilstand van een windturbine gedurende de Herfst, de Winter en het Voorjaar, zoals nader gedefinieerd in artikel 4 sub a, b, c;
EM	electromagnetische;
Herfst	de periode van 21 september t/m 20 december;
Inpassingsplan	het door de Minister op 22 september 2016 vast te stellen inpassingsplan voor de aanleg van het Windpark;
Korte Termijn Blokken	door de Initiatiefnemers op korte termijn aan te kondigen blokken van Stilstand, zoals nader gedefinieerd in Artikel 4;
Korting	de beperking van de Lange Termijn Blokken van Stilstand, zoals nader gedefinieerd in Artikel 4;
Lange Termijn Blokken	door Astron op lange termijn aan te kondigen blokken van Stilstand, zoals nader gedefinieerd in Artikel 4;
Lofar	de radiotelescoop LOFAR;
Minister	de minister van Economische Zaken;

Norm	de Norm voor de berekening van de EM stoorstraling, zoals nader gedefinieerd in Artikel 1;
Reductie Astron	de door Astron voor eigen rekening en risico te realiseren reductie van EM stoorstraling, zoals nader gedefinieerd in Artikel 7;
Reductie Vereiste	de door Initiatiefnemers verplicht te realiseren reductie van EM stoorstraling, zoals nader gedefinieerd in Artikel 2;
Stilstand	Beperkte Stilstand of Volledige Stilstand, zoals nader gedefinieerd in artikel 4 sub a, b, c;
Volledige Stilstand	de mate van stilstand van een windturbine gedurende de Zomer, zoals nader gedefinieerd in artikel 4 sub a, b, c;
Lente	de periode van 21 maart t/m 20 juni;
Windpark	het windpark Drentse Monden en Oostermoer;
Winter	de periode van 21 december t/m 20 maart;
Zomer	de periode van 21 juni t/m 20 september.

I. Norm en Reductie Vereiste

Artikel 1

Het (equivalent van) de limietwaarde in EMC norm EN55011 voor klasse A groep 1, van 50 dB μ V/m in een bandbreedte van 120 kHz (dit komt overeen met $-0,8 \text{ dB}\mu\text{V}/(\text{m}\cdot\text{Hz})$) op 10 m afstand van de windturbine gondel op 100m hoogte, geldt als referentie voor de afspraken in dit convenant ("Norm").

Artikel 2

Het Windpark zal door Initiatiefnemers niet in gebruik genomen mogen worden indien de windturbines op het Windpark bij volledige inwerkingtreding niet ten minste 35 dB minder EM stoorstraling dan de Norm uitstoten in de richting van de LOFAR kern; waarbij deze waarde bepaald dient te worden conform de vast te stellen meetmethode als beschreven in artikel 8 van dit convenant ("Reductie Vereiste"). Het Reductie Vereiste wordt opgenomen in het door de Minister vast te stellen Inpassingsplan.

II. Voorwaarden voor ingebruikname

Artikel 3

Het Windpark kan in gebruik genomen worden indien door Initiatiefnemers aan het Reductie Vereiste wordt voldaan, maar uitsluitend en alleen met in achtneming van de volgende voorwaarden, waarbij de reductie van de EM stoorstraling steeds wordt bepaald vanuit een toestand van het volledig in werking zijn van de windturbines op het Windpark:

- a. indien aan het Reductie Vereiste wordt voldaan, maar de reductie door de Initiatiefnemers beperkt blijft tot 40 dB ten opzichte van de Norm dan gelden de voorwaarden voor ingebruikname zoals verwoord in artikel 4;
- b. indien aan het Reductie Vereiste wordt voldaan, maar de reductie door de Initiatiefnemers beperkt blijft tot een waarde tussen 40 dB tot 50 dB ten opzichte van de Norm, dan gelden de voorwaarden voor ingebruikname zoals verwoord in artikel 5;
- c. indien aan het Reductie Vereiste wordt voldaan en een reductie van ten minste 50 dB ten opzichte van de Norm wordt gerealiseerd door de Initiatiefnemers dan gelden de voorwaarden voor ingebruikname zoals verwoord in artikel 6.

In een tabel ziet het bovenstaande er als volgt uit:

EM stoorstraling reductie door Initiatiefnemers	Gevolg
<35dB t.o.v. de Norm	Afzien vestiging Windpark
≥35dB – <40dB t.o.v. Norm	Voorwaarden artikel 4
≥40dB – <50dB t.o.v. Norm	Voorwaarden artikel 5
≥50dB t.o.v. Norm	Voorwaarden artikel 6

Artikel 4

1. Bij een reductie door Initiatiefnemers tot 40 dB ten opzichte van de Norm, zullen de Initiatiefnemers de windturbines per jaar:

- 50 blokken van 12 uur aan te kondigen door de Initiatiefnemers op korte termijn ("Korte Termijn Blokken"); én
- 12 blokken van 12 uur aan te kondigen door Astron op lange termijn ("Lange Termijn Blokken"),

tot Stilstand brengen ten behoeve van Astron. Dit onder de hierna in sub a t/m i genoemde voorwaarden:

Stilstand

- a. onder Stilstand wordt verstaan het volledige uitschakelen van de windturbines ("Volledige Stilstand"). Volledige Stilstand kan echter alleen in de Zomer plaatsvinden. Volledige Stilstand gedurende de rest van het jaar is bezwaarlijk vanwege bevroerings- en condensatierisico's. In de Herfst, Winter en de Lente wordt daarom voor het realiseren van stilstand weliswaar de opwekking van elektriciteit stilgezet, maar dient ondersteunende elektrische apparatuur (zoals verwarming) aan te blijven staan ("Beperkte Stilstand");
- b. in het geval van Volledige Stilstand of Beperkte Stilstand dienen de wieken van de windturbines dusdanig 'geparkeerd' te zijn dat de verstoring minimaal is, voor zover de veiligheid niet in het geding komt;
- c. bij dreigende schade (bijvoorbeeld als gevolg van plotselinge wind) dient ten allen tijde, zowel in de situatie van Volledige Stilstand als van Beperkte Stilstand, ingegrepen te kunnen worden om de windturbines te kunnen gieren/bijdraaien. Indien een dergelijke ingreep noodzakelijk is zal dit zo spoedig mogelijk ter kennisgeving gemeld worden bij Astron;

Korte Termijn Blokken

- d. 26 Korte Termijn Blokken zullen in de Zomer plaatsvinden, waarbij de aankondiging uiterlijk 's ochtends om 11:00 uur dient plaats te vinden voor een stilstand vanaf 0:00 uur de volgende dag;
- e. 24 Korte Termijn Blokken zullen gelijk verspreid worden over de Herfst, de Winter en de Lente zodat in ieder seizoen 8 Korte Termijn Blokken plaats zullen vinden, waarbij de aankondiging uiterlijk 's ochtends om 11:00 uur dient plaats te vinden voor een stilstand vanaf 0:00 uur de volgende dag;

Lange Termijn Blokken

- f. de 12 Lange Termijn Blokken dienen uiterlijk op 1 september voorafgaand aan het nieuwe jaar aangekondigd te worden door Astron aan de Initiatiefnemers;
- g. maximaal 6 van de 12 Lange Termijn Blokken kunnen echter vervallen indien gedurende het geplande Lange Termijn Blok de verwachte windsnelheid ter hoogte van het Windpark overwegend meer dan 9 m/s is ("Korting"). Initiatiefnemers dienen uiterlijk 48 uur voor aanvang van het Lange Termijn Blok aan Astron kenbaar te maken dat een beroep wordt gedaan op de Korting. Wordt een dergelijke kennisgeving niet (tijdig) gedaan dan behoudt Astron ongeacht de windsnelheid het betreffende Lange Termijn Blok;
- h. ongeacht de windsnelheid heeft Astron jaarlijks steeds recht op minimaal 6 Lange Termijn Blokken van 12 uur waarop de Korting niet toegepast kan worden.
- i. maximaal 6 van de 12 Lange Termijn Blokken kunnen uitgebreid worden van 12 naar 24 uur indien de windsnelheid gedurende deze Lange Termijn Blokken naar verwachting in overwegende mate minder zal zijn dan 6 m/s. Of uitbreiding naar 24 uur mogelijk is wordt desgewenst uiterlijk 48 uur voor aanvang van een Lange Termijn Blok in onderling overleg bepaald.

2. De voorwaarden bedoeld in lid 1 sub a t/m i gelden als uitgangspunt. Het staat Partijen echter vrij om in onderling overleg en na het bereiken van expliciete overeenstemming hiervan af te wijken.

Artikel 5

1. Bij een reductie van 40 dB tot 50 dB ten opzichte van de Norm door Initiatiefnemers zullen Partijen met elkaar in overleg treden om – gelet op de verwachte geringere impact op de waarnemingen van Lofar – de Stilstand verplichting te verlagen tot een niveau dat geen verdere degradatie van de *coherent beamforming meetmethode* (waarmee pulsars worden waargenomen) tot gevolg heeft.

2. Indien Partijen niet tot overeenstemming komen dan geldt het bepaalde in artikel 17, waarbij aan de bindend adviseurs opdracht kan worden gegeven om tot een Stilstand schema te komen dat recht doet aan de belangen van beide Partijen.

Artikel 6

Indien een reductie van ten minste 50 dB ten opzichte van de Norm wordt gerealiseerd, vervalt de Stilstand verplichting.

III. Reductie Astron

Artikel 7

Astron zegt toe – indien door Initiatiefnemers aan het Reductie Vereiste wordt voldaan – het effect van de alsnog resterende en ontvangen EM stoorstraling richting Lofar kern in omvang terug te brengen. Dit door de verdere ontwikkeling en inzet van filtering en rekencapaciteit als mitigatiemaatregelen. Grootte van de te behalen reductie door Astron zal ten minste 7 dB zijn, waarbij het realiseren van verdere reductie door Astron afhankelijk is van de karakteristieken van de EM stoorstraling ("Reductie Astron").

IV. Meetmethode

Artikel 8

Onder leiding van AT zullen Partijen medewerking verlenen aan de ontwikkeling van een meetmethode voor de bepaling van de daadwerkelijke EM stoorstraling veroorzaakt door het Windpark. De meetmethode dient vastgesteld te worden binnen een periode van 9 maanden na ondertekening van dit convenant. De aldus ontwikkelde en door AT vastgestelde meetmethode zal de enige te hanteren meetmethode zijn om alle metingen voortvloeiende uit dit convenant te verrichten. Deze meetmethode wordt ook gebruikt voor een door de coördinatiecommissie op te zetten programma voor doorlopende monitoring.

V. Coördinatiecommissie

Artikel 9

1. Beide partijen verplichten zich tot de instelling van een coördinatiecommissie bestaande uit door hen aan te wijzen vertegenwoordigers (maximaal 2 vertegenwoordigers per Partij), onder leiding van een door Partijen te benoemen onafhankelijk voorzitter. De commissie zal zich inspannen om:

- a. voorafgaand aan de start van de exploitatie van het Windpark de in dit convenant vastgelegde afspraken te optimaliseren en verder uit te werken;
- b. gedurende de exploitatie van het Windpark toe te zien op de naleving van de in dit convenant vastgelegde afspraken
- c. gedurende de exploitatie van het Windpark alle zaken ter hand te nemen die een optimale co-existentie tussen het Windpark en Lofar bevorderen.

2. Besluiten van de coördinatiecommissie kunnen alleen genomen worden met instemming van beide Partijen. Indien Partijen niet tot overeenstemming komen geldt het bepaalde in Artikel 17.

V. Procesafspraken

Artikel 10

1. Partijen zien af van het instellen van beroep tegen het door de Minister vast te stellen Inpassingsplan voor het Windpark en de daarmee samenhangende besluiten voor wat betreft de onderdelen van het door de Minister vast te stellen Inpassingsplan die betrekking hebben op de co-existentie tussen het Windpark en Lofar. Ook zien Partijen af van het indienen van een verzoek tot vergoeding van planschade als bedoeld in artikel 6.1 Wro als gevolg van deze besluiten.
2. Partijen bevorderen dat dit convenant uiterlijk op 20 september 2016 aangeboden zal worden aan de Minister die dit convenant openbaar zal maken. Partijen zullen daarbij het bepaalde in lid 1 ook richting de Minister bevestigen.

VI. Overige Bepalingen

Artikel 11 Kosten

1. De kosten in verband met de door Initiatiefnemers te realiseren reductie (waaronder het Reductie Vereiste) komen voor rekening van Initiatiefnemers.
2. De kosten in verband met de Reductie Astron komen voor rekening van Astron.

Artikel 12 Wijzigingen

1. Elke Partij kan de andere Partij schriftelijk verzoeken dit convenant te wijzigen. De wijziging behoeft de schriftelijke instemming van beide Partijen. De wijzigingsmogelijkheid bestaat niet voor de procesafpraak zoals vastgelegd in artikel 10.
2. Partijen treden in overleg binnen vier weken nadat een Partij de wens daartoe aan de andere Partij schriftelijk heeft medegedeeld. Indien Partijen 8 weken na de start van het onderling overleg niet tot een vergelijk zijn gekomen, geldt het bepaalde in artikel 17.
3. De wijziging en de verklaringen tot instemming worden in afschrift als bijlagen aan dit convenant gehecht en zo spoedig mogelijk toegezonden aan de Minister die de wijzigingen openbaar zal maken.

Artikel 13 Kettingbeding

Partijen zullen de in dit convenant aangegane verplichtingen aan opvolgende verkrijger(s) – hetzij in eigendom; hetzij in huur; hetzij als lessee; hetzij als bruikleener; hetzij als zakelijk gerechtigde – van windturbines of Lofar opleggen.

Artikel 14 Inwerkingtreding

1. Dit convenant treedt in werking met ingang van de dag na ondertekening door alle Partijen en loopt tot en met 30 september 2026. Hij wordt maximaal tweemaal automatisch verlengd met een zelfde looptijd, tenzij Partijen tot wijziging van het convenant overgaan conform het bepaalde in artikel 12.
2. Dit convenant eindigt eerder dan de datum als bedoeld in lid 1 van dit artikel 14, indien voorafgaand aan deze datum ofwel het Windpark ofwel Lofar definitief buiten gebruik worden gesteld.

Artikel 15 Geldigheid

Indien enige bepaling van dit convenant geheel of gedeeltelijk ongeldig en/of onuitvoerbaar mocht worden geoordeeld, zal dat de geldigheid en uitvoerbaarheid van de overige bepalingen van dit convenant niet aantasten en zullen Partijen in onderling overleg de ongeldige respectievelijk onuitvoerbare bepaling vervangen door een bepaling waarvan de aard en strekking zoveel mogelijk aansluit bij de ongeldige en/of onuitvoerbare bepaling.

Artikel 16 Toepasselijk recht

Op dit convenant is Nederlands recht van toepassing.

Artikel 17 Geschillenregeling

Alle onzekerheden of geschillen die mochten ontstaan naar aanleiding van dit convenant dan wel van nadere afspraken die daarvan het gevolg mochten zijn – in het bijzonder de afspraken die betrekking hebben op de stilstand van de windturbines -, zullen worden vastgesteld of beslecht

door bindend advies overeenkomstig het Bindend advies reglement van het Nederlands Arbitrage Instituut. Partijen verbinden zich om dit bindend advies te volgen. Het advies zal worden gegeven door 3 bindend adviseurs, aan te wijzen conform de lijstprocedure van het NAI waarbij in overleg met het NAI zal worden bepaald hoe die lijst samengesteld dient te worden (technici, juristen, etc.).

Aldus op d.d. 19 september 2016 overeengekomen en in tweevoud ondertekend:

Astron

Stichting ASTRON, Netherlands Institute for Radio Astronomy, [..]
Datum: .....

Initiatiefnemers:

Duurzame Energieproductie Exloërmond B.V., [..]
Plaats: .....
Datum: .....

Windenergie B.V., [..]
Plaats: .....
Datum: .....

Windpark Oostermoer Exploitatie B.V., [..]
Plaats: .....
Datum: .....

Voor een ondernemend, duurzaam Nederland.

Het ministerie staat voor een ondernemend Nederland, met een sterke internationale concurrentiepositie en met oog voor duurzaamheid. We zetten ons in voor een uitstekend ondernemersklimaat. Door de juiste randvoorwaarden te creëren en ondernemers de ruimte te geven om te vernieuwen en te groeien. Door aandacht te hebben voor onze natuur en leefomgeving. Door samenwerking te stimuleren tussen onderzoekers en ondernemers. Zo bouwen we onze topposities in landbouw, industrie, diensten en energie verder uit en investeren we in een krachtig en duurzaam Nederland.

Dit is een uitgave van

Ministerie van Economische Zaken

Bezoekadres
Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag
Telefoonnummer: 070-379 8911

Postadres
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

www.rijksoverheid.nl/ez